JUOZAS GRIGAITIS MIC

RADIO BANGOMIS

PASKAITĖLĖS, SKAITYTOS VALSTYBĖS RADIOFONE 1935 – 1936 M.

MARIJONŲ LEIDINYS NR. 145

NIHIL OBSTAT

J. Stakauskas MIC

IMPRIMATUR

239 Nr. Vilkaviškis, die 29 men. Januarii 1937 an.

L. S. † M. REINYS

Eppus Coadiutor

Marijonų spaustuvė Marijampolėje

1937 m.

Palaimintas žmogus, kurs pasilieka išmintyje,
ir kurs svarsto savo teisingumą,
ir savo širdyje mąsto apie Dievo apvaizdą;
kurs jos kelius apmąsto savo širdyje,
ir kurs nori suprasti jos paslaptis,
kurs eina paskui ją lyg sekdamas jos pėdomis,
ir kurs laikosi jos keliuose;
kurs žiūri pro jos langus
ir klausosi jos duryse,
kurs apsigyvena prie jos namų
ir kurs, įsikalęs kuolelį į jos sienas,
ištiesia savo padangtę jos pašonėje,
ir jo bute laimė gyvens per amžius.

— Ekli. 14, 22 — 25.

MAN VISTIEK

Paikojo kelias tiesus jo akyse;
kas gi išmintingas, klausosi patarimų.
— Pt. 12, 15.

Paklaustas bemirštąs, kaip pasielgti su tuo ar kitu jo padarytu užsakymu, kur tą ar kitą jo daiktą pastatyti, dusliai atsakys: „man vistiek". Mat, tie klausimai jam jau neaktualūs. Jie nieko nereikš laukiančiame jo gyvenime.

„Man vistiek", tai mirštančiojo atsakymas į gyvenimo klausimus.

Jei sutiktume lietuvį, kuriam būtų vistiek, ar Lietuva yra nepriklausoma valstybė, ar ji būtų kurios kitos valstybės dalis, bet tik jis turėtų iš ko linksmai pagyventi, tai mums būtų aišku, kad tas žmogus neturįs jokios tėvynės meilės, kad tėvynei jis yra lavonas. Dar daugiau — parazitišku veikimu nuodijąs jos kūną. Šiandien ši tiesa ne tik vaizdi, bet ir aiški visiems, nes liečia lengvai apčiuopiamus dalykus ir kuriems šiandien ypatingai esame jautrūs. Tačiau žmogaus gyvenimas nesibaigia su mirtimi. Jis nepalenkta irimo dėsniams dalimi-siela gyvena ir po mirties. Mirtis tai perėjimas iš žemiškos tėvynės į amžinąją tėvynę. Abejingumas jos atžvilgiu yra tiek didesnis nenormalumas, kiek ji yra laimės atžvilgiu pilnesnė už žemiškąją tėvynę. Kaip

lavonėjąs žmogus yra jau abejingas žemiškosios tėvynės reikalams, taip abejingumas pomirtinės tėvynės atžvilgiu yra dvasiško sulavonėjimo ženklas, nežiūrint kaip gražiais vardais tą abejingumą vadintume.

Dar daugiau. Abejingumas pomirtinei tėvynei yra tiesiog jos atžvilgiu išdavikiškas nusikaltimas. Iš palyginimo bus aiškiau ir vaizdžiau. Lietuvis, kuris laikinai būdamas svetimame krašte visai nesirūpina tėvynės reikalais, kurion tuoj rengiasi grįžti, bet priešingai, net išdavikiškai tarnauja svetimiems savo tėvynės nenaudai, tai šiandien visiems aišku, kad jis yra savo tėvynės išdavikas. Tokiems tėvynė turi ne meilingą globą, bet kalėjimus. Ar ne panašiai yra ir pomirtiniame gyvenime? Žmogus, kuris laikinajame savo gyvenime nesirūpina tos tėvynės reikalais, kurion jį mirtis tuoj pašauks, daro jos atžvilgiu išdavikišką nusikaltimą. Nes Kristus, jos galva ir širdis, su dieviškuoju orumu yra pasakęs: „Kas ne su manimi, tas prieš mane; kas nerenka su manimi, tas barsto“ (Mt. 12, 30). Tokį po mirties laukia ne meilinga amžinosios tėvynės globa, bet amžinas kalėjimas.

Kaip negyva žuvis yra visiškai abejinga, kuria kryptimi ją vandens srovė neša, taip ir žmogus, kuris yra abejingas gyvenimo krypčiai, vedančiai į laimingą pomirtinį gyvenimą, yra sulavonėjusios dvasios. Toji gi gyvenimo kryptis vadinasi religija, jos šviesa — tikėjimas, ener-

gija, duodanti pajėgumą ta kryptimi savo gyvenimą kreipti ir vesti, yra Dievo meilė, savo atspindėjimu apimanti visa, kas gera. Jei kas yra šiems dalykams abejingas, tas yra panašus į mirštantį keleivį, kuris taip pat yra abejingas gulinčiam prieš jį keliui.

Tad abejingumas tikėjimo dalykuose yra mirtiname susnūdime trunyjančios dvasios ženklas, yra išdavikiškas nusikaltimas pomirtinei tėvynei.

Geriau įsižiūrėję į abejingumą tikėjimo dalykuose, pamatysime, kad tai yra aiškus nusikaltimas sveikam žmogaus protui, tikriau — žmogaus proto „bankrotas". Juk žmogus turi protą tam, kad tiesą pažintų, kad į gyvenimo klausimus rastų tikrą atsakymą ir tai protingumo atžvilgiu kuo giliausią, kad pro faktą, jog tiek genialių žmonių tikėjime rado ir randa giliausių žmogaus gyvenimo problemų išsprendimą, nepraplauktų negyvos žuvies plaukimu. Tad jei kuris žmogus nerodo jokio susidomėjimo tikėjimo dalykais, neieško į jų iškeliamus gyvenimo klausimus atsakymo, į viską atsako „man vistiek", ir net neįstengia nieko daryti prieš tiesą, tai jau galima pradėti kalbėt apie to žmogaus aukščiausių protinių galių apmirimą. Apetito netekimas yra ženklas, kad žmogaus kūno sveikata netvarkoj. Taip pat protui netekus apetito pažinti tiesą yra ženklas, kad jam trūksta sveiko gyvastingumo, kad žmogaus dvasioj ne viskas tvarkoj.

Deja. Dažnai pasitaiko, kad žmogus nenori tikėjimo tiesų matyti bei pažinti. Jau Kristus yra pasakęs, „ kad kiekvienas, kurs pikta daro, nekenčia šviesos ir neina į šviesą, kad jo darbai nebūtų peikiami“ (Jon. 3, 20). Jie sava valia pasidaro dvasios neregiai. Mat sveikoms akims maloni saulės šviesa, o ligotoms — skausmą sukelia. Sveikai žmogaus dvasiai tikėjimo tiesų šviesa yra maloni, sergančiai sukelia skausmą. Kaip sergąs akimis jas užriša, kad jų neskaudintų saulės spinduliai, taip abejingumo užlaidomis uždaroma žmogaus dvasios langai, kad ten neįeitų tikėjimo šviesa ir jos spinduliai nežadintų keltis iš miego. Visiems aišku, kad tik neregiai yra abejingi saulės šviesai. Jei kas pats sau akis išluptų, kad taptų abejingas saulės šviesai, tai būtų aišku, kad ne viskas su juo gerai, kad jis sergąs stipria nervų sukrikimo liga. Tad kuo laikyti dvasios savanorišką neregystę, jei ne žmogaus dvasios gyvenimo stipriu pakrikimu!

Be to abejingumas tikėjimo dalykuose yra lygių teisių suteikimas tiesai ir klaidai. Mokiniui, kuriam yra vis tiek, ar dusyk po du yra keturi ar septyni, yra statoma blogas pažymys, nekeliamas į aukštesnį skyrių ir net jis laikomas protiniai daug atsilikusiu, jei ir po ilgesnio laiko lieka minėtos aritmetikos tiesos atžvilgiu abejingas. Tad nuosekliai gyvenimo mokyklos mokiniai (o tokiais yra visi žmonės), kurie yra abejingi tiesai ir klaidai, kai kalbama apie svarbiausius

žmogaus gyvenimo klausimus laikinai yra atsilikę mokiniai, nesugebą pereiti į aukštesnį dvasios subrendimo laipsnį. Abejingumas tiesai ir klaidai yra ženklas, kad nepažįstame nei tiesos nei klaidos. Panašiai, kaip žmogus, kuriam raudona ir žalia spalva yra tokia pat, jųdviejų nepažįsta. Bet tai juk nenormalumas. Visai tad teisingai Robert Maeder sako: „Kas religiniuose klausimuose skelbia savo neutralumą, tas tuo pačiu parodo, kad arba visai nesupranta pagrindinių tiesų bei dangaus ir žemės sąryšio, arba nepajėgia atskirti gera nuo pikto, „taip" nuo „ne", šviesą nuo tamsos, dieną nuo nakties, tiesą ir klaidą laiko lygiateisėmis". Šis pastarasis nenormalumas yra didesnis už nenormalumą, kurio ištiktas žmogus nuodus ir sveiką valgį laiko lygios vertės dalykais savo gyvybei palaikyti, nes nuo tiesos ir klaidos žmonijos gyvenimas nepalyginamai daugiau priklauso, negu nuo nuodų ir valgio.

Abejingumas tikėjimo dalykuose yra taip pat ženklas charakterio neturėjimo. Mat, charakteris yra pilna atbaigta asmenybė, yra žmogaus gyvenime pilnas atitikimas tarp jo pažinimo ir veikimo. Charakterio žmogus kalba ir gyvena taip, kaip galvoja. Besąlyginė tiesos meilė — gražiausias taurios asmenybės bruožas. Abejingumas yra tiesos meilės kapas. Charakteris reiškiasi žmogaus dvasios budrumu bei veiklumu. Abejingumas—dvasios mieguistumu ir kapų

Antroji priežastis, tai šiame gyvenime vadovavimasis juslinio gyvenimo malonumais. Kaip žmogus pykčio jausmo pagautas mato tik tai, kas tam jausmui išsilieti patarnauja, taip žmogus sujausmėjęs tampa nejautrus dvasios dalykams. Paskendus jausmų bangose ir nenorint iš jų išsinerti, tikėjimo tiesos, kurios parodo tokios padėties visą nuogumą, tampa nereikalingos. Pradžioj jų atžvilgiu abejingai laikomasi. Vėliau imama ignoruoti ir net neigti, kad nedrumstų jų padėties ramumo.

Trečioji priežastis, tai valios sugedimas. Žmogaus valia, netekusi objektyvaus gėrio bei tiesos meilės, tarsi prarūgsta savymeile. Tada žmogus viskam liekasi abejingas, kas jojo „aš" apčiuopiamai nenaudinga.

Receptas nuo šios ligos: nesavanaudiškai pamilti tiesą ir rūpintis kuo giliausiai ir pilniausiai ją pažint ir ryžtingas užsimojimas pagal ją savo gyvenimą tvarkyti, nežiūrint kokios kainos tai iš mūsų pareikalautų.

Tad, kas save laiko sveiku žmogumi, neturėtų iš jo lūpų išsprukti „man vistiek", kai sprendžiama gyvenimo klausimai, nuo kurių išsprendimo pareina pomirtinės tėvynės laimėjimas.

DIEVAS YRA — PASAULIS SKELBIA

Dangus pasakoja Dievo garbę
ir tvirtuma skelbia Jo rankų darbus.
Diena dienai garsina tą dalyką,
ir naktis nakčiai duoda žinią.
Tai ne žodžiai, tai ne šnekos,
kurių balso nesigirdi.
Jų garsas sklysta po visą žemę
ir žodžiai iki žemės kraštų.
— Ps. 18, 2 — 5.

Nė viena tiesa nėra taip lengvai apčiuopiama, taip nuolat patiriama, taip aiškiai suvokiama kaip ši, kad šalia žmogaus yra daug dalykų ir kad jie daugiau ar mažiau yra nepastovūs. Kasdien patiriame, kad bėgimo nėra be bėgiko, valgymo be valgytojo ir tt. Iš to darome apibendrinimą, nėra jokio veikimo be veikėjo ir tuoj suvokiame vieną iš pagrindinių tiesų, kad jokios permainos nėra be pakankamos priežasties. Taip pat kasdieninis patyrimas pastato prieš žmogaus akis faktą, kad dabar yra dalykų, kurių pirma nebuvo ir nėra jau dalykų, kurie pirmiau buvo pastebėti. Tačiau nesitenkino ir nesitenkina žmogus vien stebėjimu šių reiškinių. Gimsta jo dvasioj nepermaldaujamai klausimas, iš kur visa tai, keno veikimo visa tai yra apraiška? Ir nenurimsta žmogus tol, kol randa šiam klausimui pakankamą objektyvų atsakymą, nors kurį laiką gali vienas kitas pasitenkinti ir subjektyviu jam tuo momentu pakankamu atsakymu.

Pirmas atsakymas, kurį žmogus niekeno nepadedamas sugebėjo rasti, yra tai gamtos reiškinių dievinimas. Ir nenuostabu. Mat, kaip magneto plunksnelė krypsta nuolat į magneto polių, panašiai ir žmogaus prigimtyje yra dvasinio magnetizmo, kurio dėka jis negali likti neutralus iš atžvilgio į viso ko (taip pat ir dvasinio magnetizmo) polių — Dievą. Tad primityvus žmogus, kuris nieko jau aiškiai sąmonėje neturėjo iš Apreiškimo apie šį Polių, susidūręs su gamtos reiškiniais ir nesuvokdamas tiesioginių jų priežasčių, o vis dėlto intuityviai linkdamas visame kame atsiremti Dievu, tuo viso ko Poliu, pradėjo juos laikyti dievybėmis arba tiesioginiu dievų pasireiškimu. Bet kai patyrė, kad gamtos reiškinių tiesioginės priežastys yra gamtiški veiksniai, tai jo galvoj kilo abejonė, — jei tai, kas pirma buvo aiškinama dievybės pasireiškimu, iš tiesų yra tik gamtos veiksnių pasireiškimas, tai gal visa išaiškinama gamtos veiksniais ir jokios dievybės nėra, ir šiam abejojimui, žmogus apsvaigęs savo laimėjimais gamtos tyrinėjime, ėmė pritarti. Šio krizio pirmas ryškesnis pasireiškimas užtinkamas senosios Graikijos filosofų vienoj kitoj mokykloj. Bet šiandien geriau įsižiūrėję matom, kad jie loginės minties eigoj padarė šuolį į šalį ir jis buvo saltum mortale objektyvios tiesos pažinimo atžvilgiu. Mat, juk nustojus laikyti marmurines statulas, vieną kitą gamtos reiškinį dievais, vi-

sai neseka, kad jokio Dievo nėra, bet tik seka, kad nei marmurinė statula, nei tas ar kitas gamtos reiškinys, palaikytas dievu, nėra Dievas. Panašus minties zigzagas: tolyn nuo Dievo, pasirodė XVII amžiaus pabaigoj. Gamtos mokslams atrandant vis naujas gamtos tiesas, kurios pirmiau buvo nežinomos, vis giliau ir plačiau pradedant pažinti artimesniąsias gamtos reiškinių priežastis imta manyti, kad jų dėka galima esą visa išaiškinti: net atsakyti į klausimą, kas yra pasaulio buvimo priežastis, kas yra jame besireiškiančių kitimų pirmoji priežastis. Bet geriau įsižiūrėję, matom, kad čia yra padarytas saltum mortale. Tai vaizdžiau bus iš sekančio palyginimo. Kai mes stovime šalia piešiančio dailininko ir apžvelgiam drauge dailininką ir piešiamąjį paveikslą, tai vaizdžiai matom, kad atsirandančio paveikslo priežastis yra dailininkas. Bet jei kuriam atsitiktų nematyti dailininko, o vien paveikslą ir teptuką, vedantį spalvų linijas ant drobės, tai galėtų palaikyti galutine priežastimi ne dailininką, bet teptuką. Šią klaidą yra padariusi stabmeldystė, laikydama daugiau ar mažiau artimas priežastis gamtos reiškinių pirmąja priežastimi. Bet gali atsitikti, kad kai kas paveikslo atsiradimo priežastimi imtų laikyti vien teptuką kaip tokį, jam neteikdamas nei galutinės priežasties savybių, nei nepripažindamas, kad per teptuką veikia dailininkas, tikroji paveikslo atsiradimo priežastis. Panašią klaidą

daro tie, kurie imasi pasaulio buvimą išaiškinti vien artimesniųjų priežasčių veikimu. Jie susidurdami su neabejotinu faktu, kad visos patyrimui prieinamos priežastys yra savo veikime priklausančios vis nuo kitų ir tuo prispirti pripažinti buvimą priežasties, kuri jau nuo nieko nepriklauso savo veikime, išsisukinėja sakydami, kad priežasčių viena nuo kitos priklausančių yra begalinė grandinė ir to užtenką viskam išaiškinti. Šių pozicijoj yra daugiau naiviškumo negu stabmeldystėj. Mat stabmeldystė palaikydama artimesniąsias priežastis pirmąją tik be pagrido sutrumpina grandinę viena nuo kitos priklausančių priežasčių, kuri yra tarp padarinio ir jo pirmosios priežasties. Bet tuo neneigia artimesniųjų priežasčių priklausomumo nuo pirmosios viso ko priežasties. Panašiai kaip teigiant, kad paveikslo priežastis yra teptukas neneigiama dailininko kūrybinis veiksmas, kuris reiškiasi per teptuką ant drobės, bet tik jis priskiriama teptukui ignoruojant dailininką. Kai tuo tarpu neigiant pirmosios priežasties buvimą ir pasišaujant viską išaiškinti tik artimesniosiomis priežastimis panašiai elgiamasi, kaip teigiant, kad paveikslo buvimui išaiškinti užtenka vien teptuko kaipo tokio veikimo, ir tuo žinoma, neigiama, dailininko kuriamasis veikimas besireiškiąs per teptuką ant drobės. Teigimas gi kad begalinė, palenktų savo veikime priežasčių, grandinė išaiškina pasaulio buvimo priežastį yra per

daug naiviškas, juk teptukas kad ir kažin kaip ilgas būtų, vis tiek be dailininko kuriamojo per jį veikimo negali sukurti jokio paveikslo.

Iš to kas pasakyta jau aišku, kad sutrumpinant artimesniųjų priežasčių grandinę, kuri yra tarp pirmosios priežasties ir padarinio, nei neigiant artimesniųjų priežasčių priklausomumo nuo pirmosios viso ko priežasties negaunama patenkinamas atsakymas į klausimą, kas yra pasaulio buvimo pirmoji priežastis.

Iš tiesų, žmogus, nesuinteresuotas jokiais pašaliniais dalykais, o vien trokšdamas pažinti tiesą ir pasinaudodamas kitų šiame reikale ir laimėjimais ir klaidomis, gali suprasti, ką sako pasaulio buvimo faktas. Juk kurį tik dalyką paimsim, vis yra priklausomas nuo kitų. Vaizdumo dėliai imkime pavyzdį. Štai bet koks gyvulys. Kyla klausimas, kas yra jo buvimo priežastis? Šiaip pastatytas klausimas yra dviprasmis, tai yra, arba klausiama, iš kur jis čia atsirado, arba, kas yra jo buvimo dabar priežastis. Į šį pastarąjį klausimą atsakome — gyvulio buvimo dabar artimiausioji priežastis yra jo gyvybės principas. Bet arčiau įsižiūrėję matom, kad jo buvimas priklauso nuo visos eilės sąlygų, tai yra veiksnių teigiamai veikiančių ir tuo palaikančių gyvulio buvimą, kaip tai: nuo atmosferos spaudimo, šviesos, žemės ir kt. Taigi, gyvulys, kuris pirmu pažvelgimu atrodo savystoviai veikianti būtybė ir nuo nieko nepriklausanti, de

facto kiekviename momente nuo daugelio priežasčių priklauso ir tai ne tik dabar, bet ir savo atsiradime ir savo kiekviename pasireiškime. Bet kiekviena iš šių priežasčių yra priklausoma nuo kitų, šios vėl nuo kitų: ir taip priklausomumo gijos pasilaikydamas žmogaus protas kopia į supratimo aukštybes tol, kol randa galų gale priežastį nuo nieko savo veikime nepriklausančią. Tą priežastį ir vadiname Dievu. Tad matom, kad suvokti pasaulio buvimo pirmajai priežasčiai nėra reikalo žinoti net pasaulio vyksmo istoriją. Iš veikėjo veikimo sprendžiame apie veikėjo buvimą. Iš pirmosios priežasties veikimo sprendžiame apie jos buvimą. Ji veikia nuolat teikdama tarpinėms priežastims veiklumą. Tad šių pastarųjų veikimo faktai tiek dabartiniai tiek istoriniai lygiai iškalbingai liudija apie pirmosios Priežasties buvimą.

Minties eiga dar kiek bus aiškesnė iš sekančio pavyzdžio. Traukinys. Paskutinis jo vagonas juda traukiamas (judinamas) antrojo, antrasis trečiojo ir t t. Galų gale judančiame traukinyje visuomet rasime garvežį, kuris yra lokalinio vagonų judėjimo pirmoji priežastis ir paskutinį vagoną judina antrasis tik dėl to, kad šis, tarpininkaujant visai eilei vagonų, yra judinamas garvežio. Čia ilgumas vagonų eilės nieko nereiškia. Nors vagonų eilė būtų taip ilga, kad kelis kartus apjuostų žemę, vis tiek ji judėtų tik garvežio judinama. Tad tarpinių priežasčių gau-

sumas nepašalina reikalingumo pirmosios priežasties. Jei giliau įsižiūrėsim į šį pavyzdį, tai pamatysime, kad garvežio judinamoji galia priklauso nuo daugelio kitų priežasčių, tos vėl nuo kitų, ir taip priklausomumo gijos vedini vėl prieiname prie pirmosios priežasties. Čia nieko nepadeda nė atsišaukimas į cirkularinį priežasčių veikimą, **nes tuo pačiu atžvilgiu niekas nėra veikėjas ir veikiamasis.**

Šį žmogaus proto skridimą priežasčių priklausomumo keliu prie pirmosios viso ko priežasties — Dievo bandoma ne vienu užmetimu sutrukdyti. Kai kieno manoma, kad kosmogoninės Laplace'o ir Kant'o hypotezės pakankamai išaiškina pasaulio buvimą. Tačiau labai apsirinkama. Juk Laplace'o ir Kant'o hypotezės neaiškina, kas yra pasaulio buvimo priežastis, o tik aiškina, kaip susidarė dabartinis pasaulio vaizdas. Mums gi pirmoj eilėj svarbu, kas yra pasaulio buvimo pirmoji priežastis, nežiūrint ar jis turi tokią ar kitokią išvaizdą. Čia nieko nepasako net prileidimas, kad kosminės dulkės, ar pirmykštė karšta masė, ar medžiaga ir energija yra amžina. Mat, teigimas, kad kas yra amžinas, tas ir absoliučiai būtinas, tai yra nuo nieko nepriklausomas savo buvime, nėra teisingas, nes du teigimai: yra amžinas ir yra būtinas absoliučiai, nusako ne tą patį. Juk amžinumas yra tik laiko atžvilgiu dalyko savybė, o nėra jokia keno nors priežastis. O absoliu-

čiai būtinas yra dalykas tik tas, kurio buvimo neigimas yra savyje prieštaravimas panašiai kaip, kad Petras nėra Petras. Mat, tapatybės dėsnis A yra A turi absoliučios būtenybės vertę, ir jo neigimas yra savyje prieštaravimas. Toji tad būtybė yra absoliučiai būtina ir savo buvime nuo nieko nepriklausoma ir jos neigimas yra absurdas, tarp kurios esmės ir jos esmės pasireiškimo, tai yra: buvimo, yra lygybė ir tapatybė visais atžvilgiais, tai yra, realizuotas tapatybės dėsnis. Suprantama, kad būtybė, kurios pasireiškimas įvairuoja kuriuo nors atžvilgiu, nėra būtina absoliučiai. Pavyzdžiui, žemės buvimas vienu kitu atžvilgiu įvairuoja ir todėl ji nėra absoliučiai būtina. Ji gali pavirsti į dulkes ir tame nebus jokio absurdo, savy prieštaravimo. Sudedamosioms pasaulio dalims savo buvime įvairuojant, įvairuoja taipgi viso pasaulio buvimas. Todėl nėra jis būtinas absoliučiai. Nėra būtinas, tai nėra nė savo buvimo priežastis, o yra savo buvime priklausomas nuo būtybės būtinos absoliučiai. Toji būtybė yra pasaulio buvimo, tai yra jo kiekvieno pasireiškimo pirmoji priežastis, ir mes ją vadiname Dievu. Tad nukėlimas pasaulio buvimo priežasties į medžiagos ir energijos, ar kosminės materijos amžinumą yra tik nevykęs pasislėpimas nuo tikrosios tiesos, ir panašus į strauso pasislėpimą, kai jis užkluptas medžiotojų ir negalėdamas ištrūkti, įkiša galvą į smėlį ir jaučiasi saugiai.

Mąstymo įmurdymas į pirmykštės medžiagos amžinumą neišriša klausimo, kas yra jos buvimo priežastis. Aišku, kad su pasaulio buvimo pasireiškimu atsirado judėjimo santykis pirmiau ir vėliau, o tai yra laikas. Ar šis laikas gamtininkų vertinamas kaip ribotas dydis ar ne, tas dalykų esmės nekeičia, nes laiko savybė nei praeityje nei dabartyje nekuria priežasčių priklausomo vienos nuo kitos ir, galutinėj sąskaitoj, nuo pirmosios priežasties.

Taip pat aišku, kad nėra reiškinio be pakankamos priežasties, nes priežastis iš esmės niekad nėra mažiau tobula už padarinį. Visatoj tarp pirmosios priežasties padarinių yra ir žmogiškoji asmenybė. Tad aišku, pirmoji viso ko priežastis yra asmeniška būtybė, ir tai tobuliausiu būdu, nes būdama absoliučiai būtina, turi visas esmines asmens savybes aukščiausiame laipsnyje, nes turi nekintamai.

Iš viso kas pasakyta aišku yra, kad kiekviena pasaulio buvimo apraiška skelbia Dievo buvimą. Mums lieka tik tą kalbą teisingai suprasti.

ZMOGUS IR PASAULIS

Pakelkite į dangų savo akis
ir pažvelkite apačion į žemę;
nes dangus suti ps ka p dūmai
ir žemė susidėvės kaip drabužis.
— Iza. 51, 6.

Nėra tokio momento žmogaus gyvenime, kada jis nuo išorės nepriklausytų. Jau pačiame prasidėjime savo fizine prigimtimi susiduria su išore: iš jos ima medžiagą fizinės savo prigimties statybai. Kai gyvybinė jėga, asimiliuodama medžiagas, išugdo žmogaus fizinę prigimtį iki to tobulumo laipsnio, kad žmogus gali jau pradėti savistoviai gyventi, tada ateina laikas palikti motinos prieglobstį ir žengti pasaulin tikrąja prasme. Pradžioje šioj naujoj aplinkumoj yra dar tiek silpnas, kad be rūpestingos kitų pagelbas nepajėgia apvaldyti išorės savo naudai. Tačiau kitų pagelbimas greitai stiprėja ir pats kas kart aktyviau reiškiasi savo fizinės prigimties reikalų aprūpinime. Kai žmogus jau tiek paūgėja, kad jo fizinė prigimtis yra derama atrama jo dvasios gyvenimui, tada iškyla reikalas rūpintis ne vien fizinės prigimties, bet ir dvasios reikalais. Tada be alkio ir troškulio jutimo, skatinančio maitintis, be skausmo ir malonumo jutimo, raginančio rūpintis išorės įtakomis, pradedama justi sielos alkis, kuris yra ne kas kita, kaip noras išorę pažinti, gera mylėti, grožiu

grožėtis ir sąmoningai rūpintis tolimesne savo gyvenimo plėtote. Nors materialinė—techninė ir moralinė aplinkuma būtų tokia pat, kaip anksčiau, bet dabar atsinešimas į ją jau ne toks pat. Pirma žmogaus santykiai su pasauliu buvo pagrįsti gyvybės instinktu, dabar juos pradeda normuoti pažinimas; pirma išorė jį dresūravo, dabar jis pradeda sąmoningai veikti išorę ir savoj aplinkoj kurti savo gyvenimą pagal savo pažinimą.

Kyla klausimas, kokią savo gyvenimo būseną žmogus laiko ideale. Nesunku rasti šiam klausimui atsakymą. Mat kol žmogus gyvybės instinkto poveikyje veikia, tol beveik išimtinai rūpinasi vien gyvybės palaikymu. Kai jau suvokia, kad alkio, troškulio ir kitų fizinės prigimties reikalų patenkinimą lydi maloni jausminė nuotaika, tada protu pamato, kad jis gali jaustis pilnai laimingas tik pasotinęs visus savo aukštesnėsės prigimties reikalus ir žemesniąją prigimtį palenkęs būti derama aniesiems fizine atrama. Kadangi reali baimė laimės netekti laimingą nuotaiką paverčia didžiausia sielos kančia, tai seka, kad tas pasotinimas turi būti pastovus ir amžinas. Šitai daugiau ar mažiau aiškiai suvokus, žmogaus prigimties veržimasis būti yra atbaigiamas veikliu bei sąmoningu valios nusiteikimu — būti laimingu.

Bet tuoj susiduriame su klausimu, kaip ir kame žmogus gali šį norą realizuoti. Viena aiš-

ku, kad į šį darbą įkinkomos visos tiesioginiai ar netiesioginiai valios klausančios žmogaus galios. Pažinimas kaip protinis taip juslinis turi rodyti, kuria linkme žmogus gyvenime orientuodamasis gali būti laimingas; kitos gi galios tarnauja nurodoma pažinimo linkme de fakto orientuotis. Iš kur matyti, kad noras būti laimingu gali likti nerealizuotas 1 - o kai protas klysta spręsdamas klausimą, kada žmogus gali būti laimingas, 2 - o kai valia pagal proto nurodymus nesugeba rikiuoti visą žmogaus gyvenimą. Tad suprantama, dėl ko kelyje į laimę daug klaidžiojama. Vieni, matydami, kad santykių palaikymas su tam tikrais išorės dalykais, kaip valgiu, gėrymu ir t. t. duoda žmogui malonumų, pasišauja vien šios rūšies malonumais tenkintis, manydami, kad tada būsią laimingi, nes tikisi tais malonumais prisotinsią savo norą būti laimingu ir tai pastoviai. Nėra reikalo įrodinėti, kad šis kelias yra klaidingas, nes pats gyvenimas periškalbingai apie tai kalba: niekas tuose dalykuose laimės nerado. Šių malonumų nepastovumas bei dalinumas prikišamai rodo, kad troškimas būti laimingu negali būti jais prisotintas nei pilnai nei amžinai. Bandę laimės troškimą patenkinti išorinio gyvenimo ištaikingumu ar žemiškos garbės laurais bei pagarbos smilkalais taip pat yra apsivylę. Nes ir šie dalykai nepasižymi pastovumu, o jų menkumas visame nuogume pasirodo, kai pasivaidenus mirties šmėk-

lai nesugriaunamai teigia, kad visa tam teks pasakyti amžinas sudiev ir tai nežinia, ar šiandien ar rytoj ar kada nors ateityje, ir tai gal netikėtai. O mintis, kad turimą laimę galime prarasti ir tai amžinai, pačią laimę paverčia nelaime. Tie, kurie tikėtųsi, kad juos gali padaryti laimingais pasaulio paslapčių pažinimas, taip pat apsiviltų. Nes žinojimas, kad yra dalykų, kurių jis nepažįsta ir nepažins niekad, neduotų jam ramybės, nepasotintų proto veržimosi visa žinoti. O likęs valios veržimąsis mylėti nelygstamą gėrį, nepasotintas bado nuotaika tokius laimės ieškotojus prislėgtų.

Taigi žmogus pasaulio būtybių draugystėje negali rasti savo laimės. Ką tikrai maestriškai yra jau šv. Augustinas nusakęs: „padarei, Viešpatie, mus dėl savęs ir nerami mūsų širdis tol, kol neatsilsės tavyje".

Žmogus šios gyvenimo tiesos paveiktas ir trokšdamas pažinti visa, kas yra, įsižiūrėdamas į gyvenimo faktus mato, kad jį apsupančios būtybės savo buvime pareina nuo kitų, pavyzdžiui: paprasta gėlelė nuo kiek daug pareina — reikalinga jai augti ir šviesa ir šiluma ir atitinkamas dirvožemis. Geriau protu įsižiūrėjus pamatom tiesą, kad tokios būtybės neturi buvimo iš savęs, bet iš kitų. Tos kitos, būdamos taip pat savo buvime priklausomos vėl nuo kitų, taipgi savo buvimą turi iš kitų. Panašiai, kaip radę siūlo galą, pasiūliu eidami, galime rasti kamuo-

lį, taip ir priklausomumo turėkliu pasilaikydamas žmogaus protas gali rasti priklausančiųjų būtybių grandinės gale būtybę, kuri nuo nieko nepriklauso, o nuo jos savo buvime priklauso visa priklausančių būtybių grandinė. Tokia būbė, nuo nieko nepriklausanti savo buvime, yra iš savęs, yra nekintama ir savo galybe visas kitas būtybes iš nieko yra pašaukusi į buvimą. Toji būtybė yra ne kas kita, kaip Dievas.

Geriau įsižiūrėjęs žmogus į save pastebi, kad jis fizinę prigimtį yra gavęs iš tėvų, bet tuoj kyla klausimas, ar taip pat ir sielą turi iš tėvų. Kad rastume atsakymą į šį klausimą, tenka suvokti sielos prigimtį. Veiksena seka būseną, tai tokia yra sielos prigimtis, kokios prigimties yra jos veiksmai bei šiųjų išdavos. Sielos gi galių veikimo išdavos, kaip sąvokos bei valios aktai, yra nekiekybiniai dydžiai. Taigi ir pati siela yra nekiekybinis dydis. Jei taip, tai ji nėra sudėta iš dalių ir negali būti į dalis padalinta. Tad žmogaus siela negali atsidalinimu nuo tėvų nedalinamos iš prigimties sielos atsirasti. Taip pat negali atsirasti pati, nes iš nieko savaime negali kas nors realaus atsirasti. Taigi ji gali atsirasti tik dėka veikėjo, pajėgiančio iš nieko pašaukti būtybes į buvimą. Tokiu veikėju yra būtybė nuo nieko nepriklausoma savo buvime, t. y. Dievas.

Tad kaip matome, žmogus gali savo protu sužinoti, kad tikrovėje yra būtybė, nuo kurios

pasaulis ir jis pats savo buvime priklauso. O kaip iš pėdsakų sužinome, keno toj vietoj būta, taip iš darbų galime spręsti apie veikėjo savybes. Taigi realizuotas pasaulyje protingumas bei tikslingumas neklystamai teigia apie Dievo protingumą, o pasaulio iš nieko sutvėrimas iškilmingai byloja apie Dievo valingumą. Žmogaus gi, kaipo asmenybės, buvimo faktas kalba apie Dievo asmeniškumą, nes išdavoj negali pasireikšti tai, kas kokiu nors būdu nėra buvę priežastyje.

Jei kasdieniniame gyvenime priežasties pažinimas įgalina žmogų pažinti tos priežasties veikimo išdavas, tai Dievo visa ko priežastis pažinimas duoda tvirtos vilties žmogui, kad Jį pažindamas, ne kiek jis atsispindi pasaulio veidrodyje, bet tiesioginiai, visa jame pažins ir tuo jo proto troškimas: visa pažinti, bus pilnai patenkintas.

Jei kasdieniniame gyvenime ideali draugų meilė yra kas tai tarsi nežemiška ir teikia žmogui tiek dvasios džiaugsmo, tai ką kalbėti, kokia nuotaika užlietų žmogaus sielą jai susijungus su tobuliausia asmeniška būtybe: Dievu realia idealio draugiškumo meile.

Šios viltys gali būti realizuotos tomis žmogaus pastangomis, kurių dėka žmogaus santykiai su Dievu darosi sąmoningai intymesni ir kas kart šiltesni. Tokiomis pastangomis kaip tik ir yra pastangos Dievą gyvenimiškai pažinti ir

į jį atsinešti realia meile, kaipo į tobuliausią asmenybę ir didžiausią savo geradarį.

Pažinti Dievą, yra tai skaityti pasaulio knygoje apie jo buvimą, jo prigimtį bei savybes, apie žmogaus priklausomumą nuo jo savo atsiradime bei kelyje į laimingąją būseną. Tačiau šios tiesos tol yra tik blanki teorija, neaiškiai nuvokiama ir mažai atrodančia vertinga, kol tas tiesas gyvenimiškai nepažįstame. O gyvenimiškai pažinti tiesą, tai ne tik ją teoretiškai suvokti, bet pagal proto nurodymus paversti ją savo gyvenimo realia dalimi. Tada tiesa ne tik nuvokiama kaipo realybė kažkur esanti, bet realiai užčiuopiama savo dvasios konduktu kaipo konkretiška realybė. Tada teoretiškas pažinimas, papildomas praktiškuoju, tobulėja, darosi kas kart gilesnis bei aiškesnis dėl nuolatinio dvasios kontakto su ja. Štai dėlko prasminga žmogaus gyvenime tiesa pilnai pažįstama tik pagal ją gyvenant ir jos pažinimas juo didesnis, juo geriau pagal ją gyvenama. Tai kasdieniniai gyvenimo faktai kalba. Juk juo kas labiau savo gyvenime praktiškai brangina moterystės ištikimumą bei skaistybę, juo tas geriau šias žmogaus gyvenimo vertybes pažįsta.

Tad teoretiškas suvokimas žmogaus santykių su Dievu tikrai gilus ir gyvenimiškas tampa tik pagal teoretišką suvokimą pradėjus gyventi. Kai teoretiškas pažinimas konstatuoja Dievo tobulumą, tai ši tiesa gyvenimiškai su-

vokiama ir teoretiškai kaskart geriau pažįstama tada, kai žmogus konkrečiai pradeda reikšti deramą tobuliausiai būtybei pagarbą. Teoretiškam protui teigiant, kad viską ką turime, turime iš Dievo, suprantame gyvenimiškai ir aiškiau teoretiškai, kai reiškiama už visa tai dėkingumas konkretiniais dėkingumo aktais.

Tiesa, kad santykiai su asmeniu turi būti normuojami draugiška meile, tampa gyvenimiška, taikant ją žmogaus santykiams su Dievu nustatyti, kai tobuliausiai asmeniškumo atžvilgiu būtybei konkrečiai reiškiama savo meilė prisirišimas bei atsidavimas. Tada didžiai prasmingi yra atsiprašymo aktai Dievą įžeidus ir maldavimai jo pagelbos savo reikaluose pasirodo visame vertingume. Taigi žmogaus santykių su Dievu integralinėmis dalimis yra Dievo garbinimas, Jam dėkojimas už visa, ką iš jo gerumo turime, atsiprašymas už įžeidimus ir maldavimas pagelbos kelyje į laimę. Kadangi žmogaus santykiavimas su Dievu, kiek jis gyvenimiškai ir sąmoningai reiškiasi, vadinasi religija, tai tik ką išvardintieji aktai yra intgralinės religijos akto dalys. Esant žmogui socialinei būtybei, ir religijos aktai turi turėti socialinį pobūdį. Šį naturalinį žmogaus santykiavimą su Dievu, kitais žodžiais naturalę religiją atbaigia apreikštoji religija kaip teoretiniu taip ir praktiškuoju atžvilgiu.

Dabar jau aiškėja, kad žmogui santykiai su pasauliu tiek yra naudingi, kiek jie patarnauja nustatyti jam santykius su Dievu ir juos kas kart padaryti intymesnius bei šiltesnius; ir žalingi, kai jie suvilioja žmogų juose sukti savo laimės lizdą.

KĄ ISTORIJA SAKO APIE ŽMOGAUS SANTYKIUS SU DIEVU*

Laiminga tauta, kurios
Viešpats yra jos Dievas.

— *Ps. 143, 15*

Nėra reikalo įrodinėti, kad šiandien yra žmonių, kurie savo santykius su Dievu yra pagrindę ne donkichotišku, bet moksliškai kritišku dalykų pažinimu ir tobuliausiajai asmeniškai būtybei atatinkama meile. Kad šis santykiavimas su Dievu yra tobuliausias iš mums žinomų, tai matyti net iš to, kad jame dalyvauja visu kūrybiniu pajėgumu kaip žmogaus protas, taip ir valia. Gali pasipiršti mintis, kai pro žmogaus laimėjimus kitose srityse pažvelgę praeitin pamatom, kaip ten prodžioj buvę skurdu, kad gal žmogaus santykiai su Dievu pradžioj buvę taip pat labai skurdūs. Mažiau kritiškus protus materialistiško evoliucionizmo šūkavimai, kad žmonių giminės raida ėjusi „iš tamsios praeities, t. y. gyvulio būsenos, į šviesią ateitį, t. y. žmogiškąją būseną", sugestijonuoja teigti, kad taip, t. y. kad pradžioj žmogus jokio asmeniško Dievo nepažinojęs, nes negalvojęs logiš-

* Daug pasinaudota Soter'e, religijos mokslo laikraštyje, tilpusiais etnologijos klausimais straipsniais.

kai ir nieko nenusimanęs apie priežastingumą, o savo santykius su išore gyvuliškuoju instinktu tvarkęs. Luboch'as laikydamasis materialistiškojo evoliucionizmo metodo, pagal kurį visa, kas atrodo esą žema ir paprasta, skiriama evoliucijos pradžiai, o aukštesni ir sudėtingesni dalykai laikomi atatinkamo evoliucijos laipsnio padaru, sustatė etapus, kuriuos būk turėjusi žmogaus santykių su Dievu evoliucija pereiti. Pradžioj buvę ateizmas, paskui fetišizmas, po jo vienas po kito ėję totemizmas, šamanizmas, antropomorfizmas arba stabmeldystė ir šią pakeitęs tikėjimas į vieną Dievą. Šio metodo sekėjai savo kabinetuose sugalvotoms hypotezėms pavaizduoti nekritiškai graipstė faktus. Pastebėtuosius nepasirūpino kritiškai įvertinti. Kas pirmu akies užmetimu jiems tiko, jie spraudė į savo hypotezės rėmus; kas netiko, prokrustiškai apkarpydami, pritaikė, o kas prieštaravo, visai nutylėdavo. Mat jie savo hypotezės tikrumu taip buvo patikėję, kad tikrovė, jų manymu turėjusi tik ją pavaizduoti, o ne jos tikrumą įrodyti. Žinoma, toks nerimtas ir nemoksliškas apsiėjimas su rimtais dalykais iššaukė mokslininkų reakciją. Susidomėjo šiais dalykais istorikai specialistai, juk tai jų sritis žmogaus kultūros praeitį tirti, o ne gamtininkų, ir jai tirti reikia taikinti istorijos metodas, o ne gamtamokslio. Šių darbininkų pirmose eilėse 1911 metais stojo istorikas specialistas Graebner savo veikalu „Etnolo-

gijos metodas" įrodydamas, kad žmogaus dvasios augimą ir iš to einančius žmogaus išviršinius veiksmus tautų gyvenime reikia istorijos metodu tyrinėti. Šio judėjimo centran tuoj stojo Schmidt. Jis pradėjo leisti žurnalą „Anthropos" ir raginti mokslininkus bendromis jėgomis rimtai imtis kultūristorišku metodu tyrinėti žmogaus kultūros raidą. Šiandien jau realiai matom, kad šio metodo didysis laimėjimas yra tas, kad jis surado būdą atsekti tikrąją istoriją ir tų šių dienų tautų, kurios apie savo praeitį nėra palikusios jokių raštiškų dokumentų. Jis padeda jų praeitį skaityti iš jų materialinės būklės reikmenų. Juo vaduodamiesi mokslininkai rado, kad kultūros raida ėjusi ne tiesia linija, kaip materialistiškojo evoliucijonizmo šalininkai teigė, bet ratais. Pirminių kultūros ratų susikirtimo ar susiliejimo išdavoj yra atsiradę nauji, vėlesni kultūros ratai. Taip po kruopštaus darbo rasta, kad seniausi kultūros ratai yra pigmėjų, tasmaniečių ir bumerango kultūros. Jas vadinama bendru prokultūrės vardu. Jai priklauso ir Ugniažemiečių kultūra. Iš prokultūrės yra kilusi trejopa pirminė kultūra: totemistiškoji, materijarchatiškoji ir nomadiškoji. Šioms susimaišius ir susikryžiavus, atsirado antrinės kultūros ratai: laisvojo matriarchato ir laisvojo patriarchato kultūros. Buvo rasta įvairiuose žemės paviršiuose tose pačiose kultūros fazėse užkonservuotų tautų, kurių gyvenimo faktinas pažinimas

ir įgalina mus pažinti, koki yra buvę pirmykščiai žmogaus santykiai su Dievu. Pirma, negu juos nusakysime remdamiesi šių dienų etnologijos mokslo daviniais, verta yra pavaizduoti, kiek šiame reikale yra patarnavę tikrovei pažinti materialistiškojo evoliucijonizmo metodas ir kultūristoriškasis metodas.

Du mokslininkai stebėjo tuos pačius Ugnų Žemės gyventojus ir darė savo išvadas. 1832 metais Karolis Darvinas susidūrė su jais pačioj jų tėvynėj. Jis tų metų savo dienoraštyj, pažymėtame skyriuje gruodžio 17 diena yra užrašęs: „Aš nebūčiau tikėjęs, kokio didelio skirtumo esama tarp laukinio ir civilizuoto žmogaus: tas skirtumas yra didesnis, negu tarp laukinio ir naminio gyvulio"*. O 1872 metais išleistame savo veikale apie žmogaus kilmę jau rašo: „Aš niekuomet neužmiršiu to pergyvenimo, kurį aš jutau pirmą kartą pamatęs Ugnų Žemės gyventojų būrį ant dykos uolos ir suaižėjusios jūrų pakrantės, kai man buvo staiga šmėkštelėjusi mintis: tokių tai būta mūsų protėvių". Toliau jis aprašo, būk jie gyveną tarp savęs kaip plėšrieji žvėrys vien gyvuliškais instinktais tesivaduodami. Apie jų kalbą savo laiške iš Valparaiso 1834. VII. 23 yra užrašęs: „Stovėdamas ant uolos, jis mojavo ir leido tokius garsus, su ku-

---

* Vertimai imti iš Prof. Pr. Dovydaičio straipsnių, atspaustų Soter'e.

riais palyginti naminių gyvulių garsai tūlam būtų atrodę suprantamesni". Taip ugniažemiečius Darvinas rekomendavo kultūringajam pasauliui. Tad nestebėtina, kai 1921 metais vykstančius pas juos mokslininkus apsišarvavusius kultūristoriškuoju metodu gasdino Darvinu pasitikintieji: juk judu ten suės. Tai buvo Koppers ir Gusinde. Pastarasis yra pas juos viso išgyvenęs apie ketverius metus. Štai ką jis apie juos vieno savo pranešimo pabaigoj rašo: „...iš visa kas pasakyta, matyti, kad šie vietos gyventojai, savose kuo papraščiausiose, tikrai primitiviausiose išviršinio gyvenimo ir šeimininkavimo sąlygose turi nuostabiai turtingo dvasinio gyvenimo drauge su aukšta religijos forma"... toliau rašo: „jie priaugo man prie širdies, kadangi jie yra žmonės su siela ir širdžia, su temperamentu ir jausmais; ilgai su jais gyvendamas draugėj, aš juos pamilau, ir paskutinis atsiskyrimas nuo šių simpatingų, prastuolių gamtos vaikų man ir jiems išspaudė nevieną ašarą". O kaip bjauriai elgėsi europiečiai su šiais žemos materialinės, bet kilnios dvasinės kultūros žmonėmis, o vedini pasiutimo praturtėti ir Darvino bei kitų panašių stebėtojų, o ne tyrinėtojų poveikyje juos laikydami maža kuo skirtingais nuo gyvulių. Tas pats mokslininkas štai ką rašo: „juos prisiviliodavo rodydami veidmainingos prietelybės ir iš pasalų iššaudydavo; peralkusioms jų šeimoms kaip meilės dovaną siųsdavo strichina už-

nuodytą avių mėsą; jiems išnaikinti rengdavo taisyklingas medžiokles su tam tyčia išdresiruotais, iš Europos parsisiųsdintais, šunimis". „Kas daugiau pelno būti pavadintas laukiniu", klausia tas pats mokslininkas, „ar tas europietis įsibrovėlis, ar tas niekam pikto nedarąs gamtos kūdikis Ugnų Žemėje?!" Šiandien dėka kruopščių tyrinėjimų jau žinoma, kad jų kalba, kuri Darvinui atrodė mažiau prasminga už gyvulių garsus, turi apie 30,000 žodžiu, iš kurių apie 10,000 veiksmažodžių ir "knibždėte knibžda",vieno mokslininko žodžiais tariant, „asmeniniais ir parodomaisiais įvardžiais". Šis dviejų mokslininkų darbo išvadų sugretinimas prikišamai rodo, kuris kalbamų metodų geriau padeda tikrovę pažinti. Taigi, ką sako kultūristorišku metodu tyrinėjimai apie pirminius, t. y. primityviųjų, santykius su Dievu? Tenka pasitenkinti tik faktų konstatavimu, o norinčius juos patikrinti lieka pasiųsti pas Schmidtą, Schebestą, Kopperšą, Wunderlę, Gusindę ir kitus dirbančius šiuo metodu etnologijos srityje.

Seniausiojo kultūros rato žmonių religija yra gili, sentimentali net romantiška. Jie tiki esant aukščiausiąją būtybę, kuri sutvėrė pirmąją žmonių porą, davė žmonėms įsakymus, kaip jie turi gyventi, ir prižiūri jų vykinimą: baudžia nusižengėlius, jų supratimu, dažniausiai jau čia žemėj. Tiki į pomirtinį gyvenimą. Į Aukščiausiąją Būtybę atsineša su gilia pagarba, dažnai mal-

dauja jos pagalbos, pasigailėjimo ir jai dėkoja. Aukas jai daro iš pirmuonių. Kai kur yra paprotys maldauti pasigailėjimo nulašinant ar sviedžiant į viršų kelius savo kraujo lašus. Žinoma, šie jų dvasios polėkiai į Dievą reiškiasi gana primityviškomis išorinėmis formomis. Pas juos religija ir etika priežastiniai susiję, o ypač pas ugniažemiečius, kurie visas dorinį elgesį tvarkančias normas ir galiojančius papročius nuostabiai tvirtai išveda iš savo monoteistiškai suvokiamos Aukščiausios Būtybės, kaipo visa ko galutinės priežasties. Dievas jų supratimu yra įstatymų saugotojas, Jis žmogų visur mato ir teisia jo pasielgimus. Sielos, einančios pas Dievą, bent jie nežiną, ką jos ten veikiančios.

Šis palyginti grynas ir taurus Dievo supratimas dorinančiai veikia jų gyvenimą. Tad nenuostabu, kad jų dora yra nepalyginamai aukštesnė už dorą nevieno šių dienų kultūros atstovo. Ugniažemiečiai ne dažnai iš pagarbos ir dievobaimingai kreipiasi į Aukščiausiąją Būtybę, vadindami ją „Mano Tėvas". Pas juos vyrauja dėkojimo maldos.

Vėlesnių kultūros ratų žmonės dažnai turi labai miglotą Dievo sąvoką ir jų santykiai su Dievu yra pakrikę, skurdūs. Net pasitaiko, kad dievybės jų supratimu turinčios jiems patarnauti jų gyvenimo reikaluos ir jas baudžia, jei tai nepadaro. Apie panašų žmogaus santykių su Dievu pablogėjimą kalba ir Senasis Testamentas.

Jo liudijimu, vėlesniais laikais žmogus pradėjęs gyvuliškai gyventi, pamiršo tikrąjį Dievą ir prisidirbo sau visokių stabų, turinčių, jų manymu, padėti jiems gyventi pagal savo gyvuliškuosius instinktus.

Ne vienam gali kilti klausimas, delko taip atsitinka? Atsako į jį istorijos konstatuojamas faktas, kad tautose didžiausias dorovės nusmukimas sutampa su stipriausiu Aukščiausiosios Būtybės idėjos aptemimu. Nes dorovė ir religija turi viena kitai tiesioginės grįžtamosios įtakos. Aiškus Dievo bei santykių su juo supratimas įprasmina doros normas pastovumu bei atsakomingumu už jų paisymą ar nepaisymą, ir supratimas, kad Dievas visa mato, trukdo žmogaus slapčiausiuose gyvenimo užkampiuose įsiveisti nedorovės mikrobams. Dorovė gi kondensuodama žmogaus dvasios energiją, padaro jo pažinimą blaivesnį bei akylesnį ir zoologišką egoizmą sutramdydama duoda galimybės objektyviai spręsti savo santykių su Dievu klausimą. Tat vienai smunkant, smunka ir antroji; vienai kylant, kyla ir antroji. Del to žmogui pradėjus savo gyvenime daugiau paisyti savo zoologiškų polinkių kaip Dievo įsakymų, pradeda smukti dora, o su ja ir religija, tas žmogaus gyvenimo vairas, ir stabdis, kuris jį sulaiko, kad nenugarmėtų į dorinio supuvimo bedugnę. Štai kelias, kurį yra padarę vėlesniųjų kultūros ratų

žmonės. Šiuo keliu ir šiandien yra pasinešdinusi neviena tauta savo pražūčiai ir ateities gėdai.

Iš viso, kas ligi šiol pasakyta, seka, kad pagal istorijos liudijimą pirminė religijos forma yra asmeniškasis monoteismas, ir tai gana kilnios formos.

NETIKĖJIMO PRIEŽASTYS

*Paikasis sako savo
širdyje: Nėra Dievo.*

— Ps. 13, 1.

Pasitaiko sutikti žmonių, kurie sakosi netikį nei į Dievą, nei į pomirtinį sielos gyvenimą, nei į Kristų — Dievą, nei į kurią kitą tikėjimo tiesą. Šis faktas akilesnius gyvenimo stebėtojus pastato prieš gana painią gyvenimo myslę: dėl ko vieni sakosi tai tikį, o kiti ne. Argi dalykai, į kuriuos vieni tiki, o kiti ne, pareina savo buvimu nuo vienų tikėjimo, o kitų netikėjimo? Aišku, kad ne. Juk kaip visai nepareina daikto buvimas nuo to, ar mes jį matome, ar ne; ar pažįstame mes jį, ar ne, taip lygiai visiškai nepareina realybė nuo to, ar mes tikime ją esant, ar ne. Taigi kritiškai galvojančiam kyla klausimas, dėl ko visgi gyvenime yra tokių, kurie tiki, ir tokių, kurie netiki? Kad rastume šiam klausimui atsakymą, tenka visų pirma suvokti, ką mes pasakome žodžiu „tikėti". Tada beveik savaime paaiškės, dėl ko vienas sakosi netikįs į tai, o kitas sakosi kaip tik tikįs į tai.

Kai pažįstame ką nors juslėmis, pavyzdžiui, regėjimu, palytėjimu, tai apsisprendžiame, kad taip yra, o ne kitaip, pačiu pažįstamų dalykų akyvaizdumu. Tada aiškiai juntam, kad taip yra,

o ne kitaip, ir nelieka mumyse vietos bet kokokiam abejojimui, kad gal yra kitaip, kaip protu ką suprantame, tada apsisprendžiame ne pažįstamojo daikto akyvaizdumu, bet jo aiškumu. Mums tada aišku, kad taip yra ir kitaip negali būti. Pavyzdžiui, niekad negali mums kilti abejojimas, kad visas daiktas yra didesnis už to pat daikto pusę, kad dukart po du yra keturi. Žinoma, žodžiais galime pasakyti visokių nesąmonių, kad pavyzdžiui dukart po du yra dešimts, bet bus tik pasakyta, o ne žodžiais pareikšta tai, ką mes protu aiškiai matom. Taigi dalyko akyvaizdumas bei aiškumas duoda mums tikrumą, kad taip, o ne kitaip yra.

Bet yra daug dalykų, kurių niekad nematėm, ir gal nematysim, o kalbane apie juos ne su mažesniu tikrumu, kaip apie matytus. Pavyzdžiui, daug kas nėra matęs Australijos, bet kiekvienas, kuris tik kiek moka geografijos kalba apie, ją, kaip apie tikrai esančią, tarsi pats būtų ją matęs. Panašiais atvėjais apsisprendžiame ne paties dalyko akyvaizdumu, nes jo niekad nėsame matę, bet kitų liudijimu, kad taip yra: žinome, kad taip yra, nes tikime liudininku. Jei netikėtume žmonių liudijimu, tai maža kas mūsų žinotų, jog Australija net yra. Kad tikėjimas liudininku būtų protingas, reikia pirma patirti ir protu aiškiai įsitikinti, kad jo liudijimas yra tikėtinas, ir juo netikėti būtų neprotinga, nes tikrai liudija tai, ką jis žino. Šiuo pasitikėjimu kitais tiesos

dalykuose ypač remiasi istorijos mokslas. Mat istorijos įvykių niekas jau negali matyti, patirti. Apie juos kalbame, kaip apie tikrai buvusius pasitikėdami istorijos šaltinių liudijimu. Nors istorijoj apsisprendžiame ne dalykų akyvaizdumu, bet liudijimo tikrumu, betgi niekam neateina į galvą istorija nepasitikėti. Be šio pasitikėjimo kitais negalėtume pasisavinti ir kitų mokslų laimėjimų kaip matematikos, fizikos ir panašių. Juk ir čia pasitikima mokytojais, rūpinamasi jų aiškinimą suprasti ir jiems padedant paaiškėja klausytojams pats dalykas, ir galutinai jau jo aiškumu apsisprendžiame.

Taigi, kai žinome, kad taip yra dėl paties žinojimo dalyko akyvaizdumo ar aiškumo, turime žinojimą: kai **žinome**, kad taip, o ne kitaip yra ne dėl paties dalyko akyvaizdumo ar aiškumo, bet dėl to, kad taip sako patikimas liudininkas, turime tikėjimą. Kiekviename šių dviejų pažinimų dalyvauja protas ir valia, bet skirtingai. Kaip vienam taip antram pradžią duoda norėjimas tą ar kitą dalyką pažinti. O norima pažinti tik tai, kas proto sprendimu yra reikalinga naudinga ir gera pažinti. Pavyzdžiui, jei baigusiam gimnaziją atrodo, kad geriausiai jo polinkiams ir jo ateities planams atitinka mediko profesija, tai rūpinamasi ją ir įsigyti. Turi tačiau pilną laisvę pasirinkti ir kitą profesiją, kai ši pastaroji kuriuo nors kitu atžvilgiu jam atrodo geresnė. Toliau valios ir proto rolė kelyje į žinojimą ir ti-

kėjimą jau skiriasi. Žinojime protas poveikyje noro pažinti, suvokia dalykus ir apsisprendžiam, kad taip yra, o ne kitaip pačių dalykų aiškumu. Tikėjime gi protas ne tik yra poveikyje noro pažinti, bet net liudijamą tiesą priima valios paveiktas tai padaryti, o ne dalyko akyvaizdumo ar aiškumo. Valia paveikia protą priimti liudijamą tiesą tik poveikyje proto sprendimo, kad priešingai pasielgti būtų neprotinga ir negera, o ją priimti yra visai protinga. Kad šitaip yra galime pamatyti ir iš šių pavyzdžių. Norime, pavyzdžiui, sužinoti, kokios prigimties yra žmogaus siela. Šio noro poveikyje protas įsižiūri į sielos galių veikimą bei jų veikimo išdavas. Pamato, kad tai nėra kiekybiniai dydžiai ir jokiu kiekybiniu santykiu nėra apspręsti. Tada pasidaro aišku, kad siela nėra materialinė būtybė, nes neturi materialinėms būtybėms charekteringų kiekybinių savybių. Protas priima šią tiesą paveiktas paties dalyko aiškumu, o ne kokiu nors liudijimu pasitikėdamas. Arba, norime, pavyzdžiui, žinoti, kuriais keliais Napoleonas yra per Lietuvą ėjęs. Šio noro poveikyje pirmiausiai susipažįstam su liudijimais apie Napoleono žygį per Lietuvą; paskui žiūrime kokia tų liudijimo vertė, t. y. ar galima jais protingai pasitikėti. Kai randame, kad taip, tai šio sprendimo poveikyje valia paveikia protą liudijimų nusakymais tikėti, priimti jų skelbiamus dalykus kaip tiesą.

Tikėjimas yra ne tik skirtingas nuo apsi-

sprendimo dalyko aiškumu, kad jame laisva valia turi didesnę rolę, bet jis ir pats yra skirtingas pagal tai, keno autoritetu pasitikėdamas protas priima skelbiamąją tiesą, kaipo tikra; jei žmogaus — tai turime tikėjimą žmogumi, jei Dievo — tai turime tada tikėjimą Dievu. Juodu savo psichologine prigimtimi nesiskiria, nes protas ir valia kaip viename taip kitame turi tokį pat vaidmenį. Skirtumas yra tame, kad tikėjimas Dievu turi didesnį tikrumą kaip tikėjimas žmogumi, nes Dievas negali nei pats klysti , nei ką suklaidinti, o žmogus dažnai ir pats suklysta ir gan dažnai kitą suklaidina. Be to, tikėti Dievu, t. y. priimti skelbiamas jo tiesas apie antgamtinius dalykus, nepakanka žmogaus protui jo prigimtosios šviesos. Reikalingas jis yra antgamtinės šviesos, kurios norintiems tikėjimo tiesas pažinti suteikia Dievas. Jei tikėjimas žmogumi, kai įsitikriname, kad verta juo tikėti, yra ir protingas ir moksliškas dalykas, tai juo labiau yra protinga ir moksliška pasitikėti Dievo liudijimu, kuris negali nei klysti, nei kitą suklaidinti.

Prieš pasitikint autoritetu, reikia žinoti, kad toks autoritetas yra, ir kad jo vardu skelbiamoji tiesa, tikrai yra jo, o ne keno kito. Taigi pirma negu Dievo autoritetu remdamiesi galime protingai kurią nors tiesą priimti, turime ne tik tikėti, bet žinoti, kad Dievas yra, kad jis, kaipo tobuliausia būtybė negali nei klysti nei suklaidinti, ir kad jos vardu skelbiamoji tiesa

yra tikrai jo skelbiama. O šiuos dalykus sveikas žmogaus protas gali pažinti pats, ir apsispręsti jų pačių akyvaizdumu. Pavyzdžiui, protas priežastingumu pasinaudodamas gali suvokti, kad tikrai yra tobuliausioji būtybė, ir kaipo tokia negali nei klysti nei suklaidinti. Vaduodamiesi gi kritiškuoju istorijos metodu galime sužinoti, kad yra tiesų, kurias pats Dievas yra žmonėms skelbęs ir savo galybe, t. y. stebūklais ir pranašystėmis patvirtinęs. O juk Dievas, kaip negali klysti, taip negali nė paliudyti stebuklu klaidą. Štai dėl ko Jėzus į netikinčius juo parizėjus yra kreipęsis: jei netikite mano žodžiams, tikėkite mano darbams, tarsi sakytų: tikėkite mano žodžiams, nes jų tikrumą patvirtina mano darbai, kuriuos tik Dievas gali daryti.

Kadangi Dievo liudijimu pasitikėdami sužinome tiesas, kurių kitokiu būdu pažinti negalime — tai tikėjimas Dievu yra ne kas kita, kaip žmogiško žinojimo, paremto dalykų akyvaizdumu bei aiškumu ir žmogiškojo autoriteto liudijimo tikrumu, papildymas **žinojimu,** paremtu Dieviškuoju autoritetu. Tad neturįs tikėjimo Dievu daug mažiau žino už tuos, kurie jį turi.

Nors kaip matome, tikėjimas Dievu yra viena iš didžiausių versmių tikrovę pažinti, o vis tik yra tokių, kurie trokšta žinoti, bet neina prie tos versmės. Čia kaltas dažniausiai ne protas, bet valia. Juk žmogus kaip tikėjime kitu žmogumi, taip ir tikėjime Dievu apsisprendžia ne dalyko

aiškumu, bet liudijimo tikėtinumu. Tačiau žmogus nori pažinti tik tai, kas jam atrodo gera, t. y. atatinka dabartinės jo padėties reikalams. Jei tat žmogus gyvena taip, tarsi Dievo nebūtų ir tokiu gyvenimu yra patenkintas, tai jis ir nenori pažinti Dievą, nei dieviškąją tiesą. Jis nesirūpina tada nuoširdžiai savo protu pažinti, kad yra Dievas; jam nerūpi, kokias tiesas Dievas žmonėms yra skelbęs; jis net bijo jas pažinti ir dažnai bando mokslo vardu gintis, kad toki dalykai žmogaus protui yra neprieinami. Bijo jie tiesos, nes jų darbai blogi, ir jie nenori jų pamesti. Šis nenoras pavergia jų protą ir kreipia jo žvilgsnį ten, kur kaip tik negalima dieviškoji tiesa pamatyti. Jie žiūri į dieviškąsias tiesas ne pro Dievo autoriteto liudijimą, bet pro sau panašių žmonių svaičiojimus ir, žinoma, jų nemato. Šitokia elgsena nebent gali patenkinti tik lėkštos sielos žmones. Gili siela visuomet eina prie tiesos drąsiai, metodingai ir iki galui, nebijodama praktiškųjų jos išvadų, nes ji labiau myli tiesą, kaip faktinąją padėtį.

Nesigilindami į konkrečius motyvus, dėl ko kartais netikima Dievu, nes tai kiekvienam į save pažiūrėjus aišku, baigdami galime tik bendrai konstatuoti, netikima dėl to, kad nenorima tikėti, nenorima pasinaudoti Dievo liudijimu pažinti geriau ir giliau tikrovę, ir tai ne tiek bendrai dėl dvasios nerangumo tiesą pažinti, kiek dėl nenorėjimo susitikti su praktiškomis tokio pažinimo išvadomis.

AR DIEVAS KALBA ŽMONĖMS*

Dievas, daug sykių ir toleriopu būdu kalbėjęs kitados tėvams per pranašus, paskiausiai, šiomis dienomis kalbėjo per Sūnų...
— Žyd 1, 1-4.

Patyrinėję savo žinių bagažą pamatysime, kad ten yra įvairiais būdais patekusių žinių. Vienas jų esame surankioję tiesiogiai savo pažinimo galiomis apčiuopdami tikrovės dalykus, kurių vienus esame matę, kitus pajutę, trečius girdėję, dar kitus esame protu aiškiai suvokę, kad jie yra toki, o ne kitoki. Bet rasime ten nemaža ir tokių žinių, kurias esame įsigiję tarpininkaujant kitiems žmonėms. Jie mums gyvu ar rašytu žodžiu yra davę žinių apie tuos dalykus, kurių nėsame patys nei matę nei patyrę. Jie yra davę mums žinių apie tokius dalykus, kuriuos patys jokiu būdu negalime pažinti be jų pagalbos, kaip pavyzdžiui: ką jie patys jaučia, ypač ką jie galvoja, planuoja, kokias jie turi mintis, pažiūras į tą ar kitą gyvenimo faktą. Tai sužinome tik jiems patiems apie tai mums papasakojus. Kai mums yra aišku, kad šiais tarpininkais protinga yra pasitikėti, nes jie yra tiesiakalbiai ir kalba tai, ką patys žino, tada mes jų apreiškiamas žinias priimame kaip teisingas, tikrai atatinkančias fak-

---

* Pasakyta 1936 m. Kūčių naktį.

tinąją tikrovę, kurios mes patys tiesiogiai negalime patirti. Šitoks tiesos vienas kitam apreiškimas, yra kasdieninis žmogaus gyvenimo reiškinys. Juo niekas nesistebi. Net maža kas pagalvoja, kad netekus žmonėms pajėgumo vienas kitam tiesą apreikšti, ištiktų katastrofa, kurią net sunku įsivaizduoti. Žmonija virstų nykiai klaidžiojančių šešėlių rūku.

Tad akyvaizdoje šio taip gyvenimiško fakto, kad žmonės vieni kitiems apreiškia tiesą, galvojančiam žmogui nušvinta ir kita tiesa, kad Dievas taip pat gali apreikšti žmogui tiesas, t. y. suteikti jam žinių apie tuos dalykus, kurių jis pats nepažįsta de fakto, ar gali apreikšti tiesą, tai iure. Iš tiesų, jei žmogus gali apreikšti tiesą, tai juo labiau Dievas, toji tobuliausioji asmeniškoji būtybė, gali žmogui duoti žinių apie dalykus jam žinotinus, o savom jėgom negalimus pažinti. Tam nėra jokių kliūčių, nei iš pusės Dievo, nei iš pusės žmogaus, nei iš pusės būdo, kuriuo Dievas gali apreikšti žmogui tiesą.

Nėra kliūties iš pusės Dievo, nes jis visa žino, ir kaipo visa ko Kūrėjas nėra savo Kūrėjo teisių atsisakęs į pasaulį: jis juo rūpinasi ir toliau. Dievas yra ir žmogų sutvėręs bei jam tikslą paskyręs turėti laimę jo paties meilingame pažinime, ir rūpinasi juo tikrai nemažiau, negu šiaip pasauliu. Tad nuoseklu, kad Dievas apreikštų žmogui tas tiesas, įžiebtų jo prote tų

tiesų žibintus, kurių šviesoje žmogus galėtų rasti kelią į savo laimę.

Nėra kliūčių nė iš pusės žmogaus. Nes jei žmogus savo gyvenime dažnai pasitiki kitu žmogumi, kuris jam duoda žinią apie savo pergyvenimus ar jam nežinomus dalykus ir gerai daro, kai protingai pasitiki, — tai juo protingiau yra pasitikėti Dievu, kuris negali nei klysti, nei kitą suklaidinti. Juk tobuliausioji būtybė negali savo veikime šlubuoti kokiu nors netobulumu, t. y. turėti savyje netobulybių. Be to, kai žmogus žmogui apie ką nors kalba, tai klausantysis aiškiai patiria, kad girdimi žodžiai yra tikrai kalbančiojo jam. Panašiai ir Dievas gali duoti žmogaus protui antgamtinės šviesos, kurios dėka jis dar realiau savo dvasia patirtų, kad Dievas, o ne kas kitas jam kalba.

Nėra kliūčių nė iš pusės būdo, kuriuo Dievas gali apreikšti tiesą. Žmogus žmogui apreiškia tiesą tam tikrais ženklais, dažniausiai gyvu ar rašytu žodžiu. Tad Dievas, kuris tai yra suteikęs žmogui, nėra mažiau galingas, nes negali būti pasekoj tai, kas nėra kokiu nors būdu buvę priežastyje, kadangi joks dalykas negali iš nieko atsirasti. Dievas tat gali žmogui apreikšti tiesą pojučiams prieinamais ženklais, kaip tai: daiktais, vaizdais; gali ir tiesiog veikti žmogaus protą ir tiesiog tą ar kitą žinią apie kokį daiktą jame įdiegti.

Kad žmogus Dievo apreiškiamas tiesas priimdamas turėtų tikrumą, jog jos tikrai yra Dievo, reikia, kad jos turėtų dieviškąjį antspaudą, t. y. kad būtų paliudytas jų dieviškumas apčiuopiamu ženklu. Tokiu ženklu gali būti arba Dievo kalbėjimo prigimtis duodanti pajusti, kad tai tikrai Dievas kalbąs, arba stebuklas, arba ateities dalykų bei įvykių apreiškimas. Kaip iš parašo ir antspaudo pažįstame dokumento autentiškumą, taip iš minėtų ženklų galime žinoti, kad ta ar kita tiesa tikrai Dievo yra apreikšta, nes tokiais ženklais paliudyti tiesą gali tik Dievas. Tai nesunku suvokti sveiku protu. Nes kaip priežastingas pareinamumas vienas nuo kito veda žmogaus protą į priežasčių priežasties suvokimą, taip pažinimas apraiškų neišaiškinamų jokiomis prigimtomis priežastimis, kaip pavyzdžiui staigus didelės žaizdos užgijimas ar ateities dalykų, kurie pareina nuo žmogaus laisvos valios, apreiškimas, aiškiai liudija apie pasireiškimą Dievo, kuris visa žino ir visa gali, kas nėra priešinga jo tobulumui, t. y. pozityviai kūrybai.

Taigi Dievas gali apreikšti žmogui tiesą, ir žmogus apreiškiamąją tiesą priimdamas gali žinoti, kad ji yra Dievo apreiškiama.

Kad Dievas de facto ne kartą yra papildinėjęs žmogaus žinių lobyną, apreikšdamas jam tai vieną tai kitą tiesą, tai dažnai mini kaipo istorinį faktą Senojo ir Naujojo Testamento

knygos. Jų gi liudijimu pasitikėti yra protinga, nes už tai kalba jų pačių istoriškumas. Jei dar prisiminsime, kad jų surašytojai yra buvę ypatingame Dievo poveikyje, kurio dėka jie buvo apsaugoti nuo pavojaus dalykus ne taip atpasakoti kaip iš tiesų yra buvę, — tai mūsų pasitikėjimas jomis bus didesnis už pasitikėjimą šiaip istorijos versmėmis, kuriose dėl žmogaus klystamumo gali būti įsibrovusi ne viena klaida. Taigi faktas, kad Dievas yra kalbėjęs žmonėms, yra tikresnis dalykas už bet kurį kitą istorijos faktą, nes yra žinomas iš tikresnių versmių, negu šiaip kiti istorijos faktai.

Kurias gi Dievas tiesas yra žmonėms apreiškęs, galime sužinoti iš Šv. Rašto knygų bei padavimo, gyvu žodžiu perdavusio ateinančioms kartoms iš Jėzaus gyvenimo tuos dalykus, kurie nebuvo aprašyti ar užrašyti N. Testamento knygose. Kadangi šių tiesų apreiškėjas — Dievas yra tiek pat realiai arti mūsų, kiek anų laikų žmonėms, tai jo apreikštos tiesos, nors pasiekė dėka istorijos versmių, yra tiek pat taikomos mums, kiek ir anų laikų žmonėms buvo taikomos. Ir jei nemandagu, net nedora, atsigręžti nuo į mus kalbančio, tai juo labiau būtų nemandagu ir nedora nugręžti savo dvasios ausis nuo Dievo, kalbančio mums pro istorijos versmes apie save bei kelią, kuriuo eidami galime savo laimę rasti.

Šiame momente nėra galimybės į viską, ką

Dievas yra kalbėjęs žmonėms, įsiklausyti. Tad bent pabandykime nugirsti tai, ką yra svarstę savo širdyse kilnios sielos žmonės pirmųjų Kalėdų išvakarėse, kai patys esame anojo istorinio fakto minėjimo angoje.

Pradžioje Dievas apreiškė žmogui jo paties paskyrimą ir ką turi daryti, o ko vengti, kad liktų laimingas. Žmogus neištesėjo gerame: jis nusidėjo panorėjęs rasti laimę ne Dievo nurodomu keliu, bet tuo, kurį jam papiršo piktoji dvasia. Tada Dievas nusiminusiam ir teisingumo prislėgtam žmogui apreiškė, kad laikų pilnybėje moteriškės ainis sutriuškinsiąs piktosios dvasios galybę ir tuo žmogų išlaisvinsiąs iš moralinio skurdo. Vėliau nuolat Dievas primindavo šį savo pažadėjimą, nuolat palaikydavo tikėjimą į tikrąjį Dievą toj žmonijos atžaloj, iš kurios turėjo kilti pažadėtasis žmonijos Gelbėtojas. Ne tik primindavo, bet nuolat vis ką nors naujo apie jį pranešdavo. Taip Dievas per pranašus iš lėto braižė žmonių sąmonėje būsimojo jos gelbėtojo portretą. Pradžioj davė daugiau jo žmogiškuosius bruožus.

Jau patriarkų laikais buvo pranešta, kad kilsianti iš Jokūbo žvaigždė, pakilsiąs Izraelio skeptras ir visas tautas pavergsiąs. Šios pranašystės nepamiršo Rytų tautos ir sušvitus ties Betliejumi stebyklingai žvaigždei skubinosi jos vedini Rytų išminčiai pasveikinti naujai gimusį valdovą.

Karalių laikais t. y. antrajame ir pirmojo tūkstančio prieš Kristaus gimimą pradžioje jau ne tik nusakoma buvo, kad jis kilsiąs iš Dovydo giminės, bet jau minima ir jo dieviškieji bruožai, tai būtent: kad jis viešpataus per amžius, kad jis lygus Dievui: „Viešpats tarė Viešpačiui", giedojo pranašas Dovydas. Bet šalia šių bruožų, žavinčių klausytojus, buvo taip pat pranešta, ką jis turės iškentėti, ir tai su tokiomis smulkmenomis, kad net pranešta buvo, jog dėl jo rūbo bus mesta kauleliai — burtai, bus taip sužeistas, kad mėlynė bus prie mėlynės ir bus labiau panašus į sutrintą kirminą, negu į žmogų.

Nuo 8 šimtmečio prieš Kristų Dievas per pranašus vis kas kart daugiau žinių suteikdavo žmonėms apie Pažadėtojo asmenį, darbus, apie jo motiną, gimimo vietą bei laiką. Buvo pranešta, kad jis vadinsis taikos valdovas ir jo valdymas bus taikos bei ramybės viešpatavimas. Jo motina bus mergaitė, jis gimsiąs Betlėjui. Per Danielių pranašą nusakė net laiką, kada jis ateisiąs, o kiek anksčiau buvo nurodytas ženklas iš kurio bus numanu, kada bus atėjęs laikas pasirodyti Pažadėtajam. Tokiu ženklu buvo nurodyta Judo valdžios atitekimas svetimtaučiui. Daug ir kitų dalykų buvo apie Kristų iš anksto pranešta, kurie visi raidiškai išsipildė. Tai lengva įsitikrinti palyginus pranašysčių tekstus su Naujojo testamento knygų turi-

niu. Tik tas yra tarp jųdviejų skirtumas, kad pranašystės kalba apie dalykus, kaip būsiančius, o evangelijos kalba apie tuos pačius dalykus jau kaip čia pat įvykstančius.

Stovime angoje minėjimo to fakto, kai prieš 19 amžių su viršum pradėjo atsimegsti pranašystės ir tapti gyvenimo faktais, kai pranašo Michejo nurodytasis Betlėjus kaipo Mesijo gimtinė susilaukė de fakto Šv. Šeimynėlės, kai Izaijo pranašautoji mergaitė, ten susilaukė savo dieviškojo sūnaus, kai taikos valdovui suskambėjo jo hymnas išpildomas angelų chorų: garbė Dievui aukštybėse ir žemėje ramybė geros valios žmonėms.

Tenka būti akyliems, kad nepakartotume betlėjiečių klaidos ir dėl savanaudiškų sumetimų nenusigręsžtume nuo dieviškosios tiesos, kuri viena gali suteikti ir paskiriems žmonėms ir tautoms dvasios ramybės bei taikingo entuziazmo darbuotis meilingoje vienybėje visos žmonijos gerovei.

DIEVO PLANAI — NE ŽMONIŲ PLANAI*

Žmogaus širdis rengia savo kelią, bet Viešpaties dalykas vesti jo žingsnius.

— Pat. 16, 9.

Kiekvienas esame patyrę, kaip dažnai Dievo planai ir žmogaus gyvenimo keliai susikerta, nes šią katastrofą visuomet, ir net dažnai prieš žmogaus norą konstatuoja sąžinės balsas. Niekuomet tačiau skirtumas nepasirodo taip aiškiai tarp Dievo ir žmogaus planų, kaip Kalėdų švenčių proga, kada šventės mintis bei nuotaika mus pro trukšmingai puotaujantį Betlėjų nukelia į Betlėjaus kūtelę prie Kūdikėlio Jėzaus.

Išrinktoji tauta nostalginiu išsiilgimu laukė Kristaus; laukė ypač Dovydo giminė savo pasididžiavimo, tautų laukiamojo. Ir kokia baisi gyvenimo ironija! Užteka Jokūbo žvaigždė — jie jos nepažįsta; ateina jų lauktasis — jie jo nepriima.

Dėl ko taip atsitiko, kankina nevieną klausimas. Baimė nukrečia giliau gyveniman žvelgiančius, kad gal ir moderniškasis Betlėjau savo nelaimei ir negarbei nepažįsta savo gelbėtojo, nors jis jo viduje gyvena. Šios mintys darosi

* Pasakyta Kalėdų pirmąją dieną 1936 m.

dar įkyresnės, kai prisimenam, kad betlėjiečiai gerai žinojo visa, ką Dievas per pranašus buvo kalbėjęs apie žmonijos gelbėtoją. Taip, jie žinojo, bet nesuprato. Pranašystes, kurios vaizdais kalbėjo apie Mesijo viešpatavimą žmonių protams dieviškąja tiesa ir jų širdims meile ėmė vaizdiškai, o ne esmiškai. Pranašystę, kad Mesijas viešpataus pasauliui, išsiaiškino Romos imperatorių viešpatavimo tautoms prasme. Pranašų išsireiškimus, apie Mesijo pergalę savo tiesa ir priešų pavergimą meile, vaizdiškai išsiaiškinę laukė Vado, kuris kardu ir ugnimi, kaip Romos imperatoriai, sunaikins tautas, pavergs jas Judo skeptrui ir įsteigs pasaulinę Dovydo imperiją. Pranašystę, gi apie Mesijo laikus: dvasinės taikos ir ramybės viešpatavimą, suprato, drįsčiau pasakyti, net karnališkai. Mat jie išsiaiškino ją, kad tada niekas nedrįsiąs drumsti ramybės, visos tautos plauksią kaip vanduo Jeruzalėn prie Mesijo, turtai išrinktosios tautos tiek padidėsią, jog nuo vieno tautiečio turtų vien raktus keliolikę asilų turėsią nešti; priešus sutriuškinus, nežvangėsią kardai ir ramybė bus, nes tautos po Mesijo valdžia jausis, kaip, lietuviškai tariant, pelės po šluota. Ypač šitokio Mesijo lūkesčiai sustiprėjo, kai išrinktoji tauta pateko Romos imperijos valdžion ir kai po kelių nepavykusių bandymų išsilaisvinti, pavergėjai ją kietai prispaudė. Poveikyje troškimo atgauti laisvę, jie degė kaskart didesne neapykan-

ta romėnams, o ją palaikė ir nuolat kurstė viltis, kad tuoj turįs pasirodyti Mesijas kaipo galingas karo vadas ir juos išlaisvinti iš Romos erelio nagų. Pranašavimus, kad Mesijas išlaisvins žmoniją išmoralinio bei dvasinio skurdo, iš nuodėmės bei blogų įpročių vergijos, — suprato kaipo išlaisvinimą jų iš politinės vergijos. Vienu žodžiu, akyvaizdoje savo žemiškų reikalų nugriebė pranašysčių vaizdus, o ne mintį; susidarė klaidingą Mesijo portretą pro kurį žiūrėdami nesuprato tų pranašysčių, kurios kalbėjo apie Mesijo pažeminimą, kančią ir mirtį; žiūrėdami pro jį ateitin ir pagal jį norėdami pažinti žadėtąjį žmonijai gelbėtoją, suklydo, nes iš klaidingo portreto juk negalima savininko atpažinti. Ir atsitiko tai, kas turėjo atsitikti: **Pro žemiškųjų reikalų nesąlyginį pamėgimą negalima yra matyti amžinųjų dvasios reikalų.** Štai dėl ko ir išrinktoji tauta, žiūrėdama į besiartinantį Mesiją — žmonijos gelbėtoją pirmoj eilėj iš dvasios skurdo, pro besąlyginį susirūpinimą vien žemiškais savo reikalais, nepažino.

Tai istorija.

Ne ką kitoks ir dabarties veidas.

Juk kiek tautų ir šiandien tikisi būsiančios laimingos, laimėjusias ko aukščiausiąjį materialinį gerbūvį. Kiek jų kenčia ekonominį krizį ir, jame matydamos didžiausią savo nelaimę, laukia gelbėtojo — vyriausybės, kuri jas išvestų iš tos vergijos. Kiek yra jau pasišovusių sukur-

ti sau gražią ateitį ginklu kitų tautų griuvėsiuose ir žmonių kraujo klanuose. Jos laukia vado į šį žygį, kuris būtų pajėgus sutrupinti jų priešus ir išplėsti jų viešpatavimą kaip galint plačiau. Kiek yra žmonių, kurie laukia visuomenei, kankinamai socialinio tuberkuliozo, kitais žodžiais: socialinio klausimo, tokio gelbėtojo, kuris neapykanta ir jėga grąžintų jai sveikatą kitų luomų gyvybės sąskaiton.

O šeimose šiandien argi ne dažniausiai bandoma besprunkanti laimė sulaikyti vien rūstaus teisingumo normomis, ir neapykantos ugnimi išdeginti gangrenuotas dalis?! Ne ką kitaip yra ir su paskiru žmogumi. Dažniausiai jis daugiau pasitiki kovoje už savo laimę liūto nagais, leopardo plėšrumu bei lapės gudrumu, negu savo dvasios kūrybiniu pajėgumu. Toks, pralaimėjimo prislėgtas, trokšta atsigriebti, bet dažniausiai savo gelbėtoju pasirenka kerštą, vylių, neapykantą, intrigas, vienu žodžiu, jėgas, kurios tik per kitų griuvėsius neša jį į tariamąją laimę.

Šiam moderniškam Betliejui, gyvenančiam anojo Betlėjaus idėjomis ir lūkesčiais, nelengva pažinti Kristuje savo gelbėtoją, sunku jam suprasti jo himno prasmę: Garbė Dievui aukštybėse ir žemėje ramybė geros valios žmonėms.

O tai yra dėl to, kad jie taip yra įsistebeiliję į savo ateities planus, jog pro juos negali užmatyti objektyviosios dalykų padėties, kuri yra diametraliai priešingoj kryptyje jųjų

paimtajai. Dėl ko taip yra, nesunku suprasti. Mat supratimas, kame žmogus gali rasti savo laimę, duoda visam jo veikimui kryptį, o laimė, kurion neklystantis Kristus — Dievas yra vadas, kaip tik yra diametraliai priešingoje kryptyje, negu didelė dalis šiandieninių žmonių yra pasišovusi ją rasti. Pagal tikslą pasirenkamos ir atatinkamos priemonės. Tikslai yra priešingose padėtyse, tad ir priemonės, kurias Kristus perša žmonijai, yra priešingos toms priemonėms, kurias de fakto žmonija kaipo tokia vartoja savo tikslui laimėti. Kadangi veiklos plano centrą sudaro tikslas, o pagrindines jo linijas — priemonės atatinkančios tikslą, tai dabar suprantama, delko Dievo planai nėra žmonių planai. Ši tiesa juo aiškesnė tampa, juo mes geriau prisižiūrim veikloms, kuriomis tuodu planai gyvenime realizuojami.

Kristus—žmonijos gėlbėtojas iš dvasios skurdo ir vadas į dvasios viešpatavimą kaip paskiro žmogaus, taip ir tautų gyvenime,reikalauja ir žodžiu ir savo pavyzdžiu pasitikėti kūrybinėms dvasios jėgomis, t. y. entuziastiškai pasiaukojančia kito gerovei meile ir dieviškąja tiesa, pajėgiančia nušviesti žmogui kelią per šio gyvenimo klaikumus į laimę dangiškojo Tėvo prieglobstyje. Tad pasiaukojanti Meilė pasirenka ir maksimum patogias pasiaukojimui pasireikšti aplinkybes: neturtingos šeimos pastogę ir Betlėjaus kūtelės skurdą. Gelbstinčioji Meilė ap-

sireiškia taip švelniai, kad neužgesintų nė smilkstančio gerumu lino. Meilė, nugalinti piktą ne piktu jį sunaikindama, bet gerumu išgelbėdama kas išgelbima, apsireiškia žavinčiu kūdikėliu niekam piktu negrasindama, bet visus prie savęs savo meilumu traukdama. **Kristus teocentrinės žmogaus veiklos centras meile visa prie savęs traukia dieviškosios tiesos linijomis.**

Visai kitokia yra veikla pasišovusių laimę sau sukurti čia žemėj, kur viešpatauja fizinės jėgos dėsnis. Šioji laimė realiausiai apčiuopiama pasotinant kaip tik žemesniuosius savo reikalus. O tam geriausiai patarnauja žemiškųjų gėrybių ištekliai. Šiuos surasti ir sau laimėti — vaisingiausia priemonė yra fizinė jėga, o nuo šių gėrybių lovio atstumti kitus, kad patiems daugiausiai liktų, geriausiai patarnauja neapykanta.

Tai kaip tik priešingos priemonės toms, kurias Kristus duoda saviesiems į rankas. Dėl to tad tiems, kurie dar nėra nusivlę antropocentrizmo peršamomis priemonėms, bei jo peršamąja laime ir nesiilgi savo sielos gelmėse tikrosios laimės, beveik neįmanoma matyti Kristuje tikrąjį žmonijos vadą jos kovoje už laimę, savo gelbėtoją iš zoologiškų instinktų vergijos, ir objektyviai įvertinti Kristaus peršamųjų priemonių vertę, nes jie įsistebeiliję į savąsias pozicijas dažniausiai visa kita laiko vaizduotės padaru. Kitaip ir būti negali, nes kas vaizduotės padarus laiko realybe, tam realybė atrodo esanti

vaizduotės padaras. Nenuostabu tat, kad tokių gyvenimo planai nesutampa su didžiausiojo realisto — Kristaus nubraižytais žmogaus gyvenimo planais. Kartais jie ilgisi vado, bet ne į aukštybes, kur skamba: Garbė Dievui aukštybėse, bet į pakalnes, kur traukia juos jų zoologiški instinktai siūlydami jiems savąją taktiką bei veikimo techniką.

Šios gyvenimo srovės niekad netekės ta pačia kryptimi. Viena jų visumet meile stengsis užlieti antrąją, o ši pastaroji visuomet dės visas pastangas neapykanta sunaikinti pirmąją.

Kad minios ūpas pagauna savo verpetan paskirus žmones ir iš jų padaro aklus savo užgaidų vykintojus, tai kasdieninė tiesa. Todėl nestebėtina, kad tie, kurie nėra Kristaus meilės poveikyje, nemato pro minios nuotaiką, jog Kristus yra žmonijos gelbėtojas ir vadas į laimingą rytojų. Jų gyvenimo planai tol nesutaps su Kristaus išbraižytais žmogaus gyvenimo planais, net jie nematys reikalo savuosius pakeisti šiais pastaraisiais, kol jie bus vergai minios, nemylinčios įsikūnijančią meilę — Kristų.

KRISTUS — DIEVAS

Aš ir Tėvas esame vienas
— Jo. 10, 30.

Kiekvienas tiesą mylįs žmogus kalba tai, ką mąsto. Tarp jo kalbos turinio ir pažinimo turinio nėra skirtumo. Todėl kaip tiesą priimame visa, ką toks žmogus skelbia, ne vien dėl to, kad jo skelbiamoji tiesa būtų mums savyje aiški ir vaizdi, bet ir todėl, kad tai skelbia tas, kurį žinom tiesakalbį esant. Suprantama, juo toks žmogus yra doresnis, juo jo žodžiai dar labiau verti pasitikėjimo. Jei tokio žmogaus tiesakalbumą liudija draugai — didelis tai liudijimas. Bet jei net jo priešai laiko jį tiesakalbiu, negalėdami rasti jam jokių melo žymių, tai liudijimas mums žmonėms dar svaresnis.

Šių paprastų ir visiems suprantamų gyvenimo tiesų nereikia išleisti iš akių itin tada, kai rūpinamės pažinti, kas yra Kristus. O Kristų laikė turint gyvenimo žodžius ne tik jo mokiniai bei prieteliai, bet net jo aršiausi priešai negalėjo kalboj rasti nė mažiausios melo dėmės: pati gyvenimo patirtis juos vertė pripažinti jį tiesakalbį esant. Erodo šalininkai ir parizėjai, tie mirtini jo priešai, minių akyvaizdoje atvirai skel-

bė: „Mokytojau, mes žinome, kad tu tiesakalbis ir mokini Dievo kelio tiesoje ir nė vienu nesirūpini, nes nežiūri žmonių asmens,“ (Mt. 22, 16).

Jo dorovingumui niekas negalėjo jokio priekaišto padaryti. Štai, mes matom jį viešai kreipiantis į jam nedraugingas minias: „Kas iš Jūsų gali parodyti manyje nuodėmę?“ Ir ką jos atsako? Jos tyli, nes jo dorovinį kilnumą išpažinti neleidžia joms jų nedraugingumas Kristui, o ką pikto jam prikišti jos neranda.

Tad, ką apie save kalba Kristus? Kuo Jis save laiko?

Kristus save laiko didesniu už visokį sutvėrimą, didesniu už Senojo Įstatymo pranašus ir patrijarkus. Jis savinasi sau tokią galią, kuri išskirtinai priklauso tik vienam Dievui. Taip, jis tikina paskutinėse dienose siųsiąs savo angelus, kurie surinksią išrinktuosius. Jis sakosi esąs teisėjas gyvųjų ir mirusiųjų.

Jis reikalauja iš savo sekėjų tokio jam atsidavimo, kokio gali tik Dievas iš žmonių reikalauti: „Kas myli tėvą ar motiną labiau nekaip mane, tas manęs nevertas“. Toliau, jis save laiko lygiu Dievui. Kalno pamoksle skelbia Naują Įstatymą. Skelbia su dieviškuoju autoritetu, kalba su Senojo Įstatymo Leidėjo orumu. „Jūs girdėjote: seniesiems buvo pasakyta — neužmuši!, nesvetimoteriausi!, neprisieksi neteisingai!, ir t. t. Aš gi jums sakau: kiekvienas, kurs pyksta ant

savo brolio, bus smerkiamas teisme!, kiekvienas, kurs žiūri į moteriškę, norėdamas su ja nusidėti, savo širdyje jau su ja svetimoteriavo! ir t. t.

Visas kalno pamokslo tonas yra dieviškojo Įstatymdavio tonas. Jis papildinėja Dievo Įstatymą, ne kaip tam deleguotas, ne įgaliotąja galia, bet savo valdžia, savo, kaip jo autoriaus, galia. „Pasakyta!, aš gi jums sakau". Kas kitas būtų drįsęs taip apie Dievo Įstatymą kalbėti? Juk tai būtų didžiausias piktžodžiavimas Dievui. Bet taip kalba tiesakalbis, išmintingasis, savyje neturįs mažiausios nuodėmės krislo — Jėzus.

Jis save laiko subatos, Dievo pašvęstos dienos, Viešpačiu. Dar daugiau: Jis atleidžia Dievui padarytus įžeidimus — nuodėmes savo vardu, tuo pasielgimu aiškiai liudydamas, kad Dievo įžeidimas yra jo įžeidimas ir todėl jis galįs įžeidėjui dovanoti.

Kai Kristus Rašto žinovų akivaizdoj tarė suparalyžuotajam: „Pasitikėk, sūnau, tavo nuodėmės tau atleistos", pastarieji tuo labai piktinos. Jie laikė Kristų paprastu žmogumi, o jis, štai, jų akivaizdoje sakosi atleidžiąs nuodėmes, kurias, kaip Dievo įžeidimus, galįs tik pats Dievas atleisti. Įžeidimą tik įžeistasis gali dovanoti. Ir Kristus neneigia šio žydų principo: nuodėmes savo vardu gali atleisti tik Dievas. Kristus tik jiems atsako: „Kas pigiau sakyti: tavo nuodėmės tau atleistos, ar sakyti: kelkis ir vaikščiok? Bet kad žinotumėt Žmogaus Sūnų turint

ant žemės valdžios atleisti nuodėmes, tuomet jis taria paraližuotajam: Kelkis, imk savo patalą ir eik į savo namus. Tasai atsikėlė ir nuėjo į savo namus. Minios bijojo ir garbino Dievą".

Pagaliau Kristus laiko save prigimtojo dangaus Tėvo Sūnumi. Pilypo Kesarėjos apylinkėse Kristus klausė savo mokinių, ką žmonės mano jį esant. Jie atsakė, kad kai kurie jį laiką Jonu Krikštytoju, kiti Eliju, kiti Jeremiju ar vienu iš pranašų. Tada Kristus jiems tarė: „O jūs ką sakote apie mane?" Atsakydamas Simonas Petras tarė: „Tu Kristus, Gyvojo Dievo Sūnus". Kristus ypatingu būdu Petrą pagiria už šį atsakymą ir atsilygindamas pažada jam vyriausią valdžią savo bažnyčioje: „Palaimintas esi, Jono Sūnau Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje. Ir aš tau sakau: Tu esi Petras ir ant tos uolos aš pastatysiu savo bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės". Šioj savo kalboje ir kitose kur tik save stato santykyje su Dievu, Kristus dangaus Tėvą vadina „mano Tėvas", o kai apie jį kalba savo mokytiniams, visuomet vadina „jūsų Tėvas". Niekuomet savęs nestato vienoj lygmėj su žmonėmis ir dangaus Tėvo nevadina „mūsų Tėvas", bet, „Jūsų Tėvas", „Dangiškasis Tėvas". Kristus tuomi aiškiai nori pabrėžti, kad Dievas viena prasme yra Jo Tėvas, kita prasme jis yra žmonių dangiškasis Tėvas.

Kristus priima jam reiškiamą dievišką pagarbą ir tuo aiškiai parodo save laikąs Dievu.

Kristaus liudijimai apie savo dievybę dar pilniau yra užrašyti šv. Jono Evangelijoje.

Jis sakosis esąs anksčiau už Abraomą. Jis buvęs to didžiojo patriarko troškimų objektas.

Jis save laiko gyvybės ir mirties Viešpačiu. Jis aiškiai sako: „Aš ir Tėvas esame viena“. Jis esąs Tėvo Atspindys: „Kas mane mato, tas mato ir Tėvą“. To laiko žmonėms, matantiems tik tiek, kiek jų kūno akys jiems leidžia matyti, tai buvo baisu girdėti. Jie matė Kristuje tik žmogų ir štai tas žmogus save laiko lygiu Dievui: dar daugiau: viena su Dievu. Jie pradeda jo žodžiams netikėti. Jie sako: „Tu pats liudiji apie save ir tavo liudijimas neturi vertės“. Į šį priekaištą Kristus atsako, kad apie jį yra liudijęs Jonas Kirkštytojas, o dabar liudija jo darbai — netikite mano žodžiams, tai tikėkite mano darbams, kuriuos aš darau savo žodžių teisingumui paliudyti. „Jei aš nedarau, sako Kristus, savo Tėvo darbų, netikėkite manim. Bet jei aš darau ir jei nenorite manim tikėti, tai tikėkite darbams, kad pažintumėte ir įsitikintumėte, kad Tėvas yra manyje ir aš jame“.

Kaip naują įrodymą Jėzus stato prieš akis netikinčiai miniai savo darbus, sakydamas kad jie geriausiai liudiją, kas jis esąs.

Kokius tat darbus Kristus čia turėjo galvoje? Aišku tuos, kuriuos galįs tik pats Dievas

daryti. Tokiais darbais, vaizdžiai liudijančiais veikėjo dievišką galybę, yra stebuklai, t. y. pojučiams prieinami įvykiai, kurie prašoksta visas regimos ir neregimos gamtos jėgas. Tik Dievas, kuris yra gamtos jėgų prigimties bei jųjų veikimo dėsningumo autorius, gali vienam — kitam atsitikimui jų veikimą arba sulaikyti, arba nauju dievišku veikimu papildyti.

Kristus gydė žmones staigiai, vienu savo žodžiu ir savo paties vardu. Kristaus gyvenimo aprašyme: Evangelijose — daug tokių atsitikimų yra pažymėta. Čia kiek smulkmeniškiau dera prisiminti vieną atsitikimą, kurs teismiškai buvo įvertintas pačių Kristaus priešų. Kristus išgydė žmogų aklą gimusį. Žmonės, pamatę sveiką tą, kurs pirmiau kaip aklas elgeta, prašė išmaldos prie šventyklos durų, nustebę klausinėjo, kas tai padarė. Gandai pasiekė žydų vyresniuosius. Tie šaukia išgydytąjį ir klausia, kas jį išgydęs. Šaukė tėvus, norėdami nustatyti ar čia prieš juos stovįs žmogus esąs tas pats, kurs buvo aklas gimęs. Tėvai prisipažįsta jį esant jų sūnų, aklą gimusį, bet sakosi nežiną, kas jį išgydė. Antrąkart šaukia išgydytąjį ir teiraujasi, kas jį išgydė. Galutinai įsitikino, kad tai padarė Kristus. Šis visas juridinis žydų vyresniųjų procesas prikišamai rodo, kad į Kristaus stebuklus jo laikų žmonės žiūrėjo gana kritiškai ir vis tiek net jo priešininkai turėjo jam pripažinti dieviškąją galią, t. y. galint jį savo vardu Dievo darbus daryti.

Kristus, savo vardu prikeldamas iš mirusių net jau pradėjusius gesti, kaip Lozorių, per ryškiai įrodo esąs mirties ir gyvybės Viešpats, o tuo pačiu — Dievas.

— — — — — —

Kristus prisiėmė žmogaus prigimtį, tarsi nusileido iki žmogaus, kad žmogų pakeltų iki Dievo.

Didžios tiesos sunkiai yra prieinamos lėkštoms asmenybėms. Jų akių aštrumas tiek yra silpnas, kad pro kasdieniškumo bei paviršutiniškumo lukštą neįstengia įžvelgti tos didžiausios tikrovės, kad Kristus yra žmogus ir drauge Dievas — Žmonijos Gelbėtojas.

KAS YRA ŠVENTUMAS

Būkite tat tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobulas.
— Mat. 5, 48.

Kiekvienas gyvis siekia tokios būsenos, kurioj jam nieko netrūktų, jokio jis trūkumo nejaustų. Tokia būsena gaunasi tada, kai visi gyvio siekimai yra pilnai pasotinti pasiturėjimu atatinkamomis gėrybėmis. Esant bent kuriam siekimui nepasotintam, jo varomas gyvis ieško gėrybės galinčios tą geidimą pasotinti. Pavyzdžiui, alkio spiriamas gyvis ieško atatinkamos gėrybės, būtent: atatinkamo maisto, galinčio jį pasotinti; troškulio kankinamas ieško tokio gėrimo, kuris troškulį nuramintų. Tačiau pats gyvis turi rasti, kuri gėrybė yra pajėgi tą ar kitą jo prigimties troškimą pasotinti. Šiam reikalui naudojamasi pažinimu. Gyviai, neturintieji nuosavaus pažinimo, kaip augalai, vaduojasi Kūrėjo pažinimu realizuotu juose prigimtaisiais polinkiais, atatinkančiais pačios prigimties veržimąsi būti. Gyvuliai juslinio pažinimo dėka pažįsta, kas jiems yra naudinga, kas gali jų geidimus pasotinti, kas gali jiems patarnauti jų veržimuisi į būseną, kurioj jiems nieko netrūktų. Žmogus be juslinio pažinimo, dvasinės sielos dėka, turi protinį pažinimą, kuriuo pažįsta ne tik tą

ar kitą dalyką kaipo gerą ir jam naudingą, bet ir bendrai, kas yra gėris; suvokia Gėrį, kuriam pastoviai nieko negali trūkti.

To ar kito daiko naudingumo pažinimas gyvio dar nepasotina. Jo prigimtyje yra naturalus linkimas pasiturėti naudingu gėriu ir taip papildyti savo būseną. Šį linkimą filosofai vadina meile. Ji yra įvairi pagal tai, kokį pažinimą ji lydi. Toji meilė, kuri yra įdiegta Kūrėjo ton ar kiton prigimtin, kaip prigimtas veržimasis į tobulesnę pagal nuosavą prigimtį būseną, vadinasi prigimtas veržimasis būti. Toji meilė, kuri lydi juslinį pažinimą, vadinasi juslinė meilė. Toji gi meilė, kuri lydi protinį pažinimą, vadinasi dvasinė meilė.

Žmogaus prigimtyje yra visos trys meilės rūšys: veržiamasis būti pagal savo prigimtį, juslinį pažinimą lydinti juslinė meilė ir protinį pažinimą lydinti dvasinė meilė. Kai juslinė meilė veda žmogų pasiturėti tomis gėrybėmis, kurios gali pasotinti juslinio gyvenimo reikalus suteikdamos tam tikro, patį pasotinimą lydinčio, juslinio malonumo, tai dvasinė meilė stumia žmogų papildyti savo būseną pasiturėjimu galutinoj sąskaitoj tiesų Tiesa bei gėrių Gėriu, ir tuo džiaugtis tuo dvasiniu džiaugsmu, kuris užplūsta sielą esant jos visiems giliausiems troškimams pasotintiems.

Tačiau dera būti realistais ir neužmerkti akių prieš gyvenimo faktą, kad žmoguje iš pri-

gimties nėra darnumo tarp juslinės ir dvasinės meilės, tarp noro džiaugtis jusliniu ir dvasiniu džiaugsmu. Iš tiesų gi, kaip juslinis pažinimas yra tik materialinė atrama dvasiniam pažinimui, nuosekliai — juodu lydintieji linkimai turėtų būti tokiam pat santykyje, būtent: juslinė meilė turėtų būti tik tam tikra prasme atrama bujoti dvasinei meilei žmogaus asmenyje. Deja. Gyvenime per dažnai matom, kaip juslinio malonumo troškimas pavergia visas dvasines žmogaus pajėgas sau tarnauti. Girtuoklis savo proto ir valios jėgas verčia vergauti apsisvaiginimo troškimui, ištvirkėlis — ištvirkavimui surasti būdus bei priemones ir t.t. Kai kūno atžvilgiu laikoma nenormaliai išaugusiu tą žmogų, kuris turi neproporcingai ilgas rankas, ar ausis ar nosį, taip žmonės, kuriuose yra išbujoję žemesnieji geiduliai sąskaiton dvasinės meilės, yra laikytini dvasiniais monstrumais, dvasiniais išsigimėliais. Jei visai teisingai branginama darnus kūno išbujojimas, tai tuo yra protingiau branginti darnų žmogaus asmenybės išbujojimą. Jei laikomi kūrybos žmonėmis tie, kurie sugeba medžiaginiuose gaivaluose įkūnyti kurią nors dvasios idėją, kurie pajėgia vieną ar kitą gamtos tiesą atrasti, tai tuo labiau yra laikytini kūrybos žmonėmis tie, kurie dirba tam, kad savyje realizuotų žmogiškąjį idealą — darnų visų galių išbujojimą pagal jų vertingumo bei aukštesnėms galioms bujoti naudingumo laipsnį. Kas laimima rimtomis

ir kūrybingomis pastangomis nustačius deramą santykiavimą tarp juslinės ir dvasinės meilės pagal jų vertingumo laipsnį iš atžvilgio į žmogaus asmenybės naturalų subrendimą. Tuomet žemesnioji prigimtis tampa tinkama atrama siekti kaskart didesnio dvasinio subrendimo. Ir kai jau laimima auklėjimosi priemonėmis toji padėtis, kurioj žemesnėsės žmogaus galios deramai tarnauja aukštesnėsėms galioms kaskart pilniau pasilaikyti tiesų Tiesa bei gėrių Gėriu, tai sakoma, yra laimėta prigimtasis šventumas. De facto šitas šventumas būtų žmogaus ideali būsena, jei žmogus galutinės laimės atžvilgiu būtų paliktas prigimtojoj tvarkoj. Tačiau Dievas iš savo gerumo skyrė žmogui tobulesnį laimės laipsnį, būtent: kad žmogus jį pažintų taip, kaip Dievas pažįsta žmogų, t. y. dieviškai. Prigimtojoj tvarkoj žmogus viską pažįsta žmogiškai, ir žmones, ir daiktus, ir net patį Dievą tik kaip visa ko priežastį ir tikslą. Gyvulys iš prigimties niekad negali žmogaus žmogiškai pažinti, kaip ir žmogus iš prigimties niekad negali pažinti dieviškai Dievą. Dievas, skyręs žmogui tikslą dieviškąjį savęs pažinimą, jam suteikė ir dievišką pagalbą, kurią žmonijai Kristus atpirkimu atpelnė, būtent: antgamtinį gyvenimą — malonės gyvenimą. Jo dėka žmogaus proto pažinimas apie Dievą bei Jo kūrinius jau šioj žemėj atbaigiamas dieviškuoju Dievo bei jo kūrinių pažinimu t. y. tikėjimo dorybe. Dvasiškoji

meilė atbaigiama dieviškąja antgamtine meile. kad šioms suantgamtintoms sielos galioms būtų tinkama atrama žemesnėsės žmogaus galios, t. y., kad jos nuteiktos prigimtosioms dorybėmis būti pagelbininkėmis protui ir valiai būtų tinkamomis pagelbininkėmis tikėjimo ir dieviškosios meilės dorybėmis, jos yra atbaigiamos atitinkamomis antgamtinėmis moralinėmis dorybėmis.

Šitoj būsenoj žmogaus visos veiklos vyriausias švyturys, kuriam visu pajėgumu tarnauja prigimtasis proto pažinimas, yra tikėjimo dorybė. Jėga stumianti žmogų veikti, yra dieviškoji meilė. Ja žmogus veržiasi visu pajėgumu matyti savo geriausį Geradarį veidu veidan. Ja jis apgaubia visus daiktus kaip Dievo gerumo kūrybos aktų išspindėjimą. Jos nešamas žmogus siekia visa restauruoti pagal jų dieviškąjį pirmavaizdį. Tada žmogus myli kitus žmones kaipo Dievo paveikslus ir siekia meilingomis pastangomis, kurios vienintėliai yra pajėgios, juos subjaurintus nuodėmės atrestauruoti. Tada žmogus gyvena dieviška meile, ir visa, ką tik paliečia, restauruoja, kilnina. Jo dieviškosios meilės jėgai niekas negali atsispirti, nes tai yra jėga, kuri nuodėmingą pasaulį apgali. Šitoji žmogaus asmens būsena ir vadinasi šventumu, dėl kurios tam tikrus asmenis, ją žemėj tam tikram laipsnyje turėjusius, vadiname šventais. Ernest Hello, tas šiaurinės

Prancūzijos filosofas, sugebėjęs giliai dalykus įžvelgti ir trumpai nusakyti, visai teisingai yra pasakęs: „Šventasis yra tas, kurs daugiau jau neegzistuoja. Dievas jame gyvena“. Kaip matom, šventumas yra žmogaus realus pasiturejimas tikruoju savo tikslu, yra tai žmogaus asmenybės normalus išbujojimas.

Tačiau jei skulptorius turi daugeliu tikslių kalto smūgių aštrius marmuro kampus nukapoti iki gimsta jame vienokia ar kitokia žmogiškoji idėja — tai tuo labiau reikalingi taiklūs žygiai auklėjimosi, kad neišbujotų žmoguje piktžolės, nustelbiančios žmogaus asmens kilnumą, o priešingai — karžygiškais bei gerais darbais, tarsi skulptoriaus smūgiais, privalu nuolat daužyti į prigimtąjį žmogaus asmens gabalą, kad greitai ryškėtų jame žmogiškasis idealas. Geriausia ir prieinamiausia visiems taktika: ko geriausias savo pareigų atlikimas ir tai ne tam, kad kiti gerbtų, bet ta mintimi, kad yra tai laiptai neklaidingai vedą į asmenybės taurumo viršūnes, į kaskart tampresnį bei meilingą bendravimą su dangiškuoju Tėvu. Kiekvienas iš savo patirties žinome, kad tai nelengvas kelias. Bet nesistebėkime. Juk jokių pastangų nereikia negyvai žuviai pavandeniui plaukti, o norint irtis prieš vandenį ir gyvai žuviai priseina gerokai pasidarbuoti. Išsiaikvojančią šiame kūrybiniame darbe energiją žmogaus gali nuolat papildyti. Tos energijos neišsemiamas versmes Kristus yra mums palikęs,

tai šv. sakramentai. Jais uolus naudojimasis rodo, kad tas žmogus turi tikrai kūribingą dvasą ir dirba kūrybos darbą nuolat ryškindamas savy žmogaus idealą. Nuoširdi malda palaiko ir didina meilingą bendravimą su savo dangiškuoju Tėvu ir mus nuteikia kaskart daugiau pasisemti iš antgamtinės energijos versmių kūrybinės iniciatyvos. Vienu žodžiu, kelias vedąs į šventumą yra šventumo pedagogikos būdais bei priemonėmis apvaldyti žmogaus žemesniąją prigimtį ir gerais darbais ugdyti savyje kaskart tampresnį meilingą bendravimą su dangiškuoju Tėvu bei brolišką bendravimą su visais jo kūriniais.

Taigi, šventumas nėra nei dvasios nenormalybė, kaip kai kas svaisčioja, nei pats pamaldumas, nei gyvensenos aštrumas, nei religinis jausmingumas, nei ypatingi kartais šventųjų gyvenime pasitaiką savumai. Nes visa tai yra arba klaida, arba tik priemonė ar būdas šventumą laimėti (kaip pamaldumas ir gyvenimo griežtumas), arba tik pripuolami šventumo tame ar kitame asmenyje savumai.

Jei tauta yra laiminga, kai joje yra daug pajėgių mokslo kūrėjų, tėvynės meilės karžygių, tai dar daugiau laiminga yra, kai joje yra ne viena ar kita žmogaus galia pasižymintieji, bet pilnutinės žmogaus dvasios karžygiai, dieviškosios meilės didvyriai. Jei minėtieji pirmiau atsižymėjimai ne visiems yra prieinami, tai šis pas-

tarasis pasitarnavimas žmonijai ir tautai didesniame ar mažesniame laipsnyje visiems prieinamas, ir būtinas pastoviai laimingą dvasios būseną šioj žemėj turėti, ir mirties slenkstį laimėtoju peržengti.

DUOKIT KELIĄ

Aš pasaulio šviesa. Kas mane seka, nevaikščioja tamsybėje.
— Jon. 8, 12.

Šiandien žmonijos gyvenimas lekia galvotrūkčiais. Jo tempas tiesiog virtuoziškas. Jo įspūdžių staigumas ir įvairumas taip intriguoja šiandieninį žmogų, taip pagauna jo dėmesį, jog jis, vos spėdamas juos sekti, yra netekęs laiko apsigalvoti. Jo dėmesys nuolat išorę registruoja. Jo sąmonė pilna išorės įspūdžių. Išorė jame viešpatauja. Jis yra pametęs save ir besivaikąs išorės faktus. Jis net savo gyvenimą yra pasišovęs kurti išorėje ir iš išorės dalykų. Pradėta matyti savo gyvenimo prasmę išorinio gyvenimo liuksusiškume, o gyvenimo džiaugsmą — malonumuose iššauktuose jo juslinėje prigimtyje išorės paerzinimais.

Faktinai modernus žmogus yra tapęs išorės erzinimų sviediniu. Subjektyviai gi jaučiasi Dievo soste turįs sėdėti. Mat, ieškojimas išorės įspūdžių, jį maloniai nuteikiančių, gimdo jame subjektivę nuovoką, kad išorė turinti jam tarnauti. Suvisuotinus šią subaktivę nuovoką, žmogus pradeda intuitiviai jausti, kad jam turį visa tarnauti. Taip gimsta savijauta, kad jis yra tapęs viso pasaulio centru. Kas su šiuo jo ant-

ropocentriniu nusistatymu nesutinka, tam ir žodžiais ir visu elgesiu šaukia: šalin iš kelio! Šito nusistatymo pagautas, kai susiduria su tikruoju viso pasaulio centru — Dievu, ir jo nurodytomis linijomis, kuriomis žmogus turi orientuotis į Jį (tai yra Dievo įsakymais tiesiog ar per Bažnyčią paskelbtais) jis savo elgesiu tarsi taria: Viešpatie! užleisk man sostą! Dievo gi įsakymams, rodantiems žmogui kelią į laimingą gyvenimą, jis šaukia: šalin iš kelio! Šaukia, jų nepaisydamas, šaukia juos klaidos ir nesąmonės rūbu apvilkdamas, kaip kad Erodas Kristų buvo apvilkęs bepročio rūbu, jis šaukia juos viešai niekindamas, ar neroniškai versdamas kitus panašiai elgtis.

Psichologiniai ši padėtis suprantama. Klaida niekad negali tapti nuoširdi tiesos bičiulė. Mat, arba ji tiesos vardą turi, tada tiesa vadinama klaida; arba ji turi tikrąjį savo vardą, tada tiesa savąjį pasilaiko.

Tikrovės atžvilgiu antropocentrizmas yra gryna nesąmonė, gyvenime, tai žmonijos nelaimės pradžia. Jis gimdo žmoguje savanaudišką savimeilę. Jos pagautas žmogus tik save mato, tik savimi rūpinasi, o visa kita, kaip išorės įspūdžiai, turį jo garbei, žemiškai laimei patarnauti. Ką šiuo keliu eidamas per gyvenimą sutinka jam nenorint vergautį, tai, jei mato įveiksiąs, šaukia: šalin iš kelio! Jei ne — tai užkulisiais pasinaudodamas, vis tiek jį nuo savo kelio pašali-

na. Tie žmonės gyvenimo klausimams turi du atsakymu: Jei man naudingas esi, tai še į mano maišą, o jei esi nenaudingas, ar nenori lysti — tai šalin nuo kelio! Paprastam gyvenime jie vadinami karjieristais, nes siekia, nesiskaitydami su priemonėmis, susidaryti sau gerą karjierą. Dar jie kartais vadinami arivistais, kai jie, nemėgdami, kad ant jų pultų kilnių asmenybių ar gerų sumanymų bei darbų šešėliai, jie, pavydo vedini, imasi juos naikinti.

Užsikrėtusios savanaudiška savimeile tautos pradeda kitų, nematyti ypač silpnesnių tautų, teisės egziztuoti. Panašiai, kaip žmogus, sergąs savanaudiškumu, nemato savo artimo teisių. Šis žlibumas, tiek visuomenes, tiek valstybes stumia tokion nelaimėn, kad šiandien sunku jos didumas net nujausti. Jei asmeninis savanaudiškumas gręsia žmogiškam sugyvenimui tarp paskirų asmenų, tai organizacinis ir valstybinis gręsia šioms pastarosioms iš moralinio organizmo likti tik moraliniu chaosu.

Šis kelias yra bėgimas žmogaus nuo savo gyvenimo objektivinio centro. Tat išsigelbėjimas yra tik griežtame gyvenimo krypties pakeitime, t. y. į Dievą. Tada visi žmogaus gyvenimo dalykai įgautų tikrąjį svorį ir jo veiksmai tikrąją linkmę. Chaosėjąs gyvenimas vėl taptų moraliniu organizmu, kurio gravitacijos jėga būtų ne neapykanta Dievo, bet jo nelygstama meilė; ne savimeilė, bet nesuinteresuotoji artimo meilė.

Šiam žmonijos gyvenimo renesansui įvykti reikalinga grąžinti žmonijos Gelbėtojas žmonijai, žmogaus gyvenimą įprasminti Kristaus dvasia. Prieš antropocentrizmo šūkį: šalin jį iš kelio, turim pastatyti — duokit jam kelią žmogaus gyveniman, atidarykite protus ir įsileiskite jo tiesą, atverkite širdis — tegul jas gaivina jo meilė artimo gerovei, žmonijos bendrajam labui.

Įsivaizduokime, kas būtų miesto gatvėse, jei einant judėjimui pilnu tempu, staiga užgestų visos šviesos. Tikrai, ne vienas ant kito užvažiuotų, ne vienas kitą sumintų. Tai įvyktų ne dėl to, kad žmonės būtų netekę savęs pajautimo, bet dėl to, kad jie, šviesoms užgęsus, nematytų kits kito. Einant teatre operai, staigiai užgęsus visoms šviesoms ir užkulisiuose kilus gaisrui, spruktų visi iš teatro, vienas kitą mindžiodami ir žudydami. Tai įvyktų ne vien dėl to, kad nemato kits kito, bet ir dėl to, kad baimės jausmo pagauti, būtų netekę pilno savęs pajutimo. Kas atsitiktų autobusui jam lekiant visu greitumu užgęsus žiburiams ir jo negalint sustabdyti? Šoferis, nematydamas kelio, nesugebėtų juo vairuoti įsibėgusį autobusą ir su visais keleiviais atsidurtų griovyje.

Panašių dalykų matome šiandieninės žmonijos gyvenime. Modernusis žmogus, užgesinęs savo protę dieviškosios tiesos žibintus, nemato kits kito, nemato vienas antro teisių, neatskiria, kas objektiviai jam, o kas artimui priklauso.

Todėl, nereikia stebėtis, kad savo gyvenime užvažiuoja ant kitų, mindžioja kitų teises ir tuo iššaukia gynimą savo asmens egzistencijos. Modernusis žmogus, dar ir dėl to kitus silpnai mato, kad jis yra apimtas savimeilės, kuri atima žmogui praktišką pajautimą, jog kitas yra tokis pat žmogus ir turi tokias pat teises būti, kaip ir jis. Šio nesusipratimo išdava yra kova niekam nenaudinga, eikvojanti žmonių kūrybinį pajėgumą. Kas yra reikšminga, jog iš šios kovos užpuolikai visada išeina dvasios invalidai, sunkiai atgauną pilną sveikatą. Nemaža nukenčia taip pat ir užpultieji, nes jie atitraukiami nuo kūrybinio darbo.

Laikas nelaukia. Tat neatidėliojant reikia moderniškam žmogui įsižiebti dieviškosios tiesos žibintus, kurių šviesa nušviestų jam kelią, kurių šviesoje pamatytų kitus tokiais, kokie jie yra iš tiesų. Kaip saulės ar elektros šviesa yra reikalinga, kad mes kūno akimis matytume, taip dieviškosios tiesos šviesa yra reikalinga, kad mes protu matytume ir save, ir kitus kokie tikrenybėje esame. Tik dieviškosios tiesos šviesa yra pajėgi dvasios pasaulį nušviesti; tik jos šviesoje matome dalykų faktinąją ir idealiąją padėtį. Mat, kaip tvarinys galima suprasti pilnai tik Tvėrėjo akivaizdoje, taip ir žmogus tik dieviškosios tiesos šviesoje. Juk iš tiesų, kas gi geriau gali žinoti būtybių prigimtį bei jų būsenos paslaptis už tą, kuris jąsias iš nieko pa-

šaukė buviman! Kiek žmogaus gyvenimui yra reikalingas šis dieviškasis žinojimas, jis yra realizuotas žmogaus prigimtyje, tik jį reikia objektyviai pažinti, ir ypač pozityviai yra paties Dievo apreikšta žmogui jo gyvenimo dinamiškojo vystymosi dėsniai.

Jei šiandien visuomenės grupės užvažiuoja viena ant kitos, jei šiandien viena valstybė važiuoja ant kitos, tai aišku, kad pirmoje eilėje jų vežimams trūksta prožektorinės šviesos, nušviečiančios kelią ir parodančios, kur kitų prasideda teritorija. Tai yra, joms trūksta dieviškosios tiesos pažinimo. Tik tada visuomeninio ir tarpvalstybinio gyvenimo arenoje nebus mindžiojamasi, kai ten švies skaidriai dieviškosios tiesos žibintai ir vadovai tų vežimų nebus apakę savimeile, o matys tos šviesos nušviestus dalykus.

Jau šiandien žmonija prislėgta mindžiojimo pobūdžio nelaimės, Foersterių ir kitų asmenybių lūpomis šaukia: Šalin nuo akių savimeilės lukštai, šalin iš kelio visoki prietarai, duokite, pagaliau, kelią dieviškai tiesai į jūsų protus, o ji jums parodys, kur ir kaip laimė randama!

Raišam mažai akys pagelbsti vaikščioti. Panašiai yra dvasios pasaulyje. Kol pavienių žmonių ar atskirų grupių valios yra savanaudiškumo suparalyžuotos, tol dieviškosios tiesos šviesa maža gali pagelbėti žmonijai atgimti. Dieviškoji meilė turi išlaisvinti žmogaus valią iš sa-

vimeilės grandinių ir suteikti jai jėgos orijentuoti visą žmogaus veiklą šiame gyvenime į tikrąjį žmogaus dvasios pasaulio centrą — Kristų. Artimo nesavanaudiška meilė turi padaryti žmogų jautrų artimo reikalams ir jį nuteikti, norėt artimui to, ko pats nori, daryti artimui tai, ką jis nori, kad jam artimas darytų, ir nedaryti artimui tai, ko jis nenori, kad artimas jam darytų. Ši meilė yra teocentrinio pasaulio gravitacijos jėga. Ji viena gali padėti žmonijai išbristi iš to chaoso, į kurį ją atvedė teoretinis ir praktinis antropocenttrizmas , t. y. teoretinis ir praktinis žmogaus pasaulio centru palaikymas, suteikimas žmogui neriboto viešpaties teisių į patį save ir į visa kita. Tačiau, reikia pastebėti, kad tik tas neriboto viešpaties teises turi, kuris yra savo būvio visuotina priežastis. Žmogus nėra savo buvimo visuotinė priežastis. Taigi žmogus neturi neriboto savininko teisių į save. Tos teisės priklauso Dievui. Tat, nėra ko stebėtis, jei žmonija, jas sulaužiusi, atsidūrė tokioje katastrofingoje padėtyje. Duokime tat kelią Dievo ir artimo meilei į žmogaus širdį ir žmogus bus išgelbėtas iš dvasios raišumo — savanaudiškumo. Žmogus liks pajėgus dieviškos tiesos šviesa pasinaudoti.

Duokite kelią Kristaus tiesai į žmogaus protą, Kristaus meilei į žmogaus širdį, Kristaus dorovės normoms į žmonių tarpusavio santykius — ir gims žmonijos gyvenime dvasinis renesansas, užšvis teigiamos bei entuziastingos kūrybos laikai, prasidės sutartinės akcijos žmonijos gerovei amžius.

ĮVAIRŪS KENTĖJIMŲ PROBLEMOS SPRENDIMAI

Eik, kur nori, ieškok, ko tik nori, o nerasi nei kilnesnio, nei tikresnio kelio, kaip šventojo Kryžiaus kelias.
— II kn. 22 sk.

Gyvenimas žmogaus laimės alkį sotina mišiniu iš malonumų ir nemalonumų. Žinoma, toks gyvenimo patiekalas negali patenkinti žmogaus, trokštančio pilnutinės laimės. Nepatenkinimas, kaip niūrus debesys, lydi žmogų nuo tų laikų, kai žemės paviršiuje yra pradėjęs žygį už savo laimę. Jo poveikyje silpnieji tampa auka nusiminimo, stipresnieji dar stropiau ima rūpintis savo laime, t. y. ima skubėti tais keliais, kuriais tikisi kuo daugiausiai malonumų rasią ir ko mažiausiai sutiksią nemalonumų. Bet veltui. Visur tas pat. Gyvenimas laimės ieškotojui patiekia tik mišinius, nes grynų prekių pats neturi. Kyla tad žmogui klausimas, kas jį gali padaryti laimingą ir kokia yra priežastis nemalonumų, kurie taip pasityčiojančiai atsako žmogaus laimės troškimui, ir kaip reiktų gyventi, kad jaustųsi jis esąs laimingas. Nėra pagrindo abejoti, kad šie klausimai kvaršina žmogų jau taip seniai, kaip seniai jis ieško laimės. Dera tad bent trumpai perbėgti pačius ryškiausius minėtų klausimų išsprendimus, kokius istorijos bė-

Iraniečių zaratustrizmas, kaip jį randame Avestos knygose, šalia vyriausiojo gerojo diegyje žmogus yra radęs, kad paaiškėtų kelias į tų klausimų išsprendimo gelmes.
vo Ahura Mazda tiki esant vyriausiąjį blogio dievą Aura Mainyu. Pirmasis esąs iš esmės geras, visa žinąs ir išmintingas, valdąs šviesos, tiesos ir teisybės karalystę. Antrasis iš esmės esąs blogas aklas ir kvailas, valdąs tamsybių nežinojimo melagystės ir neteisybės karalystę. Šis pastarasis yra nepermaldaujamas priešas gerojo Dievo. Gerasis Dievas leidžia šviesą, blogasis tamsybes, gerasis teikia žmonėms džiaugsmus, blogasis kentėjimais juos slėgia. Žmogus yra sutvertas gerosios dievybės, kad jis jai talkintų prieš blogio dievybę. Žmogus norįs būti laimingas, turi stoti į gerosios dievybės talkininkų eiles. Jų pareiga yra kovoti su blogiu dorai elgiantis, šventai kalbant ir skaisčiai galvojant. Priemonė — gerosios dievybės kultas. Dorybių kelias vedąs žmogų į džiaugsmą ir laimę, ydų kelias — į kentėjimus, nuliūdimą ir nelaimes. Tačiau žemės laimė esanti tik dalinė. Tikroji laimė nušvis ištikimiesiems tik blogio dievybę visiškai nugalėjus.

Kaip matyti iraniečių religijoj yra teisingų ir kilnių dalykų. Tačiau ji yra pačiuose pagrinduose klaidinga. Ji klysta, laikydama blogį tokia pat būtybe, kaip ir gėrį. Nuosekliai ji neturi jokio protingo pagrindo, kai kalba apie blo-

gio priežastį. Juk neturime jokio pagrindo dalyti visą pasaulį į dvi kovojančias eiles taip, kad vienai jų vadovautų aukščiausia gera dievybė, kitai aukščiausioji blogio dievybė. Blogis ir geras toje pačioje būtybėje yra, nes juk blogis yra ne kas kita, kaip trūkumas būtybei reikalingo jai gėrio.

Nė viename krašte su taip dideliu atsidėjimu bei kruopštumu nebuvo svarstoma kentėjimų klausimas, kaip Indijoj. Jis visuomet buvo labiausiai jos išminčių mėgiamas. Jis sudaro branduolį budizmo, pagal kurį veltui žmogus gyvenime džiaugsmo ir laimės ieško. Žmogaus gyvenimas esąs iš esmės kentėjimas. Artimiausioji kentėjimų priežastis, kurią tik ir svarsto budizmas, esąs prisirišimas prie gyvenimo ir savo gėrybių. Tai visai nuoseklu. Mat jei gyvenimas yra kentėjimas, tai visa, kas žmogų jungia su juo, yra kentėjimų priežastis. Susisiejama su gyvenimu veikla. Veiklos pradžia — troškimas. O šiojo gi priežastis yra nežinojimas. Kuriama gyvenimas, nes jo trokštama, kalba budizmas, trokštame, nes nežinojimo apakinti, jį laikome realybe, kai iš tiesų esąs tik iliuzija. Laikoma jį esant pastovų, iš tiesų esąs tik reiškinių srovė. Laikoma maloniu ir džiaugsmingu, kai iš tiesų esąs vien kentėjimas ir nusiminimas. Taigi, norint būti laimingu, reikia išsprukti iš kentėjimų verpetų. Pirmiausia tad reikia apsišviesti ir įsitikrinti, kad mes ir visa kas yra šalia mūsų, esą

tik iliuzija; įsitikinti, kad gyvenimas tik kentėjimas ir neišmintinga jį mylėti. Toliau tenka savyje užslopinti visokį troškimą gyventi ir veikti. Šią būseną laimėjęs gali būti tikras, kad po mirties bus laimingas visiškai neveiklumo okeane — nirvanoje paskendęs. Kitais atvėjais jam tektų atgimti ir iš naujo gyventi t. y. kentėti.

Tai pesimizmo — nusivylimo religija. Ji klaidinga pačiuose pagrinduose, nes visa laiko tik reiškinių virtine ir visai ignoruoja jų priežastis ir priežasčių priežastį asmeninį Dievą. Kiek ji yra klaidinga savo išvadose, tai aišku ypač iš to, kad žmogaus laimę mato visiškame neveiklume ir jokių troškimų neturėjime. Iš tiesų gi žmogus, trokšdamas būti laimingas, nesiekia save sunaikinti, bet priešingai — jis siekia pasiturėti tokia gerybe, kuri pilną jam laimę suteiktų, jo galias protą ir valią į aukščiausią kūrybinės akcijos laipsnį pakeltų. Budizmo rojus, tai ne kilnių ir kūrybingų asmenybių rojus, bet tinginių ir parazitų svajojamoji laimės šalis.

Nepraėjo pro kentėjimo problemą nei graikų genijus. Sokratas, laikęs pasaulį esant sukurtą išmintingiausio Dievo ir jį rūpestingai jo valdomą, blogio priežastį matė medžiagoj iš kurios Dievas pasaulį yra sukūręs. Laimė nėra vien sapnas, bet tikra realybė ir galima ją laimėti, jei tik jos ieškoma ten, kur ji randama ir taip, kaip ji randama. Ji esanti mumyse. Tai vidaus džiaugsmas. Kas šią laimę nori rasti, tas turi

save rasti, eidamas dorybių keliu. Būti doru ir būti laimingu Sokratui tas pat. Būsime dori jei būsime išmintingi, nes tarp žinoti ir daryti gyvenime nėsą jokio skirtumo.

Tai tikrai gana kilni kalba. Tačiau nesiekia pačio kentėjimo klausimo gelmių. Yra tai negyvenimiškas kentėjimų problemos išsprendimas. Juk gyvenimas per aiškiai rodo, kad tarp žinoti ir daryti yra didesnis skirtumas, kaip tarp, pavyzdžiui, gimnazijos rūmų plano ir pačių gimnazijos rūmų. Tai kiekvieno patirtis liudija, juk kiek kartų žinome ką mums reikia daryti ir nepadarome. Taip pat dorybės vertę Sokratas išpučia. Juk dorybė tik pagrindas veiklai. O laimė žmogaus yra pati veikla — pažinimas ir mylėjimas tobuliausios būtybės.

Kai Sokratas rodė dorybių kelią į laimę, tai jo priešai sofistai piršo žmonėms kitą kelią į laimę, būtent: malonumų kelią. Malonumas pagal Cireno filosofiją yra aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Mes pažįstą, pagal jį, daiktus ne tokius, kokie jie yra, bet pagal tai, kokie jie mums įspūdį padarą. Reikia rūpintis turėti reikalą tik su tais dalykais, kurie mumyse sukelia malonų įspūdį, o kitų reik vengti. Tačiau malonumai turį būti tvardomi dorybių, nes malonumas prašokstąs ribas tampa kentėjimų priežastimi. Kuris malonumas yra doras kuris ne, parodą įstatymai ir papročiai. Malonumai, kurie yra pagal juos, esą dori, kiti—nedori. Visai šiems

svaisčiojimams yra panašus Epikuro mokslas. Tik pagal jį žmogus neprivaląs laukti išlaisvinimo iš kentėjimų iš Dievo rankų, kaip manę pitagoriečiai, nes tokios dievybės visai nesą. Pagal juodu vienintėlis vaistas prieš kentėjimus esą malonumai.

Tai Antropo - zoologinės pažiūros į žmogaus laimę. Jos, žmogaus trokštančio rasti laimę dvasinės kūrybos akcijoje, negali patenkinti. Ir iš tiesų, visai neatsako į klausimą, koks likimas laukiąs žmogų po šio žemės rojaus malonumų, o juk žmogus trokšta ir tada būti laimingas.

Romos stocizmas vienintėle gėrybe laiko dorybę, blogiu — ydą. Visa kita nesą nei gera nei bloga. Kęsmai „pasijos" (aistros) esą didžiausi priešai dorybių ir tuo pačiu žmogaus laimės. Jos reikią išrauti, tada tik žmogus gali jaustis laimingas.

Bendrai stoicizmas yra kilni pažiūra į žmogų, bet kentėjimų klausimo pilnai neišsprendžia, nes neatsako į klausimus, kokia yra tikroji kentėjimo priežastis, koks yra kentėjimo tikslas ir koks jų santykis su žmogaus pomirtiniu gyvenimu.

Naujaisiais laikais daugiau ar mažiau pasekdami jau minėtas pažiūras kai kurie mokslininkai taip pat bandė spręsti kentėjimų problemą. Tačiau kurie tik rėmėsi empirizmu ar idealizmu, visi atsidūrė pesimizme. Nesuklysime pasakę, kad pesimizmas yra vienas aiškiausių ženk-

lų klaidingo kentėjimų problemos išsprendimo. Panašiai, kaip kentėjimų ignoravimas yra tiesiog dvasinio aklumo žymė, gal geriau — beširdiškumo apraiška.

Šie tik užsiminimai kaip žmogus vien prigimtuoju protu vadovaudamasis yra sprendęs kentėjimų klausimą per aiškiai parodo, kad kentėjimų problemos išsprendimas, patenkinąs žmogaus protą ir širdį yra galimas tik jo pomirtinio gyvenimo šviesoje. Kelią į šios problemos gelmes šviečia Kalvarijos Kalno viršūnės žibintas — Kryžius. Nuo jo sklindą pasiaukojančios meilės spinduliai išsklaido visus nežinojimo rūkus, atšildo žmonių širdis kentėjimų speigose bešalančias. Juk aišku, šio Dievo gerumo akivaizdoje, kad Dievas leidžia kentėjimus ne bloga žmogui norėdamas, bet gera, būtent: norėdamas jį tuo paskatinti siekti gėrio tiesos ir grožio viršūnių, norėdamas padėti išsisaugoti nuo klaidų ir apsivalyti nuo moralinio blogio prielipų, norėdamas priminti, kad žmogaus tikroji tėvynė nė žemėj, bet jo meilingose buveinėse. Šios šviesos akivaizdoje taip pat aišku, jog tiesioginė moralinė kančių priežastis yra nuodėmė, nes žmogus išsukęs iš savo tikrojo kelio pro Dievo įsakymus į nuodėmės šunkelius, turi pajusti esąs ne tikrąjame kelyje. Kentėjimai yra aštrūs smūgiai. Bet kai jie tampa pasiaukojančios meilės žadintojai, jie yra naudingi: jie tada ryškina mumyse Dievo paveikslą,

restauruoja jį pagal V. Jėzaus pavyzdį. Tačiau kol žmogus yra žemėje, visuomet jautė ir jaus kentėjimų sunkumą — jų smūgių aštrumą. Tik pomirtiniame gyvenime, nešusiems savo gyvenimo kryžių Kristaus Kryžiaus kelio dvasioje, laukia pilnutinė laimė, kurioje pilnai pražydės tikrojo džiaugsmo rožės sodintos ant žemės, laistytos mūsų ašaromis bei mūsų krauju.

KENTĖJIMŲ PRASMĖ

Jei draug kentėsime, draug ir viešpatausime.
— 2. Timot. 2, 11.

Kiekvienas žmogus iš prigimties trokšta laimės. Šio troškimo poveikyje arba jos ieško ten, kur jos nėra, ir tokiomis priemonėmis, kuriomis ji nepasiekiama; arba ieško ten, kur ji yra, ir tokiomis priemonėmis, kuriomis ji pasiekiama, — žinoma, po mirties. Šį ieškojimą lydi nepageidaujamas palydovas, kurį perdaug gerai kiekvienas mūsų pažįstame — tai kentėjimas.

Norėtume, kad mūsų kūnas būtų sveikas, stiprus, gražus, paklusnus sielos vadovavimui bei jos išitikimas bendradarbis, bet kaip dažnai jis yra silpnas, ištižęs bei nepermaldaujamas priešas bet kokio kilnesnio sielos užsimojimo. Norėtume, kad mūsų protas suvoktų visas pasaulio paslaptis ir atidengtų jų priežastis bei priežasčių priežastį — Dievą, bet priešingai — dažniausiai klaidžiojame nežinojimo tamsybėse ir niekad nepasiekiame šioj žemėj tų žinojimų aukštybių, kurias norėtume pasiekti. O kaip norėtume, kad mūsų valia visa sugebėtų rikiuoti pagal proto nurodymus. Bet dėja — kap daž-

nai žemesnių prigimties reikalavimų tampa paklusni vergė.

Daug ryškesnėmis spalvomis pamatysime kentėjimų visuotinumą, jei pažvelgsime dvasios akimis ten, kur žmogus šioj žemėj kovoja už savo laimę. Kapinynai... Juose vis dygsta nauji kapai, o prie jų štai klūpo vaikeliai, nespėję nė pajusti gaivinančios tėvų meilės. Tėvai užkasę savo viltį — brangiausius vaikelius laisto ašaromis jų kapus. Ten vėl palinkęs prie kapo vyriškis, tartum ąžuolas palaužtas audros; jam ašaros nebyra, jo dejavimai nedrumsčia kapų tylos, bet ką jis kenčia — jo paties tik gali pasakyti širdis, kurios meilės giesmę nutraukė negailestingoji mirtis.

Čia tai ligoninių ligoninės, tos skausmingų belaisvių koncentracijos stovyklos, kur kentėjimai baigia siurbti daugelio paskutines jėgas. Ten kalėjimai — o kas juose viešpatauja, ar džiaugsmas?! Ana vėl fabrikai, kur pavergtas mechaniškas gamtos gaivalas negailestingai keršindamas savo pavergėjui — žmogui surbia jo jėgas, grindžia kentėjimams kelią.

Pilnesniam vaizdui gauti, pažvelkime į žmonių gyvenimo užkulisus, t. y. į tą gyvenimo dalį, kuri yra pridengta dirbtina šypsena ir ramumo šydu — į sielos kentėjimus, kurie tur pradžią ten, kur susisiekia žmogaus veiksmuose dvasinis ir fizinis pasaulis. Šie kentėjimai nėra nei išskaičiuojami, nei žodžiais išreiškami, bet

daugiau ar mažiau kiekvieno mūsų patiriami bei nuvokiami.

Štai kad ir nevykusiame škice turim žmonijos gyvenimo istoriją, kuri žengia kančiomis grįstu keliu, ašaromis bei krauju nulaistytu, keliu, kur brangūs idealai laidojami, kur skaisčios viltys nyksta, kur žmogaus garbė greičiau, negu meteoro šviesa praeina! Žmogus pradeda šios žemės kelionę skausmuose gimdamas, baigia — skausmuose mirdamas. Akivaizdoje šios baisios kentėjimų realybės, kuri taip nepageidaujamai atsako mūsų laimės troškimui, nesulaikomai veržiasi klausimas, iš kur tie kentėjimai ir kokia jų prasmė. Šis klausimas dar aštrėja, kai jis pereina iš grynai psichologinės srities į religinę. Jei yra Esybė švenčiausia, teisingiausia, kuri už gera geru atlygina, už bloga baudžia, tad dėl ko kentėjimai yra lygi dalia ir gerų ir blogų, tikinčių ir netikinčių bei nemylinčių Dievo.

Kentėjimų klausimas tampriai susijęs su žmogaus gyvenimu visuomet buvo vienas iš aktualiausių. Jau net gilioj senovėje ir reik manyti, kad nuo to laiko, kai žmogus pradėjo kęsti ir galvoti, visuomet ieškojo atsakymo į šį klausimą.

Tad kas gi yra kentėjimas? Daug nefilosofuojant, galima atsakyti: kentėjimas yra ne kas kita, kaip jutimas bei suvokimas, kad mums trūksta deramo mums gėrio. O kur gi pradžia yra visų kentėjimų? Į šį klausimą pati dieviš-

koji Išmintis per savo apreiškimą yra mums davusi atsakymą. Pirmieji mūs tėvai rojuje buvo laisvi nuo mirties ir nuo kentėjimų dėka ypatingų Dievo malonių. Bet jie puikybės poveikyje nepaklusnumo aktu pirmiausiai suardė harmoningus santykius su savo sutvėrėju. O kai žmogaus valia ir protas atsisakė paklusti Dievui, jo paties prigimtyje atsisakė paklusti proto ir valios reikalavimams žemesnioji žmogaus prigimtis, t. y. pirmieji tėvai tuo pačiu puikybės aktu suardė taip pat harmoningą sutarimą tarp aukštesniojo ir žemesniojo prado žmogaus prigimtyje, tą harmoniją, kuri buvo žmogaus prigimtyje dėka ypatingų Dievo malonių. Bet dar daugiau, patys tarsi palindo po mirties kūju, kad jos būtų ir jie ir jų ainiai vanojami. Kūno kentėjimai ir dvasios kančios, kiek nuo pirmųjų pareina, yra tarsi mirties žvalgai, kurie lydi mus per visą šį gyvenimą. Taigi, tikrasis kentėjimų kaltininkas yra nuodėmė, ar gimtoji, ar asmeninė, ar kitų žmonių solidarumo principo dėka mus įsukanti į savo sukeltą nelaimių ratą.

Ne vien solidarumo ryšiais esame su sau lygiais, t. y. žmonėmis, surišti, bet taip pat ir su gamta, kurios dėsniams tiesioginiai yra palenktas mūsų kūnas. Dažnai tenka iš tos pusės susilaukti skaudžių smūgių. Kadangi žmogus veikia ne vien siela ir ne vien kūnu, bet visa prigimtimi, t. y. kūnu ir siela, tai norint pakilti į

dvasios aukštybes, reikia pirmiau atstatyti bent iš dalies tą harmoniją tarp kūno ir sielos, kuri buvo prieš pirmapradę nuodėmę, t. y. kad kūnas neprieštarautų dvasiai, o būtų jos paklusnus bendradarbis. Bet šitą padėtį norint laimėti, neapsieinama be kovos ir galutinai galima laimėti tik Dievui savo malone padedant. Šia kova skaudžiai skundėsi ir Tautų Apaštalas,sakydamas, kad „matau savo sąnariuose kitą įstatymą, kurs priešinasi mano proto įstatymui" (Rom. 7, 23). Ši kova neapsieina be sielos kančių.

Šiaip ar taip, šioj žemėje kentėjimų išvengti negalima, nes jei gyvensime pagal sielos reikalavimus, teks tada nepatenkinti kai kuriuos kūno reikalavimus, o šie nepatenkintieji ir bus mūsų kentėjimų priežastimi priešindamiesi sielos aukštesniems užsimojimams. O jei gyvensime pagal kūno reikalavimus, eisim juslinio malonumo keliu, liks nepasotinti tokiais dalykais nepasotinami pačios prigimties troškimai — būti amžinai laimingu ir bus didžiausių sielos kančių priežastimi. Nes „jei pagal kūną gyvensite, mirsite" (Rom. 8, 13). Juk kentėjimai tuo yra didesni, juo iš vienos pusės nustojam ar nepasiekiam vertingesnio gėrio, kurį troškom turėti, iš kitos pusės, juo šio trūkumo yra gilesnis pažinimas. O koks kitas gėris gali būti didesnis už tą, kurs jį pasiekus gali mus amžinai padaryti laimingus. Ir kuris gi juslinis, nors ir tobuliausias savo srityje pažinimas, gali lygintis su

mūsų proto pažinimu, net ir silpniausiu pažinimo gilumo atžvilgiu. Tat sielos kančios nesulyginamai didesnės ir iš atžvilgio į gėrį, kuriuo trūkumas pažįstama, ir iš atžvilgio į to trūkumo gilesnį pažinimą. Tačiau fiziniai kentėjimai yra gaivalingesni, nes jų pajutimas yra apčiuopiamesnis ir ryškiau reiškiasi.

Iš to kas pasakyta, aišku, kad kentėjimai yra nuodėmės vaisius, ir kad norint grįžti į laimingą padėtį, reikia grįžti nueitu keliu, t. y. nuodėmę nugalėti savyje ir jos pasėkas panaudoti, kaip priemones atstatyti savyje nuodėmės sugriautą harmoniją, atstatyti normalius santykius su savo Sutvėrėju. Kentėjimai, šia dvasia priimti ir pernešti, tampa dvasiškojo gyvenimo gaivintojais bei turtintojais, o priešingu atveju — mirties ir pražūties nešėjais.

Dėl šios priežasties, o ne dėl kitos, Išganytojas išgelbėti žmones iš nodėmės, to didžiausio kentėjimų kaltininko, pasirinko ne garbės ir galybės kelią, ne džiaugsmo ir malonumo, bet nusižeminimo bei kentėjimų. Nes Jis atėjo ne tik atpirkti mus iš nuodėmės vergijos, ne tik laimėti mums dangų, ne tik parūpinti mūsų išganymui reikalingų priemonių, bet ir parodyti kelią, kuriuo ir kaip eidami galėtume rasti auklėjimosi keliu amžiną laimę. O juk kito kelio šioj žemėj, kurs vestų į tą laimę nėra, kaip kentėjimais išklotas kelias. Auklėjimosi principų šviesoje suprantama, dėl ko Kristus nuodėmės pa-

sekmių — kentėjimų nepanaikino, o tik savo pavyzdžiu mus pamokė kaip jais turime pasinaudoti auklėjimuisi, tikėjimo bei meilės skaistinimui. Nėra to kentėjimo, kurio jis nebūtų kentėjęs, nėra to vargo, kurio nebūtų vargęs. Jo visas kelias nuo Betliejaus iki Kalvarijos kalno viršūnės yra erškėčiais klotas, prakaitu ir krauju nulaistytas. Žmeižtas, išjuoktas, išduotas savo mokytinio ir nuplaktas, V. Jėzus miršta negarbingiausia mirtimi — kryžiaus mirtimi. Miršta V. Jėzus ant kryžiaus — trūksta grandinės nuodėmės, to didžiausio kaltininko kentėjimų ir nelaimių, nes jau Dievas sutaikintas su žmonėmis, ir vartai dangaus — amžinosios laimės — jau atviri. Miršta ant kryžiaus, bet šis tampa jo karališku sostu, išganymo bei atpirkimo ženklu. Miršta ant kryžiaus, kad gyventų amžinai žmonių sielose. Miršta gyvybė, kad miręs žmogus nuodėmės mirtimi, galėtų turėti amžinai laimingą gyvenimą.

Ir taip V. Jėzaus kančia yra iškalbinga mokytoja, mokinanti mus, kokioj dvasioj kiekvienas turime savo gyvenimo kryželį nešti, kad su Kristumi drauge išeitume iš šio gyvenimo arenos nuodėmės ir mirties nugalėtojais.

Žmogus, einąs šio gyvenimo keliu, Kristaus kančios dvasioje pasikelia iš kalčių klano, atgauna pirmykštį savo nekaltumą. Kentėjimai bendradarbiaudami su Dievo malone grąžina sielai dangiškojo Tėvo meilę ir padaro vertą

amžinosios laimės. Kentėjimai žmogų paleidžia iš blogųjų įpročių grandinių, padeda apvaldyti gaivalingąsias aistras: ir padaro sielą lakesnę dorybių keliais. Jų įtakoj aistringas žmogus tampa susivaldęs ir skaistus išlieka. Išdidęs tampa — nužemintu, linkęs pykti — ramus, egoistas — kilnaširdžiu. Kentėjimai išsklaido rūkus, kurie žmogaus protą aptemdo žemiškos laimės dienomis ir duoda progos pilniau pažinti ir nuodėmės niekšiškumą ir dorybės skaidrumą bei kilnumą. Vienu žodžiu, ne tik kentėjimai, nukęsti Kristaus kančios dvasioje, parodo ir skatina ieškoti laimės ten, kur ji yra, bet ir tą kelią padaro tiesesniu.

Taigi, šviesa, kuri nuo Kalvarijos kalno siunčia savo gaivinančius spindulius kenčiančiai žmonijai, išsklaido visus abejojimus, kuriuos tik gali žmogus kentėjimų įtakoj iškelti apie gyvenimo vertę, apie gerumą, išmintį bei teisingumą dangiškojo Tėvo. Nušviečia tikrąją prasmę kentėjimų, t. y. ugdomąją jų įtaką Dievo malonės poveikyje į mūsų auklėjimąsi amžinajai laimei.

AR KENTĖJIMAI DARO ŽMOGŲ NELAIMINGĄ

Dabar aš džiaugiuosi kentėjimais už jus ir, ko Kristaus kančioms netenka, tai aš papildau savo kūnu Jo Kūnui, tai yra Bažnyčiai.
— Kolos. 1. 24.

Į klausimą, ar kentėjimai daro žmogų nelaimingą, atrodo nėsą kito atsakymo, kaip „taip". Tačiau šitokiam atsakymui atrodo prieštaraują gyvenimo faktai. Juk tautų Apaštalas šv. Paulius kentėti dėl Kristaus laikė sau pelnu, šv. Andriejus kryžiaus mirties kančias sutiko su didžiausiu džiaugsmu, kad jis yra tapęs vertas kentėti dėl Kristaus. Kankiniai, tiek pirmųjų krikščionijos amžių, tiek ir kitų laikų, kentėjimus dėl Kristaus vardo sutinka su širdimi kupina džiaugsmo. O kiek žmonių su džiaugsmu vargų ir kentėjimų pakelia siekdami mokslo laimėjimų, ieškodami žemės turtų, atidarančių jiems duris į šios žemės rojaus linksmybes. Šie ir panašūs gyvenimo faktai rodo, kad arba tie žmonės yra nenormalūs, arba yra dalykų, kurie kentėjimo kartumą galį paversti laimės džiaugsmu.

Norėdami suvokti, kaip iš tiesų yra, turime pasvarstyti, kas yra kentėjimai ir koki jų santykiai su žmogaus veržimusi būti laimingu.

Į klausimą, kas yra kentėjimai, bendrai galime atsakyti, kad tai yra pažinimas ir atjautimas

pasitaikančios žmogaus gyvenime netvarkos. Jei netvarka yra žmogaus kūno gyvenime, tai ji tiesioginiai pažįstama dėka tų nervų, kurie vadinami skausmo pajutimo nervais ir šios netvarkos jutimas yra fizinės prigimties kentėjimas. Jo priežastimi yra dažniausia pašaliniai gaivalai įsiveržę į žmogaus organizmą ir ten darą netvarką, kaip ligos, sužeidimai ir t.t. Dvasinės prigimties kentėjimai yra ne kas kitas, kaip pažinimas ir atjautimas nepasisekimų kelyje į laimę. Gyvenime dažnai tiesioginiai fizinius kentėjimus sukeliančios priežastys yra taip pat daugiau ar mažiau kliūtys, trukdančios žmogų kelyje į laimę. Tat dažniausia fizinius kentėjimus lydi didesni ar mažesni dvasiniai kentėjimai. Tačiau gana dažnai pasitaiko vien dvasiniai kentėjimai. Šiųjų dažniausia priežastis yra pažinimas ir atjautimas vienokio ar kitokio pralaimėjimo kovoje už savo laimę.

Prigimtasis kentėjimų palydovas yra liūdnumas. Fizinis kentėjimas atidaro į žmogaus sielą duris jausminiam liūdnumui, dvasinis — dvasiniam.

Žmogus jaučiasi laimingas, kai pagal jo žinojimą jam nieko netrūksta. Trūkumas yra priežastis kentėjimų. Tat kentėjimai savo priežastimi yra ne tik priešingi, bet tiesiog prieštaraują laimingai žmogaus būsenai. Pažinimas, kad nieko netrūksta gimdo žmoguje jutimą — jis esąs laimingas. Pažinimas trūkumo gimdo kentėji-

mą, kuris yra ne kas kitas, galutinoje sąskaitoje, kaip jutimas, kad žmogus tuo atžvilgiu yra nelaimingas. Jutimas, kad žmogus yra laimingas, pripildo jo sielą džiaugsmu. Jutimas kentėjimo užlieja jo sielą didesniu ar mažesniu nuliūdimu. Tad aišku, kad kentėjimai savo prigimtimi yra priešingi žmogaus laimės troškimui ir todėl jie žmogų nuteikia daugiau ar mažiau justi, kad jis yra nelaimingas.

Dėl ko tat kartais kentėjimai sutinkami kelyje į laimę nedaro žmogų nelaimingą?

Gyvenimo yra tiesa, kuriai niekas negali prieštarauti, kad kurią tik kryptimi žmogus per šį gyvenimą eis, vis tiek sutiks kentėjimus. Kiek kentėjimų sutinka žmogus pasinešęs surasti laimę kūno malonumuose! Kiek vargų ir kančių tenka iškęsti tiesos ieškotojams, už tikrąją savo laimę kovojantiems! Kai žmogus siekia pasiturėti žemiškais dalykais manydamas, kad jie jam pilnutinę laimę suteiks, jo kilnesnieji troškimai, likę nepatenkinti, gimdo dvasios kančias. Kai žmogus ieško tikrosios laimės kuo tampresnėje meilingoj vienybėj su Dievu, kiek turi pakelti vargo ir kančių, kol žemesnieji jo linkimai lieka klusnūs jo proto rikiavimams ir valios vadovavimui. Tačiau kelyje į laimę, kai vienoki ar kitoki kentėjimai sutinkami, tai pro juos laimė dar labiau žmogų žavi. Panašiai kaip saulutė daug skaisčiau atrodo šviečianti pro tamsų debesį. Laimės viltim džiaugdamasis ir per kentė-

jimus matydamas kelią į ją, turi jėgų džiaugsmingai kentėjimus pakelti.

Čia gali būti skirtumo tarp faktinos ir objektyvios padėties. Žmogus, ieškąs laimės šios žemės rojuje, faktinai kurį laiką gali kentėjimus džiaugsmingai pakelti, bet ne ilgai, nes kentėjimo priežastys yra daug patvaresnės už žemės laimę. Taigi anksčiau ar vėliau, išnykus iš akių žemės rojaus miražams, žmogaus sielą užplūsta dar juodesni kentėjimų bei nusiminimo debesys. Mat, žmogus nori visuomet būti laimingas, o rojaus laimės miražus greit sunaikina įvairios nelaimės arba jos atima žmogui pajėgumą žemės rojaus laime džiaugtis net viltyje, sunaikindamos jo sveikatą. Dar daugiau. Mirties akivaizdoje žemės rojus, kurį žmogus turi amžinai palikti, yra tik giliausių dvasios skausmų priežastis, ypač tada, kai žmogui nešviečia laimingo pomirtinio gyvenimo viltis. Šią tiesą perskaudžiai ir perdažnai liudija mirštančiųjų beviltiškumu persunkti merdėjimai. Tad savo pilnutinės laimės žmogus ieškodamas žemės paviršiuje gali jaustis tik kurį laiką laimingas akivaizdoje kentėjimų ir juos džiaugsmingai pakelti laimėtojo viltimi.

Žmonės karžygiškai iešką laimės meilingoj vienybėj su Dievu sutinkamus didžiausius šiame kelyje kentėjimus gali tikrai džiaugsmingai pakelti. Mat, kentėjimų priežastys yra laikinos. Ši laimė amžina. Tad joki kentėjimai negali sunaikinti nei laimę žmogui suteikiančio objekto —

Dievo, nei žmogaus dvasios pajėgumo jąja pasiturėti, nes dvasia juk yra dvasinės prigimties ir nepalenkta jokiam sunaikinimui. Kam šviečia amžinosios laimės viltis, tam joki kentėjimai, būdami laikini, negali jos užtemdyti. Pro juos toji laimė tik dar žavingesnė atrodo, dar didesnis jos pasiilgimas žmogų pagauna, o jos skaidrumas dar kilnesniu džiaugsmu užlieja žmogaus sielą.

Šioj būsenoj ilgimasi laimės ir kentėjimai tampa maudykle, kurioje žmogus apsivalo nuo egoizmo bei savanaudiškumo, nuo viliojimų rasti pilnutinę laimę žemės rojaus linksmybėse. Tad kentėjimai šiuo atžvilgiu ne vieno gilios sielos žmogaus yra su džiaugsmu sutinkami, kaip mokytojai skelbią, kur yra tikroji žmogaus laimė, kaip auklėtojai padedą tapti kaskart vertesniais jos paveldėtojais.

Žmogus juo labiau ką myli, juo rūpestingiau rūpinasi būti panašesnis į jį. Mat, meilės yra jau tokia prigimtis — daryti mylinčius panašius į mylimuosius. Gilūs mylėtojai Kristaus, kuris tiek iš meilės yra dėl žmogaus laimės laisvai iškentėjęs, kentėjimuose mato progą būti panašesniais į jį. Jie kentėjimus Kristaus pavyzdžiu ne tiek dėl savo laimės, kiek dėl kitų dvasinės gerovės, džiaugsmingai pakelia. Jų gyvenimo šūkiu yra: mylėti ir kentėti. Šiame šūkyje paviršutiniai žiūrint, atrodo esą prieštaravimo — kaip galį derintis mylėti ir kentėti? Tačiau, giliau įsi-

žiūrėjus, ne tik nematom prieštaravimo, bet kaip tik to paties dalyko pilnesnį atbaigimą. Mat, kentėjimai, apvalydami žmogų nuo savimeilės, patarnauja, kad ir netiesioginiai jame klestėti idealei nesuinteresuotajai meilei.

Dabar rodos turi būti aišku, kad žmonės, kurie kelyje į tikrąją laimę sutiktus kentėjimus džiaugsmingai pakelia, kaip pavyzdžiui kankiniai, nėra ne tik nenormalūs, bet priešingai — karžygiškai taurios asmenybės, kurių taurumo netemdo jokis egoizmas, kurie karžygiškai žengia tikrosios laimės linkui, ne demoniškai šėldami, bet su džiaugsmu bei meilingai nugalėdami visas sutinkamas kelyje kliūtis. Jų džiaugsmas kentėjimuose nėra apgaulingas ir laikinas, bet priešingai — tikras, kaip tikra yra toji laimė; amžinas, kaip pati tikroji laimė yra amžina.

Iš to, kas iki šiol pasakyta, aiškėja, kad kentėjimai kaip toki yra žmogaus laimės priešai. Tačiau yra vaistas, kuris jų kartumą paverčia dvasios saldumu, t. y. dvasios džiaugsmu ir duoda žmogui jėgų juos, sutinkamus kelyje į amžinąją laimę, džiaugsmingai pakelti. Tai tikrumas, jog einame neklaidingu keliu per šį gyvenimą į amžinąją laimę, tai pergalėtojo džiaugsmas kovoje už tikrąją laimę, tai skaidriai šviečianti viltis džiaugtis po mirties amžinosios laimės pilnybe.

AR ATGAILA ŽEMINA ŽMOGŲ

Nesidrovėk iki mirčiai daryti teisybę.

— *Ekli. 18, 22.*

Prieš atsakant į klausimą, ar atgaila nežemina žmogaus, tenka išsiaiškinti bendrai, kas žemina žmogų.

Žeminti žmogų yra ne kas kita, kaip jo vertę sumažinti arba tik kituose apie jį sudaryti blogą nuomonę. Žmogaus gi vertė, kaip tokia, pareina tiesioginiai nuo jo dorinės asmenybės kilnumo. Juo ji yra kilnesnė, t. y. juo ji yra arčiau žmogiškojo idealo, juo ji yra vertesnė. Tad tik lygstamai tuo ar kitu atžvilgiu žmogaus vertę kelia jo profesinės teigiamos savybės, kaip, pavyzdžiui, kurios nors specialybės mokėjimas. Dorinė gi žmogaus vertė yra paties žmogaus laisvo apsisprendimo bei veikimo išdava. Iš kur dvi įsidėmėtinos išvados, būtent: dorinės žmogaus vertės augimas arba nykimas tiesioginiai pareinąs tik nuo paties žmogaus laisvos veiklos, ir kad ji nėra tiesioginiai, kaip ir pati valios laisvė, palenkta jokiai pašaliniai įtakai. Taigi, žmogų žeminti gali tik jo paties veiksmai, kurie yra priešingi žmogaus idealui, realizuotinam jo konkrečioje prigimtyje. Panašiai kaip netikslūs skulptoriaus kalto smūgiai marmuran ne tik ne-

ryškina jame realizuotinosios idėjos, bet jos išryškinimą dar sunkina, taip ir žmogaus pasielgimas, kurs yra priešingas jo, kaip protingo sutvėrimo, veiklai, yra ne tik atitolinantis jame išryškėjimą žmogaus idealo, bet ir tiesioginiai žmogaus idealo karikatūrą ryškinąs paties veikėjo prigimtyje. Suprantama, kad tik šios rūšies darbai žemina žmogų, nes, jį atitolindami nuo žmogaus idealo, daro mažesnės vertės. Nors kitų nuomonės apie žmogų jo vertės, kaip tokios, nei didina, nei mažina, tačiau žmogaus dorinės asmenybės įtaką į kitus jos gali arba padidinti arba sumažinti. Tad, visiškai nesiskaityti su kitų nuomone apie save ne visuomet yra protinga. Dera rūpintis, kad ji būtų objektyvi. Tuomet ji net pačiam asmeniui daro teigiamos įtakos, būtent: daro jį veiklesniu rūpintis savo dorine verte ir tuo netiesioginiai prisideda prie žmogaus vertės pakėlimo. Atsižiūrėjimas į nuomones kreipiančias žmogaus veiklą nuo tikrojo jo idealo, yra pasinešimas asmenybės nuvertinimo keliu. Kad kitų nuomonės tiesiogiai neturi įtakos į žmogaus asmens vertę, gali paaiškėti ir iš šio palyginimo. Kitų nuomonė apie žmogų yra tarsi to žmogaus asmenybės paveikslas jų galvose. Bet juk kad ir kažin kaip sukarikatūrintume paveikslą, nuo to žmogaus išvaizda nei pabjaurėtų nei pagražėtų. Panašiai ir čia. Nuo asmenybės paveikslo sukarikatūrinimo, t. y. nuomonės apie ją, pati asmenybė nei pablogėja, nei pagerėja.

Tad konkrečiau kalbant, koki žmogaus pasielgimai kilnina jo asmenybę, koki gi žemina? Bendrasis atsakymas yra duotas jau kiek anksčiau, būtent: tie veiksmai kilnina asmenybę, didina jos vertę ir kitų, sveikai mąstančių, akyse pelno jam pagarbos, kurie kokiu nors būdu prisideda prie žmogaus idealo išryškinimo konkrečioj to ar kito žmogaus prigimtyje. Tokiais darbais yra kaip tik visi tie darbai, kurie atitikdami žmogaus protingą prigimtį ir ryškindami tuo jame žmogaus idealą, daro patį žmogų vertu pomirtinės laimės meilingoje vienybėje su dangiškuoju Tėvu. Koki darbai daro žmogų šios laimės vertą, pats Dievas nurodo savo įsakymais tiek prigimtaisiais, tiek ir apreikštaisiais, kurie juk yra ne kas kita, kaip žmogaus prigimties autoriaus nurodymai, kas tai prigimčiai yra būtina ir naudinga jos pilnutiniam išsiplėtojimui, ir kas kenkia. Aišku tad, veiksmai atitinką šių įsakymų reikalavimus kilnina žmogaus asmenybę ir tuo didina žmogaus vertę; neatitinką — tolina žmogų nuo jo idealo ir tuo jį nuvertina. Pirmieji — vadinasi geri darbai, pastarieji — nuodėmės arba blogi darbai.

Dabar jau galima eiti prie klausimo, ar atgaila nežemina žmogaus, t. y. kuriai žmogaus darbų rūšiai ji priskirtina, ar tai, kuri žemina žmogų, ar tai, kuri jo vertę didina. Atsakymas galimas tik suvokus, kas yra pati atgaila. Atgaila paprastai suprantama kaip žmogaus

veiksmas ar veiksmai, kuriais jis reiškia gailėsį dėl kurio nors pirmesnio savo pasielgimo. Dar daugiau. Ne tik jausmais gailisi, bet ryžtasi panašiai jau nesielgti ir tą ar kitą daryti, kad atgriebtų tai, ko neteko anuo pasielgimu. Tačiau šiaip suprastos atgailos vertė pareina nuo to, ko gailimasi. Pavyzdžiui, jei vagis gailisi, kad jis vogdamas nebuvo gana atsargus ir ryžtasi kitąkart būti atsargesnis ir gudresnis, tai ši vagiška atgaila tiek žemina žmogų, kiek ir pats vogimas ir dar daugiau. Mat, rodo to žmogaus tendenciją blogėti. Jeigu žmogus gailisi blogai pasielgęs ir ryžtasi daugiau tai nedaryti ir net tą ar kitą daryti, kad atsvertų to pasielgimo blogas pasekas geru, tai yra kilni atgaila rodanti pozityvią ir veiklią tendenciją gerėti. Aišku, šitokia atgaila ne tik nežemina žmogaus, bet jį kilnina ir kitų akyse atpelno jam garbę. Kaip medelio tendencija išaugti pilnu savo rūšies medžiu laikoma jo gyvybingumo apraiška, panašiai ir žmogaus tendencija atgailos keliu gerėti laikytina jo dvasinio gyvybingumo apraiška, jo moralinių akcijų kilimu, panašiai, kaip ligonio gijimas laikomas jo padėties gerėjimu, laikytinas žmogaus gijimas moraliniu atžvilgiu, taipgi jo padėties gerėjimu. Vaistai padedą žmogui išgyti nežemina jo. Tad juo labiau nežemina žmogaus atgaila, kuri padeda jam morališkai ne tik išgyti, bet ir sustiprėti.

Blogo pasielgimo pasėkas galima atitaisyti ir tarsi pasivyti normalę padėti tik kiekybiniai ir kokybiniai atatinkamai padidinant gerus darbus. Tačiau blogo darbo įprotinio pobūdžio pasekas atsveriama ne nustojus blogą darbą kartoti, bet tam darbui priešingais gerais darbais ugdant gerą įprotį vietoj ydos, dėka blogo darbo pakartojimo, pradėjusios augti.

Kadangi blogus darbus tiesioginiai žmogui paperša jo prigimties palinkimai į blogą, tai atgaila, kaip kova prieš moralinį „bankrotą", apima ir tuos veiksmus, kuriais galima žmogaus palinkimus į blogą apvaldyti, padaryti mažiau įtakingus į žmogaus apsisprendimą tą ar kitą veikti. Šie atgailos darbai taip pat nežemina žmogaus, kaip nežemina kova su bakterijomis, sukeliančiomis žmogaus kūne tą ar kitą ligą, mediciną.

Suminėtieji atgailos darbai ne tik turi tikslą — išgydyti moralines asmenybės žaizdas, padarytas blogų darbų, bet ir pataisyti žmogaus santykius su Dievu. Mat, blogas darbas yra ne tik žalingas smūgis žmogaus asmenybės išsiplėtojimo atžvilgiu, bet yra taip pat paniekinimas dangiškojo Tėvo meilingų įsakymų ir tuo pačiu jo žmogui siūlomos pomirtinės laimės įžūlus atsižadėjimas. Atgaila, kaip prisipažinimas prie kaltės ir ryžimasis ne tik nekartoti nusikaltimo, bet dar daugiau — rūpestingiau laikytis tikrojo žmogaus gyvenimo kelio, nurodyto die-

viškųjų įsakymų gairėmis, yra ne kas kita, kaip nuoširdus pataisymas santykių tarp sūnaus ir Tėvo, tarp tvarinio ir Tvėrėjo. Jei jau paprastas žmogiškumas susitaikinimą su žemiškuoju tėvu, įžūliai sūnaus pasielgimu įžeistu, laiko kilniu dalyku, tai tuo kilnesniu dalyku laikytinas susitaikinimas su dangiškuoju Tėvu.

Tad atgaila kaip ryžtinga veikla atitaisyti blogo veiksmo visas pasekas pozityve kūryba, ir savo asmenybės tobulumo atžvilgiu ir santykių su Dievu atžvilgiu yra kilnus darbas ir žmogaus ne tik nežemina, bet priešingai — kilnina.

Atgailos vertė dar ryškiau pasirodo, kai į ją žiūrima teisingumo ir meilės šviesoje. Blogas darbas yra paneigimas Dievo įsakymų ir tuo pačiu Dievo teisių. Atgaila yra pripažinimas Dievo teisių ir veiklus rūpestis padarytą teisingumui skriaudą didesniu ištikimumu atitaisyti. Blogas darbas yra įžūlus įžeidimas Dievo gerumo bei rūpestingumo žmogaus laime. Atgaila yra įžeistai meilei atsakymas gailesčio meile, meilingu rūpestingumu daugiau neišsprukti iš meilingos dangaus Tėvo globos, ir į ją atsakymas nuoširdžia sūniška meile. Teisingumas kilnus dalykas, meilė dar kilnesnis. Tad atgaila, kaip dviejų vedamoji akcija prieš moralinį žmogaus nusigyvenimą, yra kilni veikla, kilninanti žmogų, o ne žeminanti.

Nežemina žmogaus nė atgailos sakramentas, kuris yra ne kas kita, kaip gailestingumo teis-

mas, kuriame ne pasmerkimą, bet gailestingumą randame, atgauname vėl dangiškosios tėvynės pilietybę, kurią buvome praradę dėl išdavikiško jos atžvilgiu pasielgimo, t. y. dėl nuodėmės. Žemiškosios tėvynės prarastą pilietybę atgauti prieš teisingumo organus už naudingus tėvynei darbus yra garbinga. Tuo garbingiau yra atgauti dangaus Tėvynės pilietybę, kiek ši pastaroji yra garbingesnė už žemiškąją tėvynę ir laimės atžvilgiu pilnesnė. Čia tarpininkavimas žmogaus — kunigo visai nežemina žmogaus tikrosios jo garbės atžvilgiu, nes kunigas veikia Aukščiausiojo Teisėjo vardu ir jo gailestingumą pagal jo normas vykdo grąžindamas grįžtantiems visas dangaus tėvynės piliečių privilegijas. Teismuose teisiama respublikos vardu, bet teisia jos įgalioti asmens — teisėjai ir visai tuo nežeminami piliečiai, kad turi respublikos teisingumo ieškoti pas jos įgaliotuosius asmenis.

Taigi neišmintingai elgiasi tie žmonės, kurie mano, kad atgaila žeminanti žmogų, kai ji iš tiesų ne tik nežemina, bet priešingai, padeda atgauti prarastą tikrąją žmogaus garbę ir protingų žmonių akyse pelno mums pagarbą.

KAM TIE PASNINKAI

Malda su pasninku ir išmalda geresnis dalykas, negu krauti aukso turtus; nes išmalda išlaisvina nuo mirties, ir ji tai apkuopia nuo nuodėmių ir duoda rasti gailestingumą ir amžinąjį gyvenimą.

— Tobijo 12, 8-9.

Šiandien dažnai tenka girdėti ne tik kalbant, bet net agitatoriškai šūkaujant: kam tie pasninkai. — Juk tai senai atgyvenęs dalykas, tai beprasmis savęs kankinimas. Šiaip galvojantieji įžuliai kaltina katalikų Bažnyčią už savųjų įpareigojimą pasninkauti, barbariškumu, šių dienų žmogaus gyvenimo reikalų nesupratimu, visai nesirūpindami tų kaltinimų vertę patikrinti.

Turėdami protą ne tam, kad protingais sutvėrimais vadintumės, bet tam, kad protingai gyventume, privalome šių dienos šūkių vertę patikrinti, kad kartais jų nebūtume suklaidinti — išmušti iš protingo kelio.

Visų minėtų šūkių bei kaltinimų versmė yra nesupratimas pasninko prasmės. Tačiau, kad tikrą pasninko prasmę suvoktume, turime pirma turėti tikrą žmogaus gyvenimo prasmę. Mat, jei žmogaus gyvenimą vien vertinti jo fizinėmis — materialinėmis apraiškomis, kaip vertiname kasdieniniame gyvenime gyvulių gyvenimą, tai pasninkas, kaip laisvas atsisakymas patenkinti

tuo ar kitu maistu alkį arba jo visai nepatenkinti, yra ne tik nereikalingas, bet net neįmanomas. Tada būtų galima kalbėti tik apie alkinimą kaip dresūros priemonę, kuri šiandien taip sekmingai vartojama gyvulius padaryti paklusniais žmogui. Tačiau žmogus nėra vien materialinių apraiškų rezginys. Jis turi dvasinės prigimties sielą, kurios dėka jis yra laisvas. O kaip laisvam, tai dresūros priemonės gali turėti tik keršinančios bausmės vertę.

Žmogus yra laisvas ne tam, kad visus fizinius galimumus išbandytų, t. y. sauvaliautų, bet tam, kad protu vadovaudamasis pasirinktų reikalingus būdus bei priemones savo asmenybei ugdyti, t. y. kad laisvai pasirenkamomis priemonėmis padėtų sielai pirmininkauti žmogaus gyvenime, o ne gyvuliškiesiems jo prigimties instinktams. Tad pirmių pirmiausia priseina susirūpinti, kad žmoguje gyvuliškieji geidimai, geidimai bendri ir gyvuliams ir žmogui, taptų paklusnūs žmogaus proto reikalavimams bei valios vadovavimui. Šiam reikalui visai sėkmingai vartojamas jau nuo senų senovės pasninkas. Jis yra ne kas kitas, kaip laisvas pačio pasninkaujančio atsisakymas dėl kilnesnių dalykų tuo ar kitu maistu pasotinti alkį, arba jį pasotinti tik daugiau ar mažiau dalinai. Iš tiesų, kas įpranta nuolatinio pakartojimo dėka būti alkio patenkinime pats šeimininkas, o neatiduoda šeimininkavimo alkio jutimui, sugeba ir kitus nervų virpėjimus

valdyti. Nes žmogus nėra paskirų reiškinių krūva, bet yra darnus vieningas organizmas, viena būtybė, ir todėl proto bei valios įsiviešpatavimas vienoj kurioj jausmų gyvenimo srityje, yra dalinai įsiviešpatavimas visame jausmų bei jutimų gyvenime. Mat valia bei protas nuteikti būti budrūs vieno kurio geidimo reikalavimų atžvilgiu, pasidaro budresni ir visų kitų jausminių geidimų atžvilgiu, gi susidariusių įpročių dėka, tampa pajėgesni juos valdyti. Šiems pastariesiems laimėti, reikalingas nuolatinis budėjimas iš dvasios pusės ir dažnas patikrinimas, ar sugebama dar valdyti žemesniuosius geidimus, Šiam reikalui geriausiai ir prieinamiausiai patarnauja pasninkas, t. y. laisvas atsisakymas nuo leistinų dalykų, kad turėtumėm jėgų atsisakyti nuo neleistinų dalykų.

Pasninko prasmė, kaip priemonės išplėsti proto viešpatavimą žemesniajai žmogaus daliai, dar labiau paryškėja, suvokus pačio alkio reikšmę žmogaus gyvenime. Mat, žmogus, kaip ir kiekviena būtybė, iš savo prigimties gelmių veržiasi kuo ilgiausiai būti — gyventi ne tik kaip pavienis individas, bet ir kaip žmonių giminės atstovas. Kaip pavienio individo minėtas veržimasis konkrečiai reiškiasi valgiu bei gėrimu palaikyti gyvybę, kaip žmonių giminės atstovo minėtas veržimasis reiškiasi patraukimu į šeimyninį gyvenimą. Šiuodu palinkimai vienas kitam turi didelės įtakos kaip būdami juslinės prigim-

ties ir tos pačios būtybės palinkimai. Jųdviejų egoistiškas pobūdis taip gi ryškus, nes vieno ir antro patenkinimą seka vien jausminis individualinis malonumas. O kai imama vien šiuo malonumu vadovautis jųdviejų tenkinime, tai neabejotina seka išdava — visiškas žmogaus suegoistiškėjimas. Taigi, pasninkas, patarnaudamas išmokti tenkinti alkį ne dėl malonumo, pasotinimą sekančio, bet dėl reikalo gyvybę palaikyti, nuteikia daugiau mažiau ir lytinio geidulio atžvilgiu nesivaduoti vien aklo malonumo impulsu. Šiuo pasninkas egoistiškąjį alkio pobūdį silpnindamas, tuo pačiu silpnina egoistiškumą ir lytinio polinkio tenkinimo. Šitai gana ryškiai galima būtų net istorijos faktais pavaizduoti! Pavyzdžiui. Senoji Roma ėjo į pražūtį šiuo keliu — nesivaldymas valgyme bei gėrime, kurį tiesioginiai lydėjo visiškas ištvirkimas, t. y. vergavimas aklam lytinio geidulio tenkinimo impulsui, šiuodu sekė egoizmas susprogdinęs imperijos vienybę iš vidaus. Taip pat pakankamai galime rasti pavyzdžių ir mūsų tėvynėje. Nesivaldymas valgyme ir gėrime veda į ištvirkimą, o šis į antivisuomeniškumą, pasireiškiantį įvairiais nusikaltimais visuomeninio pobūdžio. Taigi, pasninkas, kaip patarnaująs apvaldyti gyvuliškuosius žmogaus prigimties polinkius žmogiškomis elgimosi lytimis, yra naudingas tautos visuomeniškumui ir idealizmui ugdyti, kaip išmokinąs nesivaduoti asmeniniu laikiniu malonumu. Tad

dabar suprantama bus, dėl ko ten, kur tik nebranginama pasninkas, iš lėto prasideda egoizmo viešpatavimas su visais jo antivisuomeniškais bei antiidealistiškais palydovais.

Dar kai kam gali kilti mintis: gerai, pasninkas yra naudinga priemonė būdui ugdyti, bet kokią teisę turi katalikų Bažnyčia saviesiems įsakyti pasninkus vienokius ar kitokius. Nesunku šitai suprasti. Juk katalikų Bažnyčia tiesioginiai iš Kristaus turi pareigą rūpintis žmonių sielose antgamtiniu gyvenimu. Ji, krikštu tarsi gimdydama antgamtiniam gyvenimui, yra krikštytųjų antgamtinės gyvybės atžvilgiu motina. Kaip gimdymas gimdytojus įpareigoja pagimdytaisiais rūpintis, juos ugdyti, taip ir Bažnyčia turi pareigą rūpintis antgamtinės gyvybės žmonių sielose tarpimu. Ji elgiasi su savaisiais, kaip gera motina-auklėtoja: moko, auklėja, įpareigoja tą ar kitą daryti, nes tai yra būtinai reikalinga antgamtiniai gyvybei žmogaus sieloje tarpti. Juk kiekvienas auklėtojas įpareigoja savo auklėtinius tą ar kitą daryti, to ar kito nedaryti, kad tuo greičiau išryškinus auklėtiniuose žmogiškąją asmenybę. Tarp kitų priemonių Bažnyčia įpareigoja savuosius panaudoti pasninką, kuris, kaip jau matėm, yra taip naudingas kilniai žmogaus asmenybei išryškinti, jai išliuosuoti iš gyvuliškųjų žmogaus kūno geidulių vergijos, ir tuo pačiu žmogaus sielą padaryti tinkama atrama žmogaus antgamtiniam gy-

venimui. Bažnyčios nariai, paklusdami šiam motinos auklėtojos reikalavimui, mokosi protingo klusnumo tos pagrindinės visuomeniškojo gyvenimo dorybės, kurios dėka pavaldiniai sugeba laisvai paklusti teisingiems įstatymams. Nepaisant įpareigojimo pasninkauti, ne tik egoistiškėjama, bet ir nustojama pajėgumo laisvai paklusti protingiems reikalavimams.

Ir iš tiesų, jei organizacijos nariai net indiferentiškiems vadovybės parėdymams turi paklusti, ir paklusdami gerai daro, tai ką kalbėti, jei įpareigojama taip teigiama auklėjimosi priemonė panaudoti. Čia ne tiek turi vertės įsakymas tą ar kitą dieną pasninkauti, to ar kito valgio nevalgyti, kiek susilaikymu stengimasis dvasios viešpatavimą išplėsti žemesnėje žmogaus prigimtyje. Klausydamas žmogus šioj srityje Bažnyčios parėdymų, mokosi paklusti teisingiems teisėtų autoritetų įsakymams, pratina žemesniuosius prigimties geidimus būti paklusniais dvasios reikalavimams.

Be šių tiesioginiai prigimtųjų paskatų pasninkauti pagal Bažnyčios nurodymus, yra ir antgamtinių. Juk aišku, pasaulio tvarkoje mažesnės vertės dalykai yra palenkti didesnės vertės dalykams. Ir kai palenkiama aukštesnės vertės dalykai žemesnės vartės dalykams, kai ima šiems pastariesiems tarnauti anieji, konkrečiau, kai žmogaus gyvenime ima žmogui-gyvuliui vergauti žmogus-siela, tai yra prigimtos tvarkos

aukštyn kojomis pervertimas, Kūrėjo tvarkos paniekinimas, o įvedimas savosios tam jokio įgaliojimo neturint. Yra tai aiškus sauvaliavimas ir tai kas blogiausia — savižudiškas. Taigi, kiek kartų valgoma ir geriama ne tam, kad gyventume, bet imame gyventi tam, kad valgytume ir gertume, tiek kartų įžuliai paneigiama Dievo tvarka. Šį įžulumą dažniausiai seka mirtinoji nuodėmė, tai yra dievžudystė dieviškosios mumyse gyvybės, malonės gyvybės išsižadėjimas. Šiai suardytai tvarkai atstatyti pirmoji sąlyga — atsisakyti nuo tolimesnio tos tvarkos ardymo. Tam geriausiai patarnauja pasninkas, kurs yra pozityvus įrodymas tokio pasiryžimo. Tuo jis įgauna ir permaldaujančios Dievą vertės ir patarnauja išsprukti žmogaus dvasiai iš virstančiųjų į dulkes dalykų vergijos. Permaldaujančios vertės įgauna dėl to, kad yra nuoširdus prisipažinimas prie kaltės ir pozityvus pasiketinimas taip toliau nesielgti. Padeda išsprukti iš žemesniųjų dalykų vergijos, nes padeda, kiek sustiprintas, maištingųjų palinkimų įsigalėjimą apmalšinti, juos iš lėto vėl padaryti paklusniais pagelbininkais žmogaus dvasiai. Taigi, pasninkas nors pirmoj eilėj yra preventyvinė priemonė, bet taip pat turi ir mediciniską, dvasiškąja prasme, pobūdį.

Dėl to aišku: pasninkas yra naudinga priemonė žmogaus gyvenime dvasios viešpatavimui išplėsti bei sustiprinti, yra pasekminga priemonė

prieš egoistiškų palinkimų bujojimą, pasninkai pildomi pagal Bažnyčios nurodymus yra klusnumo, tos visuomeniškiausios dorybės, mokykla, ir galutinai yra būtina priemonė antgamtiniam gyvenimui žmogaus sieloj tarpti, jam apsaugoti nuo gresiančių žudymiškų pasikėsinimų iš gyvuliškųjų žmogaus prigimties palinkimų.

Lieka dabar tik pagal Bažnyčios nurodymus bei reikalavimus pasiraginti panaudoti pasninką, kaip priemonę savyje ugdyti kilniai asmenybei, kurių šiandien gyvenime taip pasigendama, kurios yra tiesiog žmonijos likimo klausimas.

KRISTAUS BUVIMAS ŠVČ. SAKRAMENTE*

Aš esu gyvoji duona, kurs iš dangaus nužengiau.
— Jono 6, 51.

Gal nė viena religijos tiesa nėra tiek daug patyrusi klaidos ir abejojimų antplūdžio, kaip tiesa, kad Kristus reališkai yra Švč. Altoriaus Sakramente. Bet taip pat, tur būt, nė viena iš religinių tiesų tiek paguodos, tiek skaidrių laimingos amžinybės vilčių nesuteikia žmogaus sielai, besiveržiančiai į nenykstančios laimės horizontus, kaip ši tiesa. Todėl pravartu šią tiesą gerai suprasti, kad nebūtume subjektyvių sprendimų sutrukdyti pasinaudoti neišsemiamų jėgų versme: šv. Komunija, meilės kovoje su nuodėmės dvasia bei jos padariniais už tikrąją savo tėvynę — amžinai laimingą pomirtinį gyvenimą.

Šis vakaras yra prisiminimas to vakaro, kurį V. Jėzus prieš 19 š. „mylėjęs savuosius, kurie buvo pasaulyje, parodė jiems savo meilę iki galui" (Jon. 13, 1), pasilikdamas pats po duonos ir vyno pavidalais maistu saviesiems, t. y. kurie jau yra atgimę iš Šv. Dvasios antgamtiniam gyvenimui, saviesiems, kurių sielas jau gaivina dieviškoji gyvybė, panašiai kaip siela kūną, savie-

---

* Pasakyta Didž. Ketvirtadienio vakare.

siems, kurie atgimimu iš šv. Dvasios yra tapę „dalininkai dieviškosios prigimties" (2 Petr. 1, 4). Tai padaryti V. Jėzus buvo jau iš anksto pažadėjęs.

Po stebuklingo pasotinimo penkiais kepalėliais miežinės duonos ir dviem žuvelėmis minios, kurioj vien vyrų buvo apie 5000, sekančią dieną V. Jėzus Kaparnaume toms pačioms minioms, norėjusioms vakar jį karaliumi apšaukti, tarė: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų sakau jums, jūs manęs ieškote ne kad matėte stebuklų, bet kad valgėte duonos ir buvote pasotinti" (Jon. 6, 26). Šiais žodžiais V. Jėzus pradėjo pasikalbėjimą su minia. Ir po to, kai pabrėžė reikalą tikėti į jį: „Iš tikrųjų iš tikrųjų sakau jums kas tiki į mane, tas turi amžinąjį gyvenimą" (ib. 6, 47), tarė: „Aš esu gyvoji duona, kurs iš dangaus nužengiau. Kas valgys tos duonos, bus gyvas per amžius, **duona gi, kurios aš duosiu, yra mano kūnas dėl pasaulio gyvybės**" (ib. 6, 51-52). Tuomet minios pradėjo murmėti, sakydamos, kaip jis galįs joms duoti valgyt savo kūną. Viešpats Jėzus gi, kai jo alegorišką pasakymą klausytojai suprasdavo realiai bei raidiškai, jis tuoj pataisydavo, paaiškindavo, kuria prasme reikia jo pasakymas suprasti. Vienu žodžiu, V. Jėzus savo klausytojų niekuomet nepalikdavo klaidoje. Šiuo atveju, kai minios jo pasakymą suprasto realiai bei raidiškai, jis nesubara jų, kad jos klaidingai jo pasakymą supratusios, netaiso jų tokio supratimo, mat, nė-

ra rekalo tiesą versti į klaidą, bet priešingai, neatsižiūrėdamas į minios nepasitenkinimą, dar griežčiau tą pat skelbia, t. y. tą pačią tiesą neigiamai nusakydamas pakartoja: „Jei nevalgysite žmogaus sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo..., nes **mano kūnas tikrai yra valgis ir mano kraujas tikrai yra gėrimas**" (ib. 6, 54, 56) ir tuo patvirtino, kad minia jo pasakymą, raidiškai suprasdama, teisingai buvo jį supratusi.

Šis V. Jėzaus pažadėjimas bei jo reikšmė visai mums yra suprantama. Nes kiekviena gyvybė reikalinga atatinkamo maisto: materialinė gyvybė medžiaginio maisto, pav. mūs kūnas; dvasinė gyvybė — dvasiško, pav., protas — tiesos, valia — gėrio pasiturėjimo meile; antgamtinė gyvybė kuri yra tos pat prigimties, kaip ir dieviškoji gyvybė, reikalinga dieviškojo maisto. Taigi, V. Jėzus per savo žmogiškąją prigimtį, kuri yra dieviškosios vertės jo dieviškosios asmenybės dėka, pats save palieka tos antgamtinės gyvybės maistu.

Šį pasižadėjimą V. Jėzus išpildė „tą naktį, kurioje buvo išduotas". Jis paskutinės vakarienės pabaigoje, pačiame iškilmingiausiame momente, paėmė duoną į rankas, dėkodamas laužė ir tarė: „Imkite ir valgykite. Tai yra mano kūnas". Po to, paėmęs taurę vyno, maišyto su vandeniu tarė: „tai yra mano kraujas, naujosios sandoros, kurs bus išlietas už daugelį nuodėmėms atleisti".

Dera šių V. Jėzaus sakinių prasmę giliau pasvarstyti. Žodis „yra“, kuriuo sujungiame sakinyje veiksnį ir tarinį, nusako, kad tarp veiksnio ir tarinio yra reali lygybė. Jei kitaip atsitiktų, tai toks sakinys nusakytų klaidą, o ne tiesą. Tas, kurs savo žodžio galybe yra audras suvaldęs, minias keliais kepalėliais pavalgydinęs, ligonius išgydęs, numirėlius prikėlęs, pav., stovėdamas prie Lozoriaus dvokiančio lavono tarė: Lozoriau, sakau tau, kelkis, ir Lozorius su visais įkapių rūbais stoja jo bei minios akivaizdoje gyvas ir sveikas; tas pats paskutinėj vakarienėj paima duoną į rankas ir taria: „Tai yra mano kūnas“. Krinta jo dieviškos galybės žodis, tveriąs bei dalykų esmes keičiąs žodis ant duonos esmės ir ją visą pakeičia jo kūnu, krinta ant vyno esmės ir ją visą pakeičia į jo kraują. Bet pripuolamybės liekasi, t. y. liekasi duonos ir vyno pavidalai, nes jos nesudaro nei duonos nei vyno esmės, ir tomis likusiomis pripuolamybėmis, duonos bei vyno pavidalais, prisidengia V. Jėzaus kūnas ir kraujas, o su šiais, būdama substancialinėj bei asmeninėj vienybėj, visa žmogiškoji ir dieviškoji prigimtis vienybėje dieviškosios asmenybės. Jei žmogus rodydamas į beržą tartų: „tai yra ąžuolas“, žinoma, klaidą pasakytų. Nes žmogaus protas bei jo tartas žodis nėra tveriąs tiesą, bet tik atidengiąs ją, tveriančios jėgos realizuotą bei konkretizuotą individualinėmis formomis. Bet dieviškas žodis, kadangi yra tveriąs, iš kon-

krečių formų tiesos ne lukštena, bet ją realizuoja konkretinėmis formomis; dieviškoji meilė ne myli esantį gėrį, bet tveria gėrį, kurį paskui apsupa savo meile.

Taigi, V. Jėzus paskutinėje vakarienėje, konsekruodamas duoną ir vyną pats po duonos ir vyno pavidalais yra pasilikęs dieviškosios galybės dėka ir tai pasilikęs antgamtinės gyvybės maistu, maistu palaikančiu bei ugdančiu ją, t. y. keičiančiu į save, kaip šv. Augustinas yra išsireiškęs.

Tiesa, kad V. Jėzus tikrai yra Švč. Sakramente po duonos ir vyno pavidalais, pirmiesiems krikščionims buvo aiškesnė už dienos šviesą. Per aiškiai katakombose užsilikusieji paveikslai liudija jų gyvą tikėjimą į šią tiesą.

Nė 30 metų nepraėjus nuo to vakaro, kada V. Jėzus mums savo meilę parodė iki galo pasilikdamas tarp mūsų Švč. Sakramente iki pasaulio pabaigos, šv. Paulius savo laiške korintiečiams nupasakojęs, kaip V. Jėzus buvo įsteigęs Švč. Altoriaus Sakramentą, rašė: „Taigi, kas nors valgo tą duoną ir geria Viešpaties taurę nevertai, tas bus kaltas Viešpaties kūnu ir krauju" ir tuoj dar griežčiau pabrėžia: „Nes kas valgo ir geria nevertai (konsekruotą duoną ir konsekruotą vyną), tas valgo ir geria sau teismą, neatskirdamas Viešpaties kūno", t. y., neatskirdamas Viešpaties kūno, esančio po duonos bei vyno pavidalu, nuo paprastos duonos ir vyno. O ka-

da gi sakome mes, kad šitas štai žmogus yra kaltas vagystės ar žmogžudystės? Nu gi tada, kai jis iš tiesų tokį nusikaltimą yra padaręs. Taigi, šv. Paulius ir sako, kad tas, kuris nevertai valgo konsekruotą duoną ir geria konsekruotą vyną, daro tokį pat nusikaltimą, kaip kad išniekintų Viešpaties kūną ir kraują, esantį po žmogaus kūno ir kraujo pavidalais. Vienu žodžiu, šv. Paulius aiškiai stato lygybės ženklą tarp Viešpaties kūno ir kraujo ir Švč. Altoriaus Sakramento.

Žmogaus minties istorija liudija, kad beveik nėra tos tiesos, kurios nebūtų kas nors neigęs. Atsirado žmonių, kurie bandė ir šią tiesą, būtent: kad Kristus yra Švč. Sakramente, neigti. Atėjo momentas šią tiesą apginti, kad klaidos miražai jos neužtemdytų žmonių protuose. Ex professo tikėjimo bei doros tiesų gynėja paties V. Jėzaus yra palikta Bažnyčia. Ji stovi ant dieviškos neklaidingumo uolos, į kurią sudužta visi nuodėmės bei klaidos antplūdžiai ir po to nuo tos uolos tikroji tiesa dar skaidriau sušvinta. Tarp kitų visuotinųjų santarybų ir tridentiškė iškilmingai pakartojo pirmųjų krikščionių tikėjimą į tiesą, kad Švč. Altoriaus Sakramente yra V. Jėzus su žmogiškąja ir dieviškąja prigimtimi ir su dieviškos asmenybės majestotu.

Bet Dievas yra ne tik visa ko Viešpats, bet taip pat gerasis žmonijos Tėvas. Jis žinojo žmogaus proto silpnumą kovoje už tikrąją tiesą prieš antplūdžius tariamųjų tiesų, t. y. klaidų tie-

sos skaruliais prisidengusių. Todėl amžiams bėgant, kad taip pat palengvintų žmogaus protui nusilenkti šiai tiesai, yra daugeliu stebuklų ją patvirtinęs. Iš jų šiandien galime prisiminti kad ir pav. Bolsenos stebuklą, įvykusį 1263 metais, kai iš konsekruotos ostijos per šv. Mišias pradėjo tekėti kraujas ir suliejo korporalą. Tą įvykį matė ir vertino kritiškiausi ir giliausi to laiko protai, kaip tai Tomas Akvinietis, Bonaventūra. Ištyrus stebuklo tikrumą, tuolaikinis popiežius Urbonas IV pavedė abiem minėtiems mokslininkams sustatyti hymnus garbei V. Jėzaus kūno ir kraujo, esančio Švč. Sakramente ir jau 1264 metais tas pats popiežius įsteigė Dievo Kūno šventę, kurią mes kasmet švenčiame iškilmingomis procesijomis reikšdami dievišką pagarbą V. Jėzui esančiam Švč. Sakramente ir šiaip dažnai bažnyčiose giedame ta proga sustatytus Tomo Akviniečio hymnus **O salutaris . . . , Tantum ergo . . . , Pange Lingua . . .** ir garbiname V. Jėzaus dieviškąjį majestotą prisidengusį duonos ir vyno pavidalais. Taip pat galime prisiminti atsitikimą su dviems Lyono Universiteto profesoriais. Po Prancūzų revoliucijos pietinėj Prancūzijoje Ars'o miestelyje darbavosi švento gyvenimo kun. Jonas Vieney. Jo šventas gyvenimas traukė į Ars'ą minias, ieškančias tikrosios tiesos šviesos, trokštančias tyriosios meilės šilumos. Vieną gražią dieną pasiryžo du Lyono Universiteto profesoriai nuvykti į Ars'ą ir patyrinėti, kas

ten traukia žmonių minias. Kaip sutarė taip ir padarė. Atvykę nuėjo į bažnyčią. Tuoj kun. Vieney išėjo laikyti šv. Mišių. Per šv. Mišias stebėjosi abu žmonių religiniu fanatizmu. Taip jie vadino jų pamaldumą. Bet štai, prieš dalydamas šv. Komuniją, kun. atsisuka į žmones su Švenčiausiu ir kalba žodius: Ecce agnus Dei... Baigus žodžius kalbėti profesoriai mato ir savo akimis netiki: išskrenda iš kunigo rankų ostija, perskrenda iš lengvo erdvę iki pirmojo asmens pasiruošusio priimti šv. Komuniją ir nusileidžia jam ant liežuvio. Perkūnas, trenkęs iš giedro dangaus, būtų tokio įspūdžio nepadaręs jiedviem. Puola ant kelių ir garbina Viešpatį Švč. Sakramente. Vienas jų net tapo kunigu domininkonu.

Taigi visai dera, kad minėdami vakarą, kuriame V. Jėzus mus numylėjo iki galui, ir rado savo dieviškosios išminties lobynuose būdą pasilikti tarp mūsų iki pasaulio pabaigai, nulenktume savo protą tai tiesai, visa savo būtybe dvasioje pultume prieš Švč. Sakramentą, esantį jame Dieviškąjį majestotą ir melstume, kad jis uždegtų mūsų širdis galinga meile, kad ir mes už tą begalinę V. Jėzaus meilę liktume ištikimi jo meilei iki šio žemiško gyvenimo pabaigai.

KĄ VIEŠPATS JĖZUS VEIKIA ŠVČ. SAKRAMENTE

Manyje visa gyvenimo ir dorybės viltis

— *Ekli 24, 25.*

Ne vienam giliau mąstančiam gali ateiti galvon klausimas: ką gi Viešpats Jėzus nuolat veikia Švč. Altoriaus Sakramente? Klausimas yra visai protingas. Mat, iš vienos pusės aišku, kad V. Jėzus, kaip Dievas, būdamas tyras aktas, negali neveikti, ir kaip žmogus, negali būti neveiklus, kuris baudė gyvybės atėmimu figos medį už nevaisingumą ir laikė baustinu amžino kalėjimo bausmėmis žmogų, kuris nieko gero nedarė. Iš antros pusės, veltui pridėję ausį prie Altoriaus Namelio durų klausytume: neišgirstume jokio trukšmo, jokio kvėpavimo, jokio gyvybės ženklo, juslėmis pažįstamo. Veltui įsmeigę akių žvilgsnį į duonos pavidalą, po kuriuo slepiasi V. Jėzus, žiūrėtume: nepamatytume jokio judesio. Veltui klaustume mūsų vaizduotės, ką Jėzus veikia Altoriaus Namelyje. Nors ji ir būtų lakiausia yra bejėgė pavaizduoti vaizdžiai, ką Jėzus ten veikia. Čia tik protas giliai įsitikrinęs bei įsitikinęs V. Jėzaus dievybe ir sveikai bei nuosekliai galvodamas tesugeba, mūsų norą sužinoti, ką Jėzus veikia Švč. Sakramente, patenkinti. Jis, pasisto-

jęs ant prigimtosios tiesos — pagal būseną ir veikseną — išvysta tikėjimo šviesos nušviestas erdves, pamato, ką Jėzus veikia pasislėpęs po duonos ir vyno pavidalais. Trumpai, genijaus gilumu bei paprastumu, šv. Augustinas sako, kad V. Jėzaus gyvenimas Švč. Sakramente yra ne kas kita, kaip Jo mirtingojo gyvenimo tęsinys. Tai yra, V. Jėzus Švč. Sakramente veikia amžiams bėgant tai, ką yra veikęs gyvendamas prieš devynioliką šimtmečių mirtingojo žmogaus gyvenimu Palestinoje. Ir kaip tada perėjo gera darydamas ir visus gydydamas, mokindamas tiesos kelio, taip daro ir šiandien, taip darys ryt ir visuomet. Konkrečiau, kaip tada gyveno tarp žmonių, kad jiems gera darytų, juos mokintų bei gydytų sielos ir kūno ligas ir save jų sielų gerovei paaukotų, taip ir šiandien jis moko tiesos kelio, nors jo žodžiai kūno ausims negirdimi; jis gydo sielų ligas, kurios nepalyginamai sunkiau gydomos už kūno ligas; jis guodžia nusiminusius, ramina nuliūdusius, stiprina ilstančius, atgaivina išaikvojusius savo dvasios energiją kovoje už dangiškąją laimę.

Taip. Jis moko šiandien ne skambiais žodžiais, sklindančiais oro bangomis, kaip turime gyventi, kad savyje išryškinę dangaus Tėvo paveikslą, taptume verti po mirties jo tėviškų buveinių paveldėtojai. Jis šiandien kalba mūsų dvasiai pačia stipriausia kalba, kuriai niekas negali prieštarauti. Jis kalba pavyzdžiu. Jis, prisideng-

damas paprastos duonos pavidalais, tarsi mums nuolat primena: žmogau, neieškok išorinėj garbėj bei blizgučiuose savo laimės, nes ten jos nerasi. Tarsi kalba: ieškok dvasinio kuklumo, o ne išorinio kuklumo, rūpinkis dvasios kilnumu, o ne išorės puikumu, siek arkitektorinės tvarkos dvasios gyvenime, o ne išoriniame savo kevale, rūpinkis vidaus švara ir blizgėjimu, o ne išorės žėrėjimu.

V. Jėzus Švč. Sakramente taip pat moko, kaip privalome elgtis su artimu. Jis taip numylėjo žmones, jog panoro tarp jų nuolat gyventi. Jis save už jų gerovę paaukojo ant meilės aukuro Kalvarijos kalno viršūnėje. Jis pasiliko jų sielos, gaivinamos antgamtine gyvybe, maistu neasimiliuojamu, bet atsimiliuojančiu. Panašiai, kaip ugnis ugnį didina, taip jis kaip maistas didina antgamtinį sielos gyvastingumą, daro ją pajėgesnę pažinti ir mylėti visa tai, kas yra dieviška, kas neatsiduoda savimeile ir zoologiškumu. Dieną naktį Altorių Nameliuose budėdamas, garbina už mus Dievo didybę bei gerumą, dėkoja mūsų vardu dangaus Tėvui už visą tą gerumą, kurį jis yra parodęs leisdamas žmogų gyventi, jį apdovanodamas prigimtais ir antgamtiniais talentais, dėkoja už visus pamokymus, kaip dera tuos talentus leisti procentuoti ir kur yra tie bankai, kuriuose, juos sudėję ne tik procentų — gerų darbų — negautume, bet ir patį pagrindinį kapitalą prarastume. Jis nuolat permal-

dauja Dievo teisingumą, nuolat mūsų nuodėmėmis įžeidžiamą, ypač šv. Mišių aukoje, sakramentaliai atnaujindamas Kalvarijos Kalno auką už žmoniją.

Dar daugiau. Jis nuolat meldžia mums reikalingos pagalbos kovoje už dangaus laimę. Tai dieviškasis atpirkimo laikų Mozė, kuris nuolat meldžia kovojantiems meilės kovas su blogiu pergalės, pagalbos bei ištvermės.

Duoda mums tiesiog dieviškosios kantrybės pavyzdį santykiuose su artimu. Mirtingam kūne būdamas buvo dieviškai kantrus. Už skriaudas atsilygindavo meile. Tačiau jo kančias, nors meile kvėpuojančias, visi matė. Šiandien niekas jo kančių negali pajusti: jos taip yra paslėptos, kad jokio skausmo nerodo niekinamas šventvagystėmis, jokis skundas negirdimas, kai jį esantį Švč. Sakramente ar erodiškai išjuokia, ar parizėjiškai persekioja, ar pilotiškai, neva mokslo teise remdamiesi, smerkia, ar budeliškai kankina. Jis yra meilė ir tik meilės atsakymą viskam teturi. Kaip kantriai jis dažnai visų apleistas, ištisas valandas laukia Altoriaus Namelyje ateinančiųjų. Jis meldžia už jį apleidusius, siunčia jiems šventus įkvėpimus būti geresniais, sąžiningesniais bei nuoširdesniais. Tai jo atsakymas jiems už jo apleidimą. Ar dar galim bent svajoti dar kilnesnį artimo meilės Mokytoją?

Taip pat moko, kaip mes privalome gerbti savo dankaus Tėvą, jį mylėti, jo šventos valios

parėdymams sūniškai paklusti. Jis, kol gyveno mirtinguoju gyvenimu, dažnai sakydavo: mano maistas yra pildyti dangaus Tėvo valią. Jis nuolat melsdavosi: Tėve, tebūnie, kaip tu nori. Tai Jėzaus gyvenimo praktiškiausia ir protingiausia norma. Ir šiandien V. Jėzus ta pačia linija tęsia savo eucharistiškąjį gyvenimą. Per pranašus yra kalbėjęs Dievas seniesiems, kad žmonijos gelbėtojo dinamiškas vardas būsiąs Dievas su mumis (Emanuel). Šiandien pervaizdžiai V. Jėzus Altorių Nameliuose gyvendamas, atsako šiai Dievo valiai. Tikrai šiandien galime sakyti, kad V. Jėzui jo gyvensenos atžvilgiu geriausiai tinkąs vardas: Dievas su mumis!

V. Jėzus, Šv. Sakramente būdamas, ne tik tęsia savo mokytojavimo darbą, kurį dirbo prieš devynioliką amžių Pelestinoje, bet taip pat, kaip anais laikais, besikreipiančius gydo iš įvairiausių ligų, žinoma, dažniausia iš sielos ligų. Kiek ir šiandien evangeliškų karininkų, puolę prieš Jėzų, prašo: Viešpatie, išgydyk mano tarną iš nesąžiningumo ligos, iš savimeilės karštligės, iš ištvirkimo paralyžiaus, išmeldžia jam dvasios sveikatą. Kiek šiandien motinų, morališkai lavonėjantiems savo vaikeliams, ir išmeldžia iš Jėzaus dvasios prisikėlimą. Kiek šiandien Marijų ir Mortų saviesiems Lozoriams, ne keturias dienas gulėjusiems karste, bet dešimt... dvidešimt metų trūnėjusiems nuodėmės karste, išmeldžia prisikėlimo malonę. Kiek šiandien Lozo-

rių, išgirdę dvasioje žodžius: Lozoriau, išeik iš kapo, palieka nuodėmės karstą, sutrauko jos raikščius, ir keliasi naujam dvasios gyvenimui. Iš tiesų, Jėzus ir šiandien ir rytoj tas pats, kuris buvo anais laikais. Tada paslėpęs dievybę po mirtingos žmogaus prigimties pavidalu, dieviška galybe gydė kūno ligas, dažniausia savo skelbiamai tiesai patvirtinti, ir sielos ligas — savo meilei įrodyti. Šiandien tai daro pasislėpęs po duonos pavidalais. Kai šiandien jo skelbtoji tiesa daugiau yra stebuklais patvirtinta, kaip protingas žmogus gali reikalauti, tai jo veikla reiškiasi daugiausia sielos žaizdų gydymu. Juk kiek kartų patys esame atgavę dvasios lygsvarą bei sveikatą puolę prieš jį, užsislėpusį Švč. Sakramente? Kiek kartų jis švč. Komunijoj mus atlankęs, grąžino mums norą gyventi, aukotis kitų gerovei bei karžykiškai nešti savo pareigų kryžių. Lavonai ir silpnieji ligoniai neturi jokio noro dirbti. Tas pat dvasios gyvenime. Kai mes buvome netekę to noro, tai rodė, kad mes arba meilės atžvilgiu lavonai, arba silpni dvasios ligoniai esame buvę. Atgavimas noro, jėgų dirbti, meilės — aukotis kitų gerovei, rodo mūsų dvasios sveikatos atgavimą. Iš tiesų, kiek kartų ją staigiai esame atgavę, kai kreipiamės prie dieviškojo Gydytojo, apsirengusio duonos pavidalo chalatu.

Jis yra gerasis mūsų sielos prietelis. Juk tiek kartų mes esame prie jo kreipęsi ir niekad neli-

kome nepaguosti, nesuraminti. Kiek kartų tenka matyti — įeina į bažnyčią žmogus: jo veido bruožai peraiškiai kalba, kokias dvasios kančias jis kenčia. Jo klaikios akys nusivylėlio žvilgsniu žėri. Priėjo prie altoriaus, kurio Namelyje yra Jėzus. Nereikia psichologo, kad pamatytume, kaip jis nuoširdžiai guodžiasi savo dieviškajam Prieteliui. Jo veidas keičiasi, rimsta jo sielos bangos, kaip anais laikais Genezareto ežero pajutusios Jėzaus dieviškąją galią. Jo veidas šviečiasi, pradeda spindėti pasiryžimu gyventi. Jis suprastas geriau, kaip pats galėjo tikėtis, paguostas nuoširdžiau, kaip galėjo pats nujausti. Prieš šiuos gyvenimo faktus nedera užmerkti akių: jie yra perryškūs ir perdažni, kad juos neigdami ar ignoruodami, galėtume dar protingu ir akyliu žmogum vadintis.

Tad, kai V. Jėzus Švč Sakramente taip dvasiškai apčiuopiamai, tarsi tęsia savo mirtingojo gyvenimo veiklą tarp mūsų, tai mes turime tatai įvertinti ir bent su tokiu pat nuoširdumu prie jo kreiptis, su kokiu prie jo kreipdavos kilniosios asmenybės jam mirtingam kūne gyvenant.

KĄ TAU SAKO MIRTIS

Žmogaus dienos kaip žolė, jos žydi, kaip lauko gėlė.

— Ps. 102, 15

Žmogus iš prigimties veržiasi visa žinoti, visa suprasti, kas tik jo dėmesį patraukia. O žmogaus dėmesį sugeba patraukti tik tai, kas daugiau ar mažiau su jo laimės troškimu bei tos laimės siekimu turi sąryšio. Dalykai, kurių pasiturėjimas tiesioginiai suteikia šiokio ar tokio žmogui patenkinimo, kaip teigiamai atsaką į jo laimės troškimą, labiau jo dėmesį patraukia — greitesnis yra žmogus juos suvokti bei jais aktyviai rūpintis. Kiti gi dalykai, kurie savyje kaip toki jokio pasitenkinimo žmogui negali suteikti, o priešingai — dar yra arba kliūtis pasitenkinti žemiškos laimės blizgučiais, kaip kentėjimai, arba grąso Demoklo kardu visai žmogaus šios žemės laimei, kaip mirtis, tai kaip neigiamai tiesioginiai atsaką žmogaus laimės troškimui, sukelia žmoguje nerimo, noro bei pastangų nuo jų pabėgti. Šitokios psichologinės būsenos poveikyje sunkoka yra žmogui minėtų dalykų objektyvią bei pozityvią prasmę suvokti. Kad mirsime, taip šis faktas kiekvienam iš mūsų yra aiškus, kad niekuomet jo aiškumo neužtemdo net jokis abejojimas. Taigi, žmogui iš vienos pusės gerai žinančiam, kad nuo mirties neišbėgs, iš

antros pusės, poveikyje minėtos psichologinės būsenos, neturinčiam noro suvokti mirties pozityvią prasmę, liekasi pasinerti šio gyvenimo rūpesčiuose taip, kad jo dėmesyje mirties faktui neliktų vietos. Ir gyvena tada toks žmogus, tarsi mirties nebūtų. Ir nepasijunta toks žmogus, kai tampa panašus į strausą, kuris įkišdamas galvą į smėlį ir dėka šio veiksmo nematydamas medžiotojų, jaučiasi būk jam jau negręsia pavojus.

Išmintinga yra nesielgti žmogui mirties fakto akivaizdoje taip, kaip elgiasi strausas akivaizdoje gresiančio jam pavojaus. Jei žmogus kelyje į laimę randa neišvengiamai mirties faktą, tai privalo aiškiai pastatyti sau klausimą, kaip privalu sutikti šį faktą, kad jis neatplėštų jo nuo tikrosios laimės; kitais žodžiais, — ką mums sako mirties faktas apie žmogaus gyvenimą, kurio pabaiga yra mirtis.

Mirtis yra ne kas kita, kaip sugriuvimas žemiškojo žmogaus gyvenimo. Bet klausimas gali kilti, ar yra žmoguje kas nors, kas išgyvena šį sugriuvimą, t. y. ar yra žmoguje kas nors, kas toliau liekasi gyventi. Žinome gerai, kad irimui pasiduoda tik tie dalykai, kurie yra apspręsti kiekybiniais santykiais. Taigi, žmogaus kūnas, jutimai, net vaizdai, kaip apspręsti kiekybiniais santykiais yra palenkti irimo dėsniui, ir todėl yra taip pat palenkti mirties ardomajam veikimui. Bet žmoguje be minėtų dalykų yra sąvo-

kos: proto padariniai, kurie kaip toki, jokiais kiekybiniais santykiais nėra apspręsti. Pavyzdžiui, turime aiškią sąvoką, kas yra šimtakampis, nors minėtos geometrinės figūros vaizdo ir negalime susidaryti. Taip pat gerai suvokiame, kas yra laimė, teisingumas, bet juk jų taip pat negalime įsivaizduoti. Tai rodo, kad šie dalykai nėra apspręsti kiekybiniais santykiais. Tad žmoguje yra dalykų, kurie nėra apspręsti kiekybiniais santykiais. Tie dalykai yra proto padariniai — sąvokos. Bet iš apraiškų sprendžiame apie dalykų prigimtį. Iš svogūno kvapo, nors svogūno ir nematome, sprendžiame apie jo buvimą arti mūsų. Cheminiai elementai dalyvauja reakcijose ne visi lygiai, bet kiekvienas taip, o ne kitaip dėl to, kad jis yra tokios, o ne kitokios prigimties. Pavyzdžiui, vienaip dalyvauja reakcijose siera, kitaip deguonis, — su vienais elementais vienas jungiasi, o su kitais antrasis. Ir todėl iš cheminių elementų nuosavaus dalyvavimo reakcijose sprendžiame apie tokio ar kitokio cheminio elemento buvimą. Jei norim būti logiški bei nuoseklūs, tai šitą tiesą, kad iš apraiškų sprendžiame apie tų apraiškų priežasties prigimtį, privalome pritaikinti ir žmogaus pažinime, o ne vien gamtos elementų pažinime. Taigi, jei žmoguje yra veikimo padarinių, kurie yra neapspręsti jokiais kiekybiniais santykiais, kaip jau esame matę, tai nuosekliai seka, kad žmoguje tų padarinių priežastis taip pat nėra

apspręsta kiekybiniais santykiais, kadangi padarinys negali būti aukštesnės prigimties už savo priežastį, nes tada šis tas atsirastų be jokios priežasties, kitaip sakant: iš nieko. O kas yra neapspręsta kiekybiniais santykiais, ne tik nepasiduoda jokiam irimui, bet yra tai nemedžiagiškas dalykas, nes medžiagos charakteringiausia savybė yra ta, kad ji yra kiekybiniais vienokiais ar kitokiais santykiais apspręsta. Šis žmogaus prigimties nemedžiagiškas, ir tuo irimui nepalenktas, pradas: priežastis padarinių, neapspręstų kiekybiniais santykiais — vadinasi siela.

Taigi, sugriuvus žemiškajam žmogaus gyvenimui, liekasi toliau gyventi žmogaus siela, jo tikrasis aš, visų jo veiksmų centras ir ašis. Dabar mums aiškus taip pat mirties aptarimas, kaip sielos atsiskyrimas nuo kūno. Tačiau vis dėlto mirtis yra žmogaus integralinės prigimties suardymas — atskyrimas jame medžiaginio prado nuo dvasinio ir todėl suprantama, dėl ko mirtis, kaip pasikėsinimas prieš žmogaus prigimties integralumą (pilnumą) kiekvienam žmogui kelia šiurpą.

Iš to, ką iki šiol suvokėm, matome, kad pirmiausia mirties faktas mus moko, jog su mirtimi ne viskas baigiasi, o mirtis tik užbaigia amžinai žemiškąjį žmogaus gyvenimą, ir tarsi atidaro vartus žmogui į amžinąjį gyvenimą, kuriuo siela, kaip nemirštama, po mirties gyvena. Dar

daugiau, — visi žmogiški darbai (nesakau žmogaus) turi savyje amžiną moralinį pradą, kaip nesunykstančios priežasties — sielos veikimo padariniai. Ir todėl nuoseklu, kad siela jais, kaip savais pasituri ir po mirties. Bet žmogaus darbai gali būti blogi ir gali būti geri arba visai jokios vertės neturėti iš atžvilgio į laimingą amžinybę, pagal tai, ar jie yra iš esmės priešingi laimingai amžinybei, kaip nuodėmės, ar jie yra padariniai sielos gyvos antgamtine gyvybe, arba jie yra žmogiškai geri, bet sielos negaivinamos antgamtinės gyvybės, padariniai. Taigi mirtis ne tik atbaigia šį žemišką žmogaus gyvenimą, ne tik atidaro bendrai amžinybės duris, bet atidaro duris į laimingą ar nelaimingą amžinybę, pagal tai, ar sielą išžengia iš šio gyvenimo gaivinama antgamtinės gyvybės — Dievo malonės, ar ne. Taigi mirtis pastato sielą prieš visų gėrybių Viešpatį, kad pagal tai, ar jai suteiktomis gėrybėmis ji naudojosi eiti keliu, objektyviai vedančiu tikrojon laimėn, ar išaikvojo jas pagal savus planus kurdama žemėje sau tariamąją laimę.

Šios bendrosios mirties fakto pamokos šviesoje daug kas žemiškajame žmogaus gyvenime aiškėja. Kitais žodžiais tariant, ši bendroji mirties pamoka yra tarsi objektyvusis mastas, kuriuo žmogus privalo vertinti šios žemės gėrybes bei jų suteikiamą žmogui laimę.

Pirmiausia seka, kaip artimiausioji minėtai pamokai išvada, kad žmogus negali sau šioj že-

mėj sukurti tikros laimės. Prileiskim, kad žmonija, žengdama pirmyn ir ištobulintų visas gyvenimo salygas ir žmonių santykius, kad žemėje rastųsi rojus. — Kas iš to visa, jei mirtis jį gali mums išplėšti. Kas iš tokio rojaus, jei kiekvieną valandėlę galiu netekti mylimųjų asmenų amžinai. Kas iš tokio rojaus, jei pats ryt ar poryt ištikšiu kaip muilo burbulas. O nėra pasaulyje galybės, kuri galėtų mirties naikinantį darbą sustabdyti.

Bet iš nesugebėjimo šiuos fantastiškus planus realizuoti visai neseka, kad žmogus neprivalo rūpinti palengvinti šios žemės kelionę — gyvenimą, nes kelionė visuomet protinga palengvinti, tik ne sąskaiton kelionės tikslo, o taip, kad ir tikslo atžvilgiu būtų ir lengvesnė, ir patogesnė pačiam keleiviui.

Iš to, kas tik ką pasakyta vėl nuosekliai seka, kad šis mūs gyvenimas yra tik kelionė į amžinybę, ir kad tikrąją laimę galime rasti tik laimingoj amžinybėj. O šią pastarąją galime pasiekti tik per šį gyvenimą orientuodamiesi laimingos amžinybės linkui. Taigi, visa, kas mūs dėmesį bei orientacijos linkmę gali nukreipti nuo kelio, vedančio į laimingą amžinybę, yra kelionės kliūtys.

Viena kita iš šios kelionės kliūčių, dažniau suklaidinančių žmones, dera čia bent trumpai mirties fakto šviesoje įvertinti, tai yra paklausti savo dvasios gilumoje, ką mirtis mums apie tuos dalykus sako.

Daugelis žmonių mano turtuose rasią laimę, užmiršdami, kad nieko ateidami į šį pasaulį iš jų neatsinešė ir nieko neišsineš, ir kad turtai naudingi tik tiek, kiek jie tarnauja tokioms, o ne kitokioms visuomeninio gyvenimo sąlygoms esant, palaikyti bei kilninti savo žmogiškajam gyvenimui. Todėl iš tiesų, kaip valgymas, kaip toks, nėra sau tikslas, taip ir turtai. O jei taip, tai pats jų pasiturėjimas, kaip toks, negali žmogui jokios laimės suteikti. Bet ji yra tik priemonė žmogui patenkinti savo šios žemės reikalus.

Taigi, žmogus gali manyti, kad jis patenkindamas savo valgymo ir gėrimo apetitą gali būti laimingas. Bet tokio manymo klaidingumas, mirties fakto šviesoje per aiškus, kad dar reiktų įrodinėti. Juk laimė žmogaus yra laimingas gyvenimas. O valgome tik tam, kad gyventume. Taigi valgymo ir gėrimo apetito patenkinimas yra tik priemonė gyventi.

Bet gali žmogus kūno pagedimų poveikyje bandyti sau laimę rasti jų patenkinime. Mirtis vėl per įsakmiai byloja, kad čia žmogus tikros laimės, patenkinančios jo būtybės giliausius troškimus — amžinai būti laimingu be jokios pertraukos, negali rasti. Ir vėl mirties fakto šviesoje žmogaus protas sako, kad kūno pageidimai bei jo reikalai tik tiek ir taip patenkintini, kad jie nepažeisdami tikrojo mūsų žmogiškumo bei dieviškumo antgamtinės gyvybės atžvilgiu, mus ne-

nukreiptų nuo kelio, vedančio per šį žemės gyvenimą į amžinąją laimę.

Taip pat yra žmonių, kurie viliasi laimę rasti šios žemės garbėje. Bet vėl mirtis sako, kad šios žemės garbė, sulyginus su amžinuoju pomirtiniu gyvenimu, greičiau praeina, negu užgęsta meteoro šviesa, greičiau, negu pranyksta žaibo šviesa, ir todėl ne čia esą žmogaus laimės šaltinis. Šio pasaulio garbė tiek yra gera, kiek ji padeda, arba bent netrukdo, orientuotis šios žemės gyvenime amžinosios laimės linkui.

— — — — — —

Iš to bendrojo fakto, kad nė vienas nežinome, kada mirsim, — o miršta žmonės įvairiausio amžiaus, įvairiausių išsilavinimų, įvairiausiose aplinkybėse, — mirtis mums sako, kad ji ir mūs kiekvieną užklups netikėtai. Net ir tada, kai visi mūsų namiškiai, gydytojas, vienu žodžiu, visi žinos, kad mes tuoj mirsime. Tada tik mes vieni manysime, dar ilgiau gyventi, negu jie bent mano. Ir net de fakto paskutinį kartą atsikvėpdami, dar manysime, kad mums liko dar bent vieną kartą atsikvėpti. Mirštančiajam mirtis visuomet daugiau ar mažiau yra netikėta. Juk tiek kartų sirgo ir laimingai pasveiko, tiek kartų keliavo ir sveikas sugrįžo ir iš to viso daro sau žmogus klaidingą išvadą, kad ir dabartis yra apdrausta nuo mirties, ar tai būtų kelionėje, ar namieje, ar ligos ar poilsio guolyje, ar jaunystė ar senatvė. Viena aišku, kad kaip šioj

žemėj nėra galybės mus išgelbstančios iš mirties nagų, taip nėra nė įstaigos, kurioje galėtume apsidrausti nuo mirties netikėtinumo.

Taigi, protinga taip elgtis, kad mirties netikėtinumas mus neišgąsdintų, panašiai kaip kareivių, kurie yra gerai pasiruošę atremti priešą; tokių priešo pasirodymas ne tik negąsdina, bet net jiems šviečia pergalės viltimi. Taip ir šios žemės gyvenime, toj meilės kovoje už tikrąją laimę, jei netapsime dezertyrai darydami nuodėmę, tai mirtis, kaip garbingai kovojantiems, bus mūs ištikimos kovos apvainikavimas amžinąja laime. Ir ištiesų, stovintiems šiame gyvenime garbingai amžinosios laimės sargyboje, mirtis, kaip rašo Marija Pečkauskaitė savo „Senajame Dvare" yra „tai juokas pasislėpęs už ašarų, džiaugsmas už sopulių, tai baltažiedžio žiedas po sudžiūvusiais lapais". Ji mums tada ne tik nebaisi, bet yra geroji mokytoja, kuri mus moko, ko kuris dalykas žmogui tikrai yra vertas. Šito ji moko visus, bet jos pamoką tik tikrieji kovotojai už tikrąją laimę sugeba laiku suprasti. Ateis laikas — supras jos pamoką ir kiti. O... kad tik tai įvyktų ne pervėlai!

BENDRAVIMAS SU MIRUSIAIS

Melskitės vieni už kitus, kad būtumėte išgelbėti, nes daug gali nuolatinė teisiojo malda.
— *Jok. 5, 16.*

Žmogaus minties istorija liudija, kad pagal supratimą mirusių būsenos keičiasi taip pat supratimas bendravimo su mirusiais. Žmonės, kurie mano, kad su žmogaus mirtimi baigiasi žmogaus visoks gyvenimas, gali turėti tik moralinio ryšio su mirusiųjų liekanomis, kiek šios gyvai primena to žmogaus nuveiktus darbus. Konkrečiai šis bendravimas reiškiasi vien žmogaus liekanų vienokiu ar kitokiu pagerbimu. Tačiau šis bendravimas su mirusiais yra lėkštas, ir visumoj net klaidingas, kaip remiasis klaidingu pagrindu, kad su žmogaus mirtimi viskas baigiasi. Nes esant žmoguje kiekybiniais santykiais neapspręstų veikimų bei šiųjų išdavų, kaip protavimas ir sąvokos, yra ir priežastis jų taip pat kiekybiniais santykiais neapspręsta ir todėl nepalenkta jokiam irimui bei sunykimui. Tas žmogaus būtybės pradas ir vadinasi siela. Ji teikia visai žmogiškajai būtybei žmogišką buvimą ir pragyvena mirties katastrofą.

Tad nestebėtina, jog pas visas tautas, beveik be išminties, yra intuityvinis nujautimas bei įsitikinimas, kad žmogaus siela turi gyveni-

mą ir atsiskyrus nuo kūno. Tik į klausimą, kokia yra sielos būsena, jai atsiskyrus nuo kūno, ir koks galimas jos bendravimas su gyvaisiais, žmonijos istorijoj yra duoti įvairūs atsakymai. Deginimas su lavonais jo artimųjų ir jo daiktų, bent daugumoj, rodo, kad tie žmonės manė, jog sielos gyvenimas po mirties yra visai panašus į žemiškąjį žmogaus gyvenimą. Manymas, kad mirusių sielos tiesioginiai įsikiša į gyvųjų žemiškąjį gyvenimą jiems padėdamos ar kenkdamos, taip pat rodo, tik per materialistiškai suprastą, bet esmėj teisingą supratimą, kad tarp mirusiųjų ir gyvųjų yra bendravimas, tik koks jis yra de facto, buvo klystama ne vieną kartą. Panašiai kaip supratimas prigimties įstatymo: mylėti savo tėvus, yra bendras visiems sveikiems žmonėms, bet kaip ta meilė turi konkrečiai gyvenime pasireikšti, buvo suprasta ir klaidingai. Juk buvo žmonių, kurie manė teikią meilės patarnavimą tėvams, kai badu juos numarindami, jiems padeda užbaigti vargingą senatvės gyvenimą. Bet mums aišku, kad čia tik konkretus pritaikymas prigimties įstatymo yra klaidingas.

Kristus, atėjęs į pasaulį, kad pasaulyje gyvenantiems žmonėms atidarytų vartus į tikrąją bei amžinąją jų laimę, ne tik savo pavyzdžiu parodė kelią vedantį ten, bet taip pat savo pamokymais yra išaiškinęs daugelį žmogaus, tiek žemiškojo, tiek ir pomirtinio gyvenimo dalykų.

Jis savo dieviškuoju autoritetu yra ne tik patvirtinęs tai, ką žmogus ir savo prigimtuoju protu, atsargiai svarstydamas, gali prieiti bei surasti, būtent: kad žmogaus siela po mirties gyvena; bet yra ir tai pamokęs, koks sielų yra gyvenimas po mirties ir koks tarp jų ir gyvųjų yra bendravimas.

Iš palyginimo apie turtuolį ir vargšą Lozorių aišku, kad sielų likimas po mirties, pagal dieviškąjį mokslą, nėra lygus. Pasikalbėjime su Nikodemu Kristus aiškiai pabrėžia reikalą atgimti naujam antgamtiniam gyvenimui, norint įeiti į dangaus karalystę. Iš palyginimo, kuriame Kristus save prilygina vynmedžiui, o žmones vynmedžio šakelėms, visą gyvybę iš vynmedžio teturinčioms, seka, kad Kristuje (antgamtinio gyvenimo atžvilgiu) visi esame broliai ir sesers ir tai net dar iš esmės tampresniuose ryšiuose, negu kraujo atžvilgiu visi žmonės yra broliai ir sesers.

Čia tenka pažymėti, kad antgamtinis gyvenimas nenaikina prigimtojo žmogaus gyvenimo, bet jį pastato į tikrąsias jo vėžes ir pakilnina. Kaip, pav., žmogus, prigimtojo gyvenimo atžvilgiu, yra visuomeniška būtybė, reikalinga visuomeniško gyvenimo, kad galėtų savo prigimtus reikalus patenkinti. Šio visuomeniško žmogaus prigimties pobūdžio antgamtinis gyvenimas ne tik nenaikina, bet neišsakomai pakilnina, atbaigdamas pavienio žmogaus prigimtąjį gyveni-

mą antgamtiniu gyvenimu, o šiuo pastaruoju visus žmones sujungdamas į vieną didelę antgamtinę šeimą, kurioje visi esame broliai ir sesers Kristuje. Sakau: neišsakomai pakilnina, nes ne tik kad tarpusavius santykius grindžia artimo meilės, t. y. nesuinteresuotos meilės, veiksmais, bet patį visuomeninį gyvenimą iš laiko rėmų perkelia į amžinybės erdves.

Tad jau šioj žemėj gyvendami, žmonės gali būti surišti ne vien prigimtosios giminystės ryšiais, bet ir antgamtinės giminystės ryšiais, kurie toli pralenkia laiko laiptus ir yra veiklios artimo meilės nuolat palaikomi.

Mirusiųjų sielos, kurios gyvena antgamtiniu gyvenimu, t. y. yra malonės stovyje, ir yra Dievo teisingumui už viską atsiteisusios šioj žemėje šventu gyvenimu, po mirties yra amžinai laimingoj būsenoj, nes yra pilnoje vienybėje su antgamtinės gyvybės ir amžinosios laimės Vynmedžiu — Kristumi.

Sielos, kurios yra atsiskyrusios su šiuo gyvenimu, turėdamos savyje antgamtinį gyvenimą, bet nėra pilnai atsiteisusios Dievo teisingumui, turi atsiteisti po mirties. Tai yra, turi atsikratyti nuodėmių (liekanų): prisirišimų prie tvarinių, nes niekas suteptas negali įeiti į Dangaus Karalystę. Kiekviena operacija yra skaudi. Dvasiška, neabejotina — dar skaudesnė. Tad šių sielų padėtis yra varginga, bet šviečia joms viltis amžinosios laimės.

Yra sielų, kurios atsiskiria su šiuo gyvenimu sunkioj nuodėmėj būdamos, t. y. neturėdamos savyje antgamtinio gyvenimo. Jos, antgamtinio gyvenimo atžvilgiu broliams ir seserims Kristuje yra lavonai, būtybės vertos teisingos Dievo bausmės. Dar daugiau. Būdamos nedori užvaizdos dangaus ir žemės Viešpaties gėrybių, kurias jis buvo joms davęs ne kam kitam, tik tam, kad apverstų savo tikrajai laimei Kristuje surasti, o ne tariamosios žemiškosios laimės rūmams kurti, turi atsakyti Dievo teisingumui už išaikvojimus. Jos, kaip nedoras evangelijos tarnas, yra ten Dievo teisingumo pasiųstos, kur amžinai negęsta neapykantos ugnis ir išmėtinėjimas nuolat jas graužia.

Dabar aišku, kad su mirusiais gyvųjų bendravimas yra įvairus, pagal tai, kurioj būsenoj yra ta ar kita siela.

Sieloms, kurios yra pilnai savo laimę pasiekusios, nieko netrūksta, nes jų visi kilnieji troškimai yra per pilnai patenkinti. Bet jos yra antgamtinio gyvenimo atžvilgiu, iš tikrųjų net broliai ir sesers tiems, kurie gyvena šioj žemėj ir yra malonės stovyje. Negali tad joms nerūpėti savo brolių ir seserų likimas, kol šie yra bandymo kelyje ir gali dar suklupti — netekti antgamtinio gyvenimo. Jos nuolat meldžia Viešpatį jiems pagelbos, ypač tada, kai šie prašo Viešpatį per jų užtarimą reikalingų malonių laimingai šio gyvenimo kovą kovoti. Gy-

vieji, kurie nėra malonės stovyje, jie yra de iure laimingųjų broliai ir sesers, t. y. jie gali tapti laimingųjų broliai ir sesers Kristuje, atgimdami antgamtiniam gyvenimui. Laimingosios sielos ne tik savo laime džiaugiasi, bet taip gi trokšta, kad ko didžiausis skaičius ja džiaugtųsi, nes jos gyvena Dievo ir artimo meile, t. y. neegoistine meile. Šiems jie meldžia iš Dievo jėgų atgimti antgamtiniam gyvenimui ir jame ištesėti, ypač kai jų užtarimo šiuose reikaluose jiems prašo gyvieji.

Mirusiųjų sielos, kurios nors ir turi savyje antgamtinį gyvenimą, bet turi pareigą atsiteisti Dievo teisingumui, jokio bendravimo iš savo pusės negali turėti nei su gyvais nei su laimingomis sielomis, kol pačios yra atsiteisimo padėtyje. Bet joms padėti, greičiau atsiteisti Dievo teisingumui, gali tik laimingosios sielos, tiek ypač gyvieji savo antgamtinės vertės gerybėmis — nuopelnais, nes sesers už seseris, broliai už brolius juk gali atsiteisti šeimyniniam teisingumui, didžiosios antgamtinės šeimos, kurios tėvas yra dangiškasis Tėvas. Čia kaip tik aiškiausiai ir pilniausiai randa pritaikymą pirmiau minėtas antgamtinio visuomeniškumo bei giminingumo principas.

Sielos nelaimingųjų, mirusiųjų mirtinoje nuodėmėje, neturi jokio ryšio nei su gyvaisiais nei su laimingosiomis sielomis. Ne tik dėl to taip yra, kad jas slėgia teisingojo Dievo bau-

džiančioji ranka, bet ir dėl to, kad jos laimingosioms sieloms, kaip de iure, taip jau ir de facto, amžinai yra amžini lavonai, antgamtinio gyvenimo atžvilgiu, to gyvenimo, kurio dėka jos yra kaip tik laimingos. Toks pat šių nelaimingųjų santykis yra ir su gyvaisiais esančiais malonės stovyje, t. y. gyvenančiais antgamtiniu gyvenimu.

Gyvieji, kurie nors ir yra sunkioj nuodėmėj, bet vis dėlto, ką veikia ar daro, daro ir veikia poveikyje troškimo sau laimės nors ir tariamos. Kai tuo tarpu sielos amžinai pasmerktųjų gyvena vien neapykanta sau ir visam tam, kas objektyviai gera. Tad ir tarp šių diametrališkai priešingais motyvais besivaduojančių, nors ir toj pačioj pražūties atmosferoj gyvenančių, nieko bendra negali būti iš esmės. Jei yra kartais šiokio tokio panašumo, tai tik pripuolamas, kai neapkenčiama to pačio išorės gėrio.

Pasitikėdami Dievo gailestingumo bei antgamtiško visuomeniškumo realiu gaivalingumu, galime manyti, kad mūsų brangiųjų pažįstamų vėlės yra atsiteisimo padėtyje ir jų būklė mus įpareigoja ištiesti jiems tikrosios pagalbos ranką.

TIKROJI PERGALĖ*

Žmogaus gyvenimas ant žemės yra kareiviavimas, ir jo dienos, kaip samdininko dienos.

— Jobo 7, 1.

Dažnai mes savo kalboje vartojame žodį „pergalė". Tad yra naudinga bei protinga nors retkarčiais giliau įsisąmoninti į tai, kas tuo žodžiu yra pasakoma. Tam geresnės progos negalim nė norėti už šią dieną, kai bažnytinių pamaldų poveikyje, gyvename pergalės dvasia.

Kai žmogus panori iš tos vietos, kurioj yra, vykti kiton, vien jo noro neužtenka, kad jis atsirastų jo norimoj vietoj. Jis turi įtempti savo jėgas ir aktyviomis pastangomis realizuoti savo norą — pasiryžimą, t. y. jis turi savo jėgų dėka atlikti kelią, kuris yra tarp jo ir naujosios vietos. Toje kelionėje jam tenka ne vieną kliūtį nugalėti, ne vieno pavojaus išvengti ir pakelti kelionės, kaip tokios, nuovargį. Kaip matom to žmogaus noras patekti į naują vietą, gali įvykti dėka jo pastangų, pergalinčių kelionės sunkumus. Iš atžvilgio į kiekvieną nugalėtą kelionės sunkumą jis yra pergalėtojas; kiekvienas toks laimėjimas jo širdyje įžiebia pergalės džiaugsmą. Pavienių kelionės sunkumų nugalėjimas iš atžvilgio į

---

* Pasakyta Velykų pirmąją dieną 1935.

nugalėtąsias kliūtis suteikia minėtam keleiviui pilną pergalę. Tačiau pilna pergale iš atžvilgio į pavienių pastangų tikslą — naująją vietą jis tik tada gali džiaugtis, kai jis, nugalėjęs visas kliūtis, pasijus esąs norimoj vietoj. Taigi, kalbamas keleivis tik tada kovoj už tikslą yra pilnas pergalėtojas, kai jau yra pasiekęs tikslą, nugalėdamas visas pasitaikančias kelyje į tą tikslą kliūtis, pavojus bei sunkenybes.

Iš šio pavyzdžio galime daryti, apibendrinimo keliu, išvadas bendrai apie žmogaus kovą už savo laimę. Juk kaip minėto pavyzdžio keleivis panorėjo būti tam tikroj naujoj vietoj tik dėl to, kad jis manė ten rasti vienokių ar kitokių savo reikalų patenkinimą, taip ir kiekvienas žmogus, laimės troškimo poveikyje, norėdamas savo tų ar kitų reikalų patenkinimą turėti, privalo pasitaikančias sunkenybes nugalėti. Nes kepti karveliai niekam nelekia į burną. Kai dėka savo pastangų, nugalėjęs pasitaikiusias kliūtis į siekiamą gėrį, džiaugiasi jo pasiturėjimu, suteikiančiu jam siektų reikalų patenkinimą, — jis yra laimėtojas siekto gėrio, jis yra pergalėtojas pasitaikiusių sunkumų. Taigi, kaip matom, kiekvieno žmogaus veikimą, gerą ar blogą, jei tik žmogus tuo sau šį tą atsiekia, lydi ir laimėjimas ir pergalėjimas; laimėjimas — siekto gėrio, pergalėjimas — pasitaikiusių kliūčių. Pavyzdžiui, net vagystę, kaip veiksmą, taip pat lydi laimėjimas, nes vagis tuo veiksmu sau šiokį ar tokį

gėrį įsigyjo, ir pergalėjimas — juk tiek pasitaikiusių kliūčių turėjo nugalėti.

Panašiai yra ir tautų gyvenime. Kiekvieną tautinę pastangą laimėti tikrą tautos stiprybę, — tai yra: dorinį tautos atsparumą gyvenimo sunkenybėms bei religinį gyvastingumą atbaigiantį dorines tautos pastangas, lydi laimėjimas iš atžvilgio į pasiektą vertybę, ir pergalėjimas — iš atžvilgio į nugalėtas kliūtis. Tas pat randama ir tarptautiniame gyvenime. Vienos tautos žygį prieš kitą, jei tik juo tokių ar kitokių gėrybių įgyjama, lydi laimėjimas ir pergalė.

Bet kadangi žmogiškų veiksmų gerumas ir blogumas pareina nuo jų teisingumo artimiausio tikslo — objekto, tai aišku, kad veiksmas, tikriau sakant visas kompleksas veiksmų, kurie vadinasi laimėjimu, yra geras ar blogas pagal tai, ar laimėtas gėris moraliniu atžvilgiu yra geras ar blogas, ir ar laimėjimo kelias taip pat morališkai geras ar blogas. Nes tikslas, nekeisdamas priemonių prigimties, nepateisina iš savęs blogų priemonių. O juk tik morališkai geras žmogaus veiksmas yra tikrai žmogiškas. Taigi, vertas žmogaus yra tik toks laimėjimas, kuris ir būdo atžvilgiu ir laimėto gėrio atžvilgiu nežemina žmogaus, kaip protingos būtybės. Visi kiti laimėjimai žmogiškumo atžvilgiu yra tariami laimėjimai, tai yra turį vardą ir išvaizdą laimėjimo, kai žiūrime į juos kaip į veiksmus, bet yra tikri pralaimėjimai žmogiškumo sąskaiton. Tad vagis,

gerai pavogęs arklį, džiaugiasi neva laimėjimu, bet savo žmogiškumo sąskaiton. Juk tikrasis pralaimėjimas bet kurios būtybės yra tada, kai ji kovoje už savo buvimą ko nors nustoja savo prigimties sąskaiton. Vagis kaip ir kiekvienas nusidėjėlis, kaip žmogus, protinga būtybė, savo nemoraliniu veiksmu ne tik paneigia darbų kalba savo buvimą kaip protingos būtybės, bet dar realų turi nuostolį. Nes kiekvienas blogas darbas kala jo prigimtyje blogųjų įpročių grandines, kuriomis rengiasi jo tikrąjį žmogiškumą prikalti prie nedorovės gėdos stulpo. Ir jis pats, neigiamu savo protingos prigimties atžvilgiu darbu, yra pats vyriausias kalvis minėtųjų grandinių.

Tad tikras žmogaus laimėjimas, jo tikrai vertas, yra kiekvienas geras moraliniu atžvilgiu darbas. Tautos tikras laimėjimas yra tik tas, kuris stiprina sutelktas tautos kūne tikrai žmogiškąsias jėgas. Tikras vienos tautos kitos atžvilgiu laimėjimas tik tas yra, kuris neišeidamas iš tarptautinio teisingumo ribų atneša tautai apčiuopiamų moralinių ar materialinių laimėjimų.

Kelias yra toks ar kitoks pareina nuo to, ar jis veda į vieną ar kitą vietą. Pav. Kauno gyventojai plentą, kuriuo eidami gali pasiekti Marijampolę, vadina Marijampolės plentu, o tą plentą, kuriuo eidami gali patekti į Ukmergę — Ukmergės plentu. Pergalėjimas, kaip jau anksčiau matėm, yra kelias į laimėjimą. Taigi, pergalėjimas, kuris veda į tikrą bei visišką kurio

nors objektyviai tikro gėrio laimėjimą, yra tikras pergalėjimas. Pergalėjimas, kuris veda tik į dalinį gėrio laimėjimą, yra dalinis. Pergalėjimas, kuris veda į tariamųjų gėrių laimėjimą ar tik tariamąjį laimėjimą tikro gėrio, yra joks pergalėjimas, bet, atvirai sakant, yra tikras pralaimėjimas ar siekiamo gėrio atžvilgiu, ar paties siekėjo žmogiškumo sąskaiton. Bet į gerą tikslą, kaip tokį, veda tik geri, arba iš esmės indiferentūs keliai, ir tarnauja tik geros, arba iš esmės indiferenčios priemonės. Tad vertė pergalėjimo, kaip tokio, pareina ne vien nuo laimėto juo gėrio, bet ir nuo to, ar jis kaip veiksmas ar veiksmų kompleksas yra moraliai geras, tai yra: ar jame nėra nieko, kas žemintų žmogiškumą. Nes jei taip būtų, tai toks pergalėjimas geriausiu atveju veda tik į tariamąjį laimėjimą.

Bet žmogaus gyvenimas yra kova už laimę. Žinome, kad žmogus šioj žemėj laimės rasti negali: tai per iškalbingai mums kiekvienam sako mirtis. Tikrąją laimę žmogus gali rasti tik laimingoj amžinybėj, tai yra tik tada, kai apleidžia šį gyvenimą gaivinamas antgamtinės gyvybės — Dievo malonės. Tokioj padėty esąs žmogus yra gyvas dangiškosios tėvynės atžvilgiu, ir kaip toks iš Dievo gerumo, turi teisę ją paveldėti. Kitu atveju jis yra lavonas tos laimingosios tėvynės atžvilgiu. O lavonai juk tėviškių nepaveldi. Dar daugiau, lavonas iš savo kaltės ir todėl vertas pasmerkimo.

Šių tiesų šviesoje aiškėja, kuri pergalė yra tikra, kuri tariama, kokia pergalė yra tik dalinė, kokia pilnutinė.

Pergalė šios žemės gyvenimo kovoje už tikrąją būsimojo gyvenimo laimę, yra tikra pergalė. Nes mes ja laimime gėrius, kurių nei kandys neėda, nei rūdys negraužia, tai yra, gėrius, turinčius savyje amžinosios laimės pradus. Bet kadangi minėti gėriai yra tik tarsi atskiros kibirkštėlės pilnutinės amžinosios laimės atžvilgiu, tai jų laimėjimą lydį pergalėjimai, kad ir yra tikri, bet tai tik daliniai. Pilnutinis yra tik tas pergalėjimas, kuriuo jau be tolimesnio reikalo kovoti laimima amžinai gėrį, mums amžinąją laimę suteikiantį. O tas pergalėjimas yra laimingoji mirtis, kuri dalinius mūs pergalėjimus apvainikuoja pilnutiniu pergalėjimu, laimėjimu pilnutinės laimės.

Pirmasis šios laimės atžvilgiu pilnutinis pralaimėjimas yra įvykęs Rojuje, kai mūs pirmieji tėvai nusidėjo. Nuodėmės, to visiško amžinosios laimės atžvilgiu pralaimėjimo, paseka yra mirtis. Paveldėdami pirmųjų tėvų nuostolius — pirmapradę nuodėmę, paveldime ir sunkenybes surištas su minėtais nuostoliais — mirtį ir jos žvalgus — kentėjimus. Šito pralaimėjimo revanšas tik tada gali įvykti, kai ne tik nuodėmė būtų nugalėta, tai yra panaikytas tas amžinosios laimės atžvilgiu pralaimėjimas juridiniai bei moraliniai, bet ir kai pasekos to pralaimėjimo būtų

sunaikintos, tai yra nugalėta mirtis bei jos žvalgai — kentėjimai.

Kristus, mirdamas ant kryžiaus juridiniai bei moraliniai ta meilės auka nugalėjo nuodėmę — panaikino žmogaus pralaimėjimą iš atžvilgio į amžinąją laimę. Atsikeldamas iš mirusių nugalėjo nuodėmės pasėkas kentėjimu ir mirtim ir tuo tikriesiems kovotojams už objektyvią žmogaus laimę pelnė atsikėlimą iš numirusių garbinguose kūnuose, nepalenktuose jokiam kentėjimui, pelnė atstatymą žmogaus prigimties integralumo (pilnutinumo), kurį buvo suardžiusi nuodėmės palydovė mirtis.

Taigi, jei po Kristaus vėliava šioj žemėj kovosime meilės kovą, jei nuolat iš vieno tikro pergalėjimo eisime į kitą, vedantį į šio gyvenimo kovas užbaigiantį pergalėjimą — laimingą mirtį, tai tikri būkim, kad mūs daliniai pergalėjimai bus visiško pergalėjimo vainiku apvainikuoti garbingame prisikėlime iš numirusių, tame žmogaus prigimties atstatyme, nes tada žmogaus prigimtyje neliks jokių pasėkų tikrojo pralaimėjimo — nuodėmės.

DAUGIAU DŽIAUGSMO

Širdies linksmumas tai žmogaus gyvenimas ir neišsemiamas šventumo iždas; džiaugsmas prailgina žmogui gyvenimą.

— *Ekli 30, 23.*

Šiandieninis žmogus yra nusivylęs laimės ieškotojas. Ieškojo jis laimės gamtos jėgų apvaldyme ir nerado, norėjo laimingas būti pasiturėdamas žemės gėrybėmis, savo kūrybos vaisiais ir apsivylė. Ar tik apsivylimas šiandien ne ryškiausias bruožas šių dienų žmogaus gyvenimo? Nusivylimo poveikyje gimė žmogaus sieloje liūdėsys, kurio prislėgtas jis dejuoja, skundžiasi dangumi ir žeme, nepatenkintas yra kaip savimi, taip ir kitais. Pesimizmas, kaip koks niūrus debesys, laiko apgaubęs žmogaus dvasios gyvenimą. Suprantama, dėl ko žmogus savo prigimtimi veržiąsis į laimės erdves, negali būti patenkintas šitokia savo būsena. Norėdamas iš jos išsinerti, ieško jausminių malonumų bent laikinai jį padžiūginančių ir trokšta, dažniausiai net nesąmoningai, naujos dalykų padėties, kurioj tikisi būti laimingesnis.

Kur tamsa, ten nėra šviesos. Panašiai ir dvasios pasaulyje: kur nuliūdimas, ten nėra džiaugsmo. Kaip augmenija stiebiasi į saulės nušviestus plotus, taip žmogus — tas laimės ieškotojas veržiasi į džiaugsmingas erdves.

Žmogus kaip visuomet norėjo būti laimingas ir džiaugtis, taip visuomet vengė nemalonumų, nuliūdimo, pesimizmo speigų, šaldančių jo dvasios gyvastingumą. Kyla klausimas, kas kaltas, kad šiandien nepalyginamai daugiau pesimizmo, kaip optimizmo, nuliūdimo, kaip džiaugsmo, kad vietoj džiaugsmingų aidų, skamba gilaus nusiminimo širdį veriantieji balsai. Juk šiandien, rodos, linksminamasi ir dar daugiau, negu pirmiau, nes linksminančios priemonės yra ne mažiau kaip šimtą procentų padidėjusios ir vis dėlto nesugeba žmogaus dvasią džiaugsmingai nuteikti.

Šiai dalykų padėčiai suprasti, reikia pasvarstyti, kas iš tiesų yra džiaugsmas ir kokia jo reikšmė žmogaus gyvenime.

Žmogus savo prigimtimi svyra į tas gėrybes, kurios yra pažintos, kaip jo prigimties troškimus pasotinančios. Šis prigimties svirimas bendrai į gėrį, kaip tokį, vadinasi meile. Noras tuo ar kitu gėriu pasiturėti, vadinasi troškimas. Pats pasiturėjimas juo, žinoma, jį laimėjus, yra džiaugsmas. Tat, kaip matom, džiaugsmas yra toji žmogaus sielos būsena, kurią sudaro pasiturėjimas gėriu. Tada žmogus jaučiasi esąs daugiau ar mažiau laimingas. Kadangi trokštame tik pažintu gėriu pasiturėti, tai pagal pažinimo įvairumą galima kalbėti ir apie troškimo ir džiaugsmo įvairumą. Pasiturėjimas juslėmis pažintu gėriu įžiebia žmogaus sieloje juslinį

džiaugsmą. Tokiais gėriais yra visos materialės, daugiau ar mažiau, gėrybės atsaką žmogaus, kaip individo ir kaip žmonijos atstovo instinktams ir aprūpiną jo šioj žemėj kitus reikalus. Pasiturėjimas gėriu pažintu protu nuteikia žmogų dvasiniu džiaugsmu. Tokio džiaugsmo pavyzdį galima turėti, kai žmogus, atradęs kurį nors gamtos dėsnį, jaučia esąs laimingas. Jei gėriu pasiturėjimas žmoguje sukelia džiaugsmingą nuotaiką, tai blogio artumas sukelia baimę, o jo, tarsi prisiplakimas prie žmogaus gyvenimo, nuteikia žmogų liūdesiu. Tikriau sakant, kaip blogis yra tik deramo gėrio stoka, taip pažinimas šios stokos gimdo žmoguje liūdesį — nusiminimą. Nuosekliai, kaip trūkumą gėrio galima užpildyti tik gėriu, taip naturalus vaistas prieš liūdesį yra džiaugsmas.

Žmogus visuomet žinojo, kad vaistas prieš liūdesį yra tik džiaugsmas, nes pati jo prigimtis to jį moko. Bet prieš kokį liūdesį, kuris džiaugsmas, kaip vaistas yra sėkmingas, dažnai žmonijos istorijoje yra klysta ir šiandien klystama. Mat, kaip džiaugsmas yra dvejopas, taip ir liūdesys. Tad, prieš juslinį liūdesį, galima imtis, kaip vaisto arba juslinio džiaugsmo arba dvasinio. Taip pat dvasinį liūdesį galima bandyti pašalinti, tiek jusliniu, tiek ir dvasiniu džiaugsmu. Tai teorija. Gyvenime neatatinką vaistai ligos negydo ir ligonio sveikatos būklė negerėja. Panašioj būklėj yra atsidūrusi šiandienė žmo-

nija dvasios atžvilgiu. Kol žmogus yra mirtingas, visuomet daugiau ar mažiau turės patirti juslinio pobūdžio nemalonumų, kurie sukelia žmoguje liūdesio nuotaiką. Žmogus, pačios savo prigimties skatinamas su ta nuotaika kovoti džiaugsmo ginklu, gali imtis juslinio džiaugsmo. Taip šiandien iš dalies ir yra. Tačiau juslinis džiaugsmas yra laikino pobūdžio ir žmogų, norintį būti visuomet džiaugsmingu, negali patenkinti. Dar daugiau. Organizmas ilgainiui pripranta prie malonius pergyvenimus sukeliančių dalykų, o prie nemaloniai jį erzinančių jis niekad negali priprasti, nes niekad žmogui negali būti vis tiek, ar jis yra sveikas ir gyvas, ar jis yra ligonis ir mirštąs. Tad, juslinio džiaugsmo vaistai nėra sėkmingi prieš juslinio pobūdžio liūdesį, nes jie nesukelia žmoguje pastovaus optimizmo nuotaikos. Dar blogiau yra, kaip pasišaujama kovoti juslinio džiaugsmo ginklu prieš dvasios liūdnumą. Čia visai neatitinka vaistai ligos prigimtį. Toki vaistai gali tik kuriam laikui pavergti žmogaus dėmesį ir tuo jam padėti užmiršti savo sielos žaizdas, kurias juslinis džiaugsmas tik gilina. Mat dvasinis liūdnumas iš savęs yra toks pat pastovus, kaip ir pati dvasia. Juslinis džiaugsmas yra laikino pobūdžio, kaip ir visi nervų paerzinimai. Taigi, juslinis džiaugsmas būdamas laikino pobūdžio, negali užlyginti žmogaus sielos žaizdų, kurios yra pastovaus pobūdžio. Dar daugiau. Pajutęs

žmogus šitai ir patyręs, kad juslinis džiaugsmas jokis vaistas prieš dvasios žaizdas, įpuola į nusiminimą ir dažnai netenka vilties atgauti dvasios ligsvarą, o kartais netenka noro net gyventi. Šią dvasios terapijos tragediją kaip tik gyvena šiandieninis žmogus.

Jis kartais griebiasi dar vienos priemonės, būtent: pagiežos visai dabartiniai padėčiai, ir brandina savyje kerštą visam tam, kas jį yra apvylęs. Ši atkeršijimo viltis net teikia jam demoniško džiaugsmo. Kiekvieno džiaugsmo, taip ir šio, artimiausia priežastis yra veikla, kuria laimima siekiamas gėris. Žmogus, trokštąs kaskart pilnesnio džiaugsmo, yra nuteikiamas kaskart veikliau darbuotis ta kryptimi. Taigi ir demoniško džiaugsmo žmogus yra nuteikiamas kaskart labiau atsiduoti kerštui. Kaip kūrybinė veikla brandina žmogaus asmenybę, o destruktyvinė ją karikatūrina, taip ir ši keršto veikla, kaip destruktyvinė, ir ją gimdąs demoniškas džiaugsmas, yra destruktyvinis pradas žmogaus dvasios gyvenime.

Jei pesimistinė žmogaus dvasios būklė šiandien turi tendencijos net didėti, tai čia kalti ne vaistai, kaip toki, bet netikęs jų panaudojimas. Tai yra pasišovimas gydytis ne tais vaistais, kurie galėtų išgydyti šiandieninę žmoniją iš pesimizmo karštligės. Žmogus pastovios laimės trokšta. Tai ir vaistai prieš tokios laimės priešus, tikruosius ar tariamuosius, turi būti toki,

kad pastoviai juos veiktų. Toki vaistai yra tik dvasios džiaugsmas. Jis kaip iš prigimties pastovus, yra pastovi užtvanka prieš juslinio liūdesio įsiviešpatavimą žmogaus sieloje. Dar daugiau. Dvasinis džiaugsmas difuzijos dėka sukelia žmoguje taip pat juslinį džiaugsmą, kuris savo jusliniu akivaizdumu užstelbia juslinį liūdesį ir sieloj šiojo pastarojo įtaką beveik panaikina. Dvasinis džiaugsmas yra taip pat naturalus ir atatinkąs ligos prigimtį vaistas prieš dvasinį nuliūdimą. Bet kadangi dvasios nuliūdimas yra tarsi sielos žaizda, tai ryškiau atjaučiama, kaip dvasinis džiaugsmas, kuris yra žmogaus dvasinės kūrybos laimėjimų išdava. Čia tiesioginiai dvasinis džiaugsmas prigimtoj tvarkoj tik padeda užmiršti dvasios liūdesį. Tas dvasinis džiaugsmas, kurį žmogaus sieloj gimdo viltis amžinai laimingos būsenos po mirties, ir ugdo jame Dievo malonę, yra tiesioginis vaistas prieš dvasios liūdesį, padedąs jį ne tik užmiršti, bet pajėgiąs taipgi paversti dvasios džiaugsmu. Šios tiesos šviesoje aiškėja, dėl ko kankinių dvasios džiaugsmo niekas nepajėgė sudrumsti.

Jei dar prisiminsime, kad džiaugsmas sutelkia žmogaus dėmesį į gimdantį jį gėrį ir uždega žmoguje kūrybinį entuziazmą jį laimėti, tai suprasime, kaip yra naudingas žmogaus gyvenime tikras dvasiškas džiaugsmas. Jis yra vienas iš naturaliausių ir pasekmingiausių veiksnių, ug-

dančių žmoguje kūrybinį pajėgumą, nuteikiančių žmogų karžygiškai kovoti už laimėjimą tų gėrybių, kurios jame ugdo tikrąjį džiaugsmą.

Šiais pesimistiškais laikais dera suprasti, kad dvasinis džiaugsmas, atbaigiamas garbingojo prisikėlimo viltimi, yra tikrai pasekmingas vaistas prieš pesimizmo nuodus, ir kad jis yra vieninteliai pajėgus šiandienio žmogaus veiklai duoti deramą kryptį, kad jis yra išsigelbėjimo reikalas iš triūsinėjimo rutinos ir pasekmingiausias žadintojas žmogaus kūrybinės iniciatyvos. Nebereikalo tautų Apaštalas nuolat ragino pirmuosius krikščionis džiaugtis Viešpatyje: „Džiaukitės Viešpatyje visuomet; vėl sakau džiaukitės!“ (Pil. 4, 4).

Šis, o ne kitas kuris vaistas, gali ir šiandien žmonijai grąžinti dvasios sveikatą ir dvasinės kūrybos gaivalingumą. Tat išsigelbėjimo šūkis, beskęstančiai pesimizmo bei keršto bangose žmonijai, yra — Daugiau tikrojo dvasinio džiaugsmo!

KELKIMĖS*

Nesivėluok grįžti į Viešpatį ir neatidėliok iš dienos į dieną.
— Ekli. 5, 8.

Žmogus, pasišovęs savo naudai pavergti gamtos gaivilus, daug laimėjo. Šiandien jis vikriau skraido už lakiausius paukščius, greičiau nardo už vandens narūnus, greitesnis už greitakojus gyvulius. Jo žvilgis, apginkluotas mikroskopų, prasiskverbia į gyvosios gamtos paslaptis. Teleskopo pagelba matuoja žvaigždžių kelius. Jo balsas radijo bangomis pripildo žemės atmosferą, nustelbdamas visos kitos gyvijos balsus. Net atrodo, kad tuoj erdvės santykis žmogaus gyvenime nevaidins jokio vaidmens. Gamtos jėgos, technikos pavergtos, yra tapusios klusniomis žmogaus reikalų aprūpintojomis. Nuosekliai rodos turėtų šiandieninis žmogus jaustis mažiau priklausomas nuo gamtos. Taip. Priklausomybė nuo gamtos išorinės įtakos sumažėjo. Tačiau žmogus savo vidumi tapo beveik vergas savo sukurtos technikos takto. Kūno judrumo atžvilgiu tapo laisvesnis, bet dvasios judrumas liko įspraustas į išorinio gyvenimo rėmus: dvasia liko uždaryta technikos laimėjimų kalėjime, jai trūksta dvasios oro: ji dūs-

* Pasakyta Velykų pirmąją dieną 1936.

ta. Tai ypač jaučia šiandien gilesnės asmenybės. Jos ima ilgėtis skaidrių dvasios erdvių, jose bręsta revoliucinio pobūdžio pasiryžimai prieš technikos viešpatavimą žmogaus dvasiai. Išorė savo įspūdžių įvairumu bei jų tempo greitumu šiandien laiko pavergusi žmogaus dėmesį, o tuo pačiu ir žmogaus vidujinį gyvenimą. Jo dvasią saugoja pastatytame iš technikos laimėjimų kalėjime, jo paties dėmesys, tapęs išorės vergu. Šio kalėjimo atmosfera dusinanti. Jame dvasios gyvenimas skursta, nyksta, nustoja gyvybingumo ir pradeda atsiduoti moraliniu lavonu. Laikas jau laikas, kad šiandieninis žmogus pajustų savy prisikėlimo norą ir jėgą, suprastų, kad pats laikas apleisti karstą ir keltis dvasios gyvenimui. Reiktų, kad velykų varpai, skelbią Kristaus prisikėlimą prabiltų lavonėjančioms dvasioms technikos kalėjimo rūsiuose skardžiu ir joms prasmingu balsu: Kelkitės naujam dvasios gyvenimui!

Kai žmogaus kūnas per mirtį netenka savo vidujinio gyvastingumo, nors jo išorinė išvaizda lieka toji pati, jis vis tik yra lavonas. Panašiai yra ir dvasios srityje. Nors mūsų religinio gyvenimo išorinė pusė lieka toji pati, bet kai ji netenka vidaus gyvastingumo — religinės dvasios — ji tampa tam tikra prasme lavonas, kurio jau negaivina dvasios religingumas. Tada išorinės religinio gyvenimo formos nėra jau religinės dvasios gyvenimo materialė atrama, bet karstas,

kuriame trūnyja žmogaus sielos religingumas. Juo šis ilgiau tokiame karste būva, juo daugiau atsiduoda lavonu. Kristaus prisikėlimas turėtų įžiebti ir šiems lavonams prisikėlimo viltį ir norą. Jie, būdami ausylūs, tikrai išgirstų savo dvasios gelmėse gyvybę jiems žadantį balsą: Kelkitės!

Kiek šiandien dorovės paviršutiniškumo antkapiai savyje slepia moralinių lavonų. Jie ten atsidūrė suvilioti tariamosios laimės blizgučių. Jie, norėję rasti pastovią laimę, pasiturėdami prieš dangaus Tėvo įspėjimus dalykais, kurių likimas aiškus — dulkės yra ir į dulkes pavirs — pats save užsidarė amoralumo karstuose. Išorinis jų padorumas, negaivinamas dvasios dorovingumo, yra moralinis lavonas. Jie irgi ilgisi prisikėlimo. Tebūnie ir jiems Velykos tikrojo jų prisikėlimo šventė.

Kiek šiandien ilgisi prisikėlimo šventės lavonėjančios sielos vienos ar kitos ydos antkapiuose. Visai netūralu būtų, jei sugaudus prisikėlimo šventės varpams, jie ryžtųsi amžinai apleisti savuosius karstus ir gyventi nauju gyvenimu. Pavyzdys sugestijonuoja, nuteikia juo sekti. Su verkiančiais lengva verkti, su besijuokiančiais — juoktis, su liūdinčiais — liūdėti. Psichologinės difūzijos dėka savo dvasios nuotaika žmogus nuteikia kitus gyventi, dažniausia tokia pat nuotaika, kokia pats gyvena. Mat, tarsi pažadina rezonavimu mumyse tokios pat dva-

sios virpėjimus, kokiais ir jis pats gyvena. Karžygių pavyzdžiai gimdo kituose karžygiškus norus bei uždega juos karžygiškiems žygiams. Kiek dvasios karžygiais yra tapę paskatinti kitų jau laimėjusių dvasios karžygių garbę: tie ir tos galėjo, kodėl gi ne tu! Kristus prisikėlimo šventė jau yra buvusi daugelio moralinių lavonų prisikėlimo švente. Jei anie buvo nuteikti Kristaus prisikėlimo šventės keltis ir jo pagalba yra kėlęsi, tai kokia gi kliūtis gali būti šiandieniam žmogui keltis iš blogųjų įpročių karsto? Jokia, tik reikia, kad dvasia pajustų Kirstaus prisikėlimo šventės sugestijonuojantį veikimą ir jam realiai atsakyti.

Kiek, netekę vilties gyventi, velykų varpams gaudžiant, atgavo viltį gyventi ir tai nauju gyvenimu. Noras gyventi yra gyvybingumo borometras. Ten, kur jo nėra, ten ir gyvybingumo nėra, kitais žodžiais tariant, ten jau mirtis viešpatauja. Ir šiems Kristaus prisikėlimo šventė yra reali viltis keltis naujam gyvenimui, įžiebti savyje norą gyventi ir tai nauju gyvenimu.

Kėlęsis Kristus iš numirusių yra dieviškas laidas, kad kelsimės visi. Tai realus atsakymas žmogaus troškimui, kaip būtybės, iš kūno ir sielos, gyventi savo pilnutiniu gyvenimu. Tačiau prisikėlimas nebus visų lygus. Tie, kurie Kristaus pavyzdžiu bus nugalėję moralį blogį — nuodėmę, tie bus Kristaus pavyzdžiu mirties pergalėtojai ir jo pavyzdžiu kelsis garbingai am-

žinajai laimei. Juk Kristus, išskyrus nuodėmes, yra išgyvenęs visą žmogaus gyvenimo kelią: nuo užgimimo, mirties iki garbingo prisikėlimo. Jo keliais eidami galime būti tikri, kad jo pramintu keliu pasieksime garbinguose kūnuose amžinai laimingą būseną. Tad visiems Kristaus prisikėlimo šventė, šią tiesą primindama, primena reikalą keltis iš kasdieniškumo rutinos ir karžygiškiau kovoti už savo tikrąją laimę, su didesniu entuzijazmu imtis savyje gerais darbais ryškinti žmogaus idealą, rūpestingiau Kristaus gyvenimo pavyzdžiu tvarkyti savo privatųjį ir viešąjį gyvenimą, t. y. tarsi raginte ragina keltis kaskart aukščiau į moralinių vertybių viršūnes, kad taptume verti garbingo prisikėlimo Kristaus žadėtose žmonijai dienose.

Kristaus prisikėlimo švenčių dinaminė vertė yra jos sugestijoje, kuria žadina moralinius lavonus keltis naujam pagal Kristaus pavyzdį bei dvasią gyvenimui. Ji žodiškai nusakyta skamba mūsų sielos gelmėse — nustokite vergavę materijai, sulaužykite kasdieniškumo kevalus, palikite blogųjų įpročių karstus ir įžiebkite savo protuose Kristaus tiesos žibintus, sukurkite savo širdyse Kristaus meilės žydinius, vienu žodžiu: Kelkitės gyvenimui Kristuje!

TURINYS